

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2011

Jana Srbová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Jana Srbová

Život laiků ve vybraném díle Štěpána kardinála Trochty

Diplomová práce

Vedoucí práce: Jaroslav Franc, Th.D.

Obor: křesťanská výchova

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 14. dubna 2011

Jana Srbová

Děkuji Dr. Jaroslavu Francovi za odborné vedení práce a mnoho cenných rad a podnětů, dále panu Jaroslavu Novosadovi za poskytnutí pramenů o Štěpánu kardinálu Trochtovi. Děkuji také své rodině, která mi pomáhala po celé studium svou modlitbou.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 HISTORICKÝ VÝVOJ POJETÍ LAIKA.....	10
1.1 Laici v rané církvi.....	10
1.2 Laici ve středověké církvi.....	13
1.3 Laici v novověké církvi.....	14
1.4 Nové chápání laika v církvi 19. století.....	15
1.5 II. vatikánský koncil a teologie laikátu.....	17
1.6 Trojí úřad Kristův v současné teologii laikátu.....	20
1.6.1 Kněžský úřad.....	21
1.6.2 Učitelství úřad.....	21
1.6.3 Královský úřad.....	22
1.7 Povinnosti a práva.....	23
1.7.1 Povinnosti a práva všech křesťanů.....	23
1.7.2 Povinnosti a práva laiků.....	24
1.8 Laici a jejich služby.....	24
1.8.1 Pluralita služby laiků v církvi.....	25
1.9 Ženy v církvi.....	27
1.9.1 Úloha žen v církvi.....	27
1.9.2 Charakteristika života laiků v dnešním světě.....	31
EXKURZ: PŘÍKLADY SVATÝCH OSOBNOSTÍ ČESKÝCH DĚJIN.....	33
1. Svatí Konstantin-Cyryl a Metoděj.....	34
2. Svatý Václav.....	41
3. Svatý Vojtěch.....	43
4. Svatá Zdislava.....	46
2 ŽIVOT A DÍLO ŠTĚPÁNA KARDINÁLA TROCHTY, VZOR DOBRÉHO PASTÝŘE A TRPÍCÍHO SLUŽEBNÍKA.....	49
2.1 Štěpán Trochta, jeho cesta ke kněžství a jeho působení.....	50
2.1.1 Štěpán kardinál Trochta ve svědectví současníků.....	55
2.2 Prezentace vybraného díla biskupa Štěpána Trochty.....	56

2.2.1 Promluvy před 2. světovou válkou.....	57
2.2.1.1 Dr. Trochta vyzývá laiky k úctě k Panně Marii.....	57
2.2.1.2 Revize řádu a hodnot	59
2.2.1.3 Význam tisku pro laiky.....	61
2.2.1.4 Národní tradice jako posila v těžkostech života	62
2.2.1.5 Dr. Trochta hovoří k mládeži.....	64
2.2.1.6 Význam mravnosti v národě.....	67
2.2.2 Promluvy po 2. světové válce	69
2.2.2.1 Cyklus promluv na téma sociální problémy	70
2.2.2.2 Kázání biskupa Trochty v den jeho intronizace v Litoměřicích.....	74
2.2.2.3 První pastýřský list biskupa Trochty	76
2.2.2.4 Důstojnost ženy v církvi	80
2.2.3 Promluvy po návratu z komunistického vězení	82
2.2.3.1 Dopis biskupa Trochty litoměřickému duchovenstvu	82
2.2.3.2 Biskup Trochta nabízí znovu svůj život	83
2.2.3.3 Biskup Trochta vyzývá k modlitbě.....	86
2.3 Celkový pohled na vybrané dílo biskupa Trochty	88
ZÁVĚR	90
ANOTACE	93
BIBLIOGRAFIE.....	94
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	97
SEZNAM PŘÍLOH.....	98
PŘÍLOHY	99

ÚVOD

Církev je krásné společenství lidí, které tvoří jednu velkou rodinu Božích dětí. Každý člen dostal od Boha dar, kterým může být církvi prospěšný. Bůh ve své moudrosti dává každému jednu, nebo i více hřiven, které by měl zužitkovat a ne je nechat zakopané, tak jako služebník v evangelním podobenství o hřivnách: „Jednomu dal pět hřiven, druhému dvě, třetímu jednu, každému podle jeho schopností, a odcestoval.“ (Mt 25,15) Někdo si řekne, že je dost času na to, aby našel svůj dar i na Pánův návrat. Jenomže my nevíme, kdy Pán přijde, a proto bychom měli být připraveni a nic neodkládat na příště, zvláště když to „příště“ znamená většinou nikdy. Pak bychom mohli dopadnout právě jako ten služebník, který byl pro svou pasivitu uvrhnut ven do temnot, kde je pláč a skřípění zubů. (srov. Mt 25,30) I když je církev velmi členitá, má svoji hierarchii, tak přesto si jsou všichni její členové naprosto rovni. Jsou zde lidé zasvěcení duchovnímu životu, kteří se zcela odevzdali do služeb Bohu a církvi a je zde také početná skupina lidí, kteří ač nejsou v duchovním stavu, se přesto ochotně věnují práci pro ni, a to jsou laici. Právě těmto lidem se budeme v diplomové práci věnovat.

Z hlediska metodologie jsme postupovali následovně: hledali jsme potřebnou literaturu, ze které jsme vytvořili základnu diplomové práce, kterou tvoří historie laikátu. Tuto jsme dále rozšířili o literaturu zaměřenou na současnou situaci a po vytvoření osnovy jsme vše konzultovali s vedoucím práce. Následně jsme začali zpracovávat život Msgre. Trochty a poté jsme z jeho díla, jenž jsme čerpali z archivních materiálů, vybrali hlavní myšlenky týkající se laikátu a nasměrovali je na současné podmínky. Po provedení korektur práce a symetrizace obsahu jsme opět vše konzultovali s vedoucím práce a po jeho schválení jsme práci odevzdali.

V první kapitole se věnujeme historii života laiků, který prošel od dob prvotní církve velkými změnami a tyto údaje čerpáme z knihy Petra Neunera, *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*.¹ I když byly v církvi různé úřady, přesto si byli všichni rovni. Postupem času se však tento stav začal měnit a stalo se, že se v 11. století za pontifikátu Řehoře VII.² stala z laiků samostatná skupina odsouzená k pasivitě. Objevovaly se sice

---

¹ Praha: Vyšehrad, 1997.

² Srov. NEUNER, Peter. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 50.

snahy, aby se laikům více umožnilo pracovat pro církev, ale nevedlo se jim. Dalekosáhlá změna nastala až po II. vatikánském koncilu, který se uskutečnil v druhé polovině 20. století, kde se opět začalo hovořit o rovnosti všech v církvi. Proto použijeme jeho základní dokumenty *Lumen gentium* (LG)³ a *Apostolicam actuositatem*, (AA)⁴ které se týkají jak rovnosti všech v církvi, tak i apoštolátu, k němuž jsou všichni povoláni. To dosvědčuje např. i posynodální apoštolský list Jana Pavla II. *Christifideles laici*,⁵ který hledá odpověď na otázku důstojnosti laiků, jejich účasti na životě církve, spoluodpovědnosti laiků za církev a její poslání. Se současnou situací laiků nás seznámí kniha Prof. Pavla Ambrose, Th.D., *Křesťan a život ve světě*,⁶ ve které se také zmiňuje o současném úkolu církve:

Změnit mentalitu a obnovit praxi: to je úkol, který, jak se zdá, Duch svatý dává věřícím v celé pokoncilní době. Je třeba vypracovat projekt nové přítomnosti pokřtěných v dějinách a církvi, která odpovídá jejich identitě a jejich poslání. To je důvod, proč problematika spojená s podmínkami a posláním křesťana v církvi a ve světě byla mimořádně živá v teologii posledních let.⁷

Svým dílem přispěje i kniha V. Boublíka, *Boží lid*.⁸ Jelikož mají laici svá práva i povinnosti, tak k jejich upřesnění nám pomůže *Kodex kanonického práva*⁹ a *Církevní právo*¹⁰ od J. R. Tretery. Jako rozšiřující literaturu použijeme dokumenty *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*,¹¹ *Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve*¹² a *Instrukce k některým otázkám ohledně možnosti laiků podílet se na službách vykonávaných kněžími*.¹³ První kapitulu zakončíme exkurzem s životopisy svatých osobností, mezi nimiž byli i laici.

Ve druhé kapitole navážeme životopisem a dílem kard. Trochty, který upozorňuje na to, co je důležité pro život laiků, a to je: věřit Bohu, být mu věrný a snažit se pracovat pro jeho oslavu, protože jeho sláva bude jednou i naší slávou. Jeho život

---

³ Označení převzato z Dokumentů II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

⁴ Tamtéž.

⁵ Praha: Zvon, 1996.

⁶ Olomouc: Univerzita Palackého, 1998.

⁷ AMBROS, P. *Křesťan a život ve světě: Odkaz předkoncilní diskuse teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 7.

⁸ Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

⁹ Praha: Zvon, 1994.

¹⁰ Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993.

¹¹ Praha: Česká biskupská konference, 2004.

¹² Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2001.

¹³ Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001.

dokazuje, že církev byla pronásledována a také, že mnoha lidem na ní záleželo, bili se za ni a trpěli pro ni. Vzpomeňme na oběti komunismu, mezi kterými bylo mnoho věřících lidí a uctěme je tím, že nám bude na církvi záležet stejně jako jim. Z knihy Jaroslava Novosada, *Štěpán Trochta: svědek „T“*,¹⁴ která se věnuje podrobnostem života Msgre. Trochty, vybereme stěžejní události z jeho života a představíme jej skrze jeho nejvýstižnější charakteristiku, kterou je dobrý pastýř a trpící služebník. Další životopisné údaje čerpáme z archivních materiálů, kterými jsou článek P. Maturkaniče *Kardinál Štěpán Trochta – svědectví mučedníka doby*,¹⁵ od M. Vituly *Štěpán kardinál Trochta: biskup litoměřický*¹⁶ a od J. Kučery *Vyznavač a mučovník Štěpán Trochta*.¹⁷ Poslední část tvoří Trochtovo dílo, které čerpáme z archivních materiálů¹⁸ a z knihy *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*.¹⁹ I když jsou jeho promluvy z období kolem 2. světové války a reagují na komunismus, jsou stále aktuální i pro dnešní dobu. Jsou plné laskavých rad a doporučení a člověk z nich vnímá jeho otcovskou moudrost. Z toho jsme usoudili, že by bylo velmi prospěšné se jim věnovat, protože jeho odkaz je v nich stále živý. Z toho vyplývá i cíl této práce.

Cílem této práce je připomenout a pomoci pochopit laikům, kdo jsou a jaké mají možnosti služby v církvi, aby změnili svůj pasivní postoj vůči ní, vždyť i oni jsou její součástí a jejich přínos je pro církev nepostradatelný a chybí jí. Proto se zmíníme o historii laikátu a o několika životech svatých osobností našich dějin, které stály při tom, když křesťanství zapouštělo své kořeny do naší země. Nebyli mezi nimi jen kněží a řeholníci, ale také laici, kteří byli hodni toho, aby byli prohlášeni za svaté. „Každému je proto jasné, že všichni křesťané jakéhokoli stavu a zařazení jsou povoláni k plnému křesťanskému životu a dokonalé lásce. Křesťanská svatost podporuje i v pozemské společnosti lidštější způsob života.“ (LG 40) Ale též v době nedávno minulé žili lidé, kteří pro církev dokonce umírali. My máme v jejich díle pokračovat a ne je bořit. Proto nemůžeme říkat, že křesťanství je zastaralé nebo dokonce mrtvé. Ono je stále živé a pořád má co nabízet. Aktivním laikům přinášíme povzbuzení, že jejich snahy k posvěcování světa jsou důležité, že přes všechny boje, zkoušky a překážky má jejich

---

¹⁴ Praha: Portál, 2001.

¹⁵ Duchovní pastier, November 2008.

¹⁶ „b. m.“: Opus bonum, 1974.

¹⁷ Praha: Portál, 2006.

¹⁸ Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze.

¹⁹ Řím: [s.n.], 1984.

služba velký smysl. Co se týče mé osoby, věřím, že mě tato práce pomůže v mém osobním duchovním růstu a že i já více pochopím své poslání. V neposlední řadě chci úspěšně ukončit své pětileté studium, které mě mnohému naučilo, posílilo a díky kterému jsem poznala mnoho výjimečných profesorů a přátel.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ POJETÍ LAIKA

Laikát není novinkou, jeho počátky jsou spojeny se základy vzniku církve. Neznamená nějakou její nepotřebnou část, ale je její významnou součástí. Byla sice dlouhá období, která upírala laikům jejich práva, ale přišel i čas, kdy si církve uvědomila, že laikové jsou pro ni stejně důležití jako kněží a řeholníci. Na tento jejich vývoj se nyní zaměříme a hlavním zdrojem zkoumání se stane kniha Petra Neunera, *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*.

1.1 Laici v rané církvi

Význam pojmu laik se vyvíjel dosti komplikovaně. Jeho etymologie se zpočátku zdá jednoznačná. Slovo laik pochází z řeckého přídavného jména *laikos*, tzn. patřící k lidu a odvozuje se od podstatného jména *laos* – lid. V Novém zákoně se pojem *laos* vyskytuje především v Lukášově evangeliu a v listu Židům, přičemž má různé významy. Ale podle počtu použití převažuje ten, který převládá v mimobiblické řečtině: množství lidí, obyvatelstvo, lidé. Kde slovo *laos* znamená křesťany, jsou tak nazýváni všichni jako celek a nikdy ne jako samostatná skupina oddělená od kněží.²⁰

Současný pojem laik se ovšem nezakládá přímo na řeckém substantivu *laos*, nýbrž na adjektivu *laikos*, což znamená „náležející k lidu“ a v mimobiblické řečtině vyjadřoval nějakou skutečnost, vztahující se na běžné lidi v protikladu k vládcům. Předtím byl však ještě užíván jen pro věci, nikoli pro osoby. Označoval předměty, které nebyly zasvěceny žádnému bohu a neměly tedy žádný vztah k bohoslužbě ani kultu. Může se nám zdát, že tento vývoj byl přímočarý, ale není to tak. Musíme konstatovat fakt, že v Novém zákoně se pojem *laikos* vůbec nevyskytuje. Rozlišováním svatého a profánního se vyznačovala pohanská náboženství a určitým způsobem také židovství, ale v Novém zákoně je odmítnuto a překonáno, protože skutečnost jako celek je podřízena Bohu, celé stvoření je posvěceno, a proto již neexistuje žádná profánní

---

²⁰ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 23, 25, 27.

skutečnost. Tím je tedy prokázáno, že v novozákonním smyslu označuje pojem *laos* křesťanskou obec jako celek, na rozdíl od těch, kdo nepatří k lidu, k církvi a k věřícím.²¹

Tímto však ještě není řečeno, že by podle Nového zákona v prvních obcích neexistovala žádná diferenciacie, že by byli všichni prostě na stejné úrovni. Křesťanská obec zde vystupuje jako společnost vybavená bohatými a velmi rozdílnými dary milosti a je těmito dary budovaná. Sv. Pavel v nich rozpoznal projevy Ducha svatého a nazýval je proto charismaty. Tato charismata ale neoddělují uvnitř obce ty, kdo je mají, od těch, kteří je nemají, ale oddělují obec od světa. Slouží k tomu, aby obec ve světě působila jako znamení. Tedy mezi členy křesťanské obce existují zřetelné rozdíly, ale zároveň si jsou všichni rovnocenní, protože náležejí k Božimu lidu. Tuto rovnost v různosti vyjadřuje sv. Pavel svou koncepcí církve jako těla Kristova.²² „Tak jako tělo je jedno, ale má mnoho údů, a jako všechny údy těla jsou jedno tělo, ač je jich mnoho, tak je to i s Kristem.“ (1 K 12,12)

V pozdějších spisech Nového zákona nalezneme zřejmější tíhnutí k úředním strukturám. Je to v listu Efezským, ale hlavně v pastorálních listech adresovaných Timoteovi a Titovi. Zde již úřad přijal pevnou podobu: najdeme zde episkopa, starší a jáhny. Vývoj tedy směřuje k ustavení úřadů, které se zakládají na různosti charismat a jimi podmíněných úloh. I když to svědčí o rozdílech, přesto jediná významná diference byla mezi lidem Božím, a těmi, kdo k němu nepatřili. V Božím lidu si jsou všichni bratry.²³ Neuner pokračuje dál. V rané církvi se ale tato idea sourozenectví nemohla udržet natrvalo. Od počátku 3. století oslovení „bratr“ pomalu ustupuje, což mělo dvojí vyústění. První z nich vidíme u Cypriána, který nepoužívá oslovení „bratře“ pro všechny křesťany, nýbrž jen pro biskupy a kleriky. Druhé vyústění vede k asketickému zostření, kdy se „bratr, sestra“ používají v klášterních společenstvích.²⁴

Po konstantinovském obratu, kdy bylo křesťanství nejdříve tolerováno a potom uznáno za státní náboženství říše, nabyli představitelé církve váženého společenského postavení a četné výsady. Náhle byla většina římských občanů křesťany. Proto již velké rozdělení neprobíhalo mezi křesťany a pohany, ale posunulo se nyní do samotné církve a oddělila pro budoucnost klérus od laiků.²⁵ Za tento vývoj byly nejdříve odpovědné nové prvky nitrocírkevního a náboženského smýšlení, které vedly k upevnění stavu

---

²¹ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 28-29.

²² Srov. tamtéž, s. 30-31.

²³ Srov. tamtéž, s. 32, 34.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 35.

²⁵ Srov. tamtéž, s. 37.

kleriků a zároveň ke shrnutí laiků do zvláštního stavu. To můžeme sledovat na přijetí pojmu „kněz“ pro nositele církevního úřadu, kteří jak jsme viděli, v Novém zákoně takto nazýváni nebyli. Pojem „kněz“ v křesťanství zdomácněl až alegorizací Starého zákona. První křesťané přece ještě žádný Nový zákon neměli, jejich Písmem svatým byl Starý zákon, který však četli na základě víry v kříž a Ježíšovo zmrtvýchvstání. Jako ve Staré smlouvě byl velekněz, tak podobně i v křesťanské obci je kněz, totiž biskup.²⁶

To však ještě rozhodně nevedlo k všeobecnému podcenění těch, kteří se na tomto úřadě nepodíleli a zároveň nebyli vyňati z odpovědnosti za církev. Světským představitelům, jakmile se sami stali křesťany, nebyla církev lhostejná, proto se církevní a světská oblast nedala oddělit. To, že v tomto období mělo společenství kléru a laiků stále větší váhu než vzájemné rozdíly, se projevovalo také ve spoluúčasti obcí při volbě svých nositelů úřadu. Před ordinací biskupa bylo neodvolatelně a závazně předpokládáno jeho povolání celou obcí. Biskupové chápali svůj úřad jako službu lidu. Teprve v lidu, v laicích, se biskupův úřad naplnil a dovršil.²⁷

Pro vznik laického stavu měla rozhodující význam idea mnišství. Jeho počátky spadají do 3. století, kdy se Antonín, otec mnišství, odebral do egyptské pouště, aby se stal poustevníkem. Toto hnutí bylo původně tvořeno křesťany, kteří neměli žádnou kněžskou funkci a ani nevedli žádný liturgický život. Spíše se snažili uskutečňovat evangelijní rady a zasvětit celý svůj život Bohu. Mniši tedy vznikli z laiků, brzy se však ve svém dalším vývoji s církevním úřadem spojili. Zazněl požadavek, aby měli nositelé úřadu ducha a ctnosti mnichů, vedli zcela Bohu zasvěcený život, aby se seskupili kolem svého biskupa a byli jako společenství kleriků podobní řádové rodině. Ideál mnišského života byl tedy přenesen i na kněze, zatímco obsahově se funkce kněze stávala i úkolem mnichů. Mniši a kněží tak pomalu srůstali do jednoho stavu, takže mnišství postupně ztrácelo svůj charakter „laického“ hnutí. Proti nim stál zástup věřících, definovaných tím, že to všechno buď nesměli, nebo toho nebyli schopni. Jsou to jednoduše laici, prostý lid. Došlo tedy k odlišení mezi klérem a laiky, ale přesto stále tvořili společný rámec a nebyli stavěni do protikladu.²⁸ K roztržení této jednoty však došlo ve středověku.

---

²⁶ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 38.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 41-43.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 45-49.

1.2 Laici ve středověké církvi

Harmonie mezi klérem a laiky byla od základů zničena za Jindřicha IV. a jeho protivníka papeže Řehoře VII., který vzešel z reformního kláštera v Cluny a byl zcela zaujatý reformou církve, hlavně kléru. Svůj boj soustředil proti simonii, tj. prodej církevních úřadů a nikolaitismu, což bylo označení kněžského manželství. Papež si nárokoval pro sebe samého výhradní právo dosazovat biskupy. Bylo jasné, že tím vede přímý úder hlavně proti německému království. Zrušením královské pravomoci investitury biskupů podstatně zasáhl do řádu, na kterém stála raně středověká ústava státu a církve a zničil základnu, na které spolu v raném středověku žila v souladu církev i stát, císař i papež, klérus i laici.²⁹ Heslem Řehoře VII. bylo – svoboda církve od státních vlivů – ve skutečnosti však šlo o nadřazenost a nejvyšší svrchovanost papeže i nad světskou sférou. V jeho reformě tedy nešlo jen o odstranění zlořádů, ale především o jeho mocenský nárok, a tím o nárok kléru na nadřazenost vůči laikům. Ti byli ve svých právech podstatně omezeni: církevní postavení krále bylo dalekosáhle sníženo, laická zpověď zakázána, institut papežských legátů rozšířen. Laici se měli věnovat jen svým světským záležitostem, klerikové pouze svým duchovním záležitostem a vzájemně si neměli do nich zasahovat. Přesto si Řehoř VII. získal značné sympatie laiků a nižšího kléru, protože se bránili proti vlivu šlechty na církev. Větší poslušnost, která se nyní od laiků vyžadovala, platila jen papeži.³⁰ Ale přestože Řehoř VII. využil podporu laiků, zastával teoretické nároky vycházející z jednoznačné opozice kléru proti laikům a chtěl z církve vyloučit jejich veškerý vliv. Tak se jejich jednota rozbila do dalekosáhlé opozice, spojené s nárokem na nadřazenost kléru ve všech důležitých věcech.³¹

Velký význam pro náboženskou aktivizaci laiků ve středověku měly křížové výpravy. Byly sice podněcovány papeži a propagovány mnichy, ale organizovali je, řídili a uskutečňovali laici, kteří sami sebe chápali jako obránci Svaté země. Tak se v prostém lidu rozšířilo nové vědomí vlastní důstojnosti jako křesťanů a jako bojovníků za Boží věc. Základním zde byl ideál života podle vzoru apoštolů, a ten se stal hnací silou jejich duchovního růstu. Tento ideál křesťanského života se velmi odlišoval od oficiálních forem zbožnosti, ztuhlých v církevních příkázáních a cvičeních poslušnosti

---

²⁹ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 50-52.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 52-53.

³¹ Srov. tamtéž, s. 54.

a často skrytých magií. Požadavek apoštolského života byl spojován s ideálem chudoby. Spontánně vystupovaly různé skupiny, které chtěly tímto způsobem uskutečňovat apoštolský život v křesťanské chudobě. Byli bosí, s rozevlátými vlasy a v chatrném oděvu kráčeli zemí, vzdávali se darů tohoto světa a kázali chudého Krista.³²

Můžeme konstatovat, že středověk znamenal pro laiky velký zlom. Fakticky byli laici obráni o vše, co mělo pro jejich církevní život význam. Nyní to náleželo pouze kléru. Všechny nové impulsy ze strany laiků byly brzy absorbovány klérem a jen klérus si na ně dělal nárok. Laici naproti tomu chudli jak po stránce náboženské, tak i duchovní. Zcela záviseli na tom, co jim klérus nabídl.³³ Bylo potřeba, aby se objevil někdo, kdo rozčeří tyto stojaté vody a dá podnět ke změně stanoviska. Tuto úlohu přijali reformátoři.

1.3 Laici v novověké církvi

Protiklad kléru a laiků spojený s nárokem kléru na nadřazenost byl problémem, na který reagovali reformátoři a z nich nejvíce Luther. Nelze zde představit celou Lutherovu teologii církevního úřadu, proto se zmíníme jen o té části, která se týká přímo laiků. Luther zdůrazňoval především jednotu církve a rovnost všech křesťanů, vždyť Kristus nemá ani dvě těla, ani dvojí druh těla, jedno světské a druhé duchovní. Je jedna hlava a má jedno tělo. Kritizoval, že se propast mezi laiky a kněžími prohloubila natolik, že předčila propast mezi nebem a zemí, a tím bylo zničeno křesťanské bratrství. Tak znovu objevil důležitý prvek biblického poselství a postavil jej do středu svého kázání.³⁴ Tuto rovnost Luther zdůraznil v nauce o všeobecném kněžství všech věřících. Pojem „kněz“ se v Novém zákoně užívá pro všechny věřící. To však podle Luthera neznamená, že by také všechny údy církve přijímaly stejné úlohy. Právě naopak. Uvědomuje si, že veřejné zvěstování, totiž kázání a s tím související správa svátostí, je vázáno na církevní úřad. Skutečnost, že všichni jsou kněží, neznamená, že by proto měli všichni identické úkoly a každý mohl používat každou pravomoc. I pro Luthera existuje v Božím lidu jistá diferenciace, chápaná pod zorným úhlem pověření k úkolu. Ta ovšem není identická s tradičním dělením na kněze a laiky. Obrátil se tak proti veškerým

---

³² Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 56-58.

³³ Srov. tamtéž, s. 65.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 67.

nárokům kléru na nadřazenost nad laiky.³⁵ Na reformaci, která jak víme, se netýkala jen laiků, reagoval Tridentský koncil. Opět se však zmíníme jen o tom, co se týkalo bezprostředně laiků.

Koncil chtěl původně zodpovědět reformní otázky svou ekleziologií, naukou o církvi. Vyšlo však najevo, že to není možné, protože nebyly vykonány přípravné teologické práce. Traktát *De ecclesia* (O církvi) se totiž ve středověké teologii zpravidla nevyskytoval. Tak se koncil omezil na zadání úkolu a pokusil se navrhnout nauku o církevním úřadě, což se ukázalo být neproveditelné ze stejné příčiny. Nakonec se omezil na zdůraznění toho, nač podle něho reformace zaútočila. Co naproti tomu zpochybňováno nebylo, bylo vědomě vynecháno. Ne však že by to bylo bezvýznamné, ale proto, že neexistoval důvod pro koncilní definici. Tomuto omezení padlo za oběť i původně plánované pozitivní vyjádření o obecném kněžství všech věřících. Jelikož nebylo nikým popíráno, nemuselo být koncilem zvlášť zdůrazněno.³⁶ Tím z celé ekleziologie zbyly nakonec jen výroky o úřadu a jeho pravomoci. Kněží se nyní jeví jako muži svátostí, vybavení pravomocí odpouštět hříchy a proměňovat, kterou laici neměli. Kněžské svěcení jakožto svátost propůjčuje nezrušitelný charakter, který kněze vyvyšuje vysoko nad laiky. Kněze začleňuje do hierarchie, odvolávající se na božské založení, a dává jim podíl na všech pravomocích a právech, která jim na základě Božího ustanovení náleží. Kněží byli nyní přímo vynášeni k nebesům.³⁷ Reformátorům se sice nepodařilo situaci změnit, ale dopomohl k tomu další vývoj.

1.4 Nové chápání laika v církvi 19. století

Řekli jsme si, že laici byli po dlouhá staletí závislí na kléru. Tato závislost se však dala udržet jen po tu dobu, po kterou klerikům zůstávalo vyhrazeno vzdělání, přinejmenším v oboru filozofie a teologie. Ne náhodou má slovo laik stále vedlejší význam neodborníka. Změna přišla s osvícenstvím, zpřístupňující vzdělání širším kruhům. V katolicismu se však tato tendence prosadila s určitým opožděním, jelikož se osvícenství nejdříve profilovalo vůči církvi většinou nepřátelsky, a oficiální církvev

---

³⁵ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 68-69.

³⁶ Srov. tamtéž, s. 70.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 70.

reagovala na všechny moderní vývoj obranným nebo odmítavým postojem.³⁸ „Syllabus papeže Pia IX. z roku 1864 představuje svým odmítnutím všech moderních proudů a idejí a odsouzením všech snah smířit církev s pokrokem vrchol a souhrn této ghetizace církve.“³⁹ Neuner dále uvádí, že se přesto v odborné teologii začínalo projevovat nové pojetí postavení laiků, než bylo oficiální. Tak např. bojoval J. A. Möhler proti stavění kleriků a laiků do protikladu. Snažil se dát slovu laik nový zvuk ve srovnání s ponižujícím významem, daným hierarchickým pojetím církve. Pro Möhlera znamenalo označení laik čestným titulem křesťana, neboť laici mají důstojnost obecného kněžství. Kněz i laik vnáší do církve to, co je mu darem milosti dáno.⁴⁰

Odpověď na všechny snahy o uvolnění laiků ze závislosti na kléru a umožnit jim aktivně působit v církvi, dal papež Pius X. Pochopil, že pro záchranu společnosti není nejnaléhavější stavět více škol a kostelů nebo zvýšit počet kněží, ale především že je nutné, aby v každé farnosti byla k dispozici skupina osvěcených, ctnostných, rozhodných a skutečně apoštolských laiků. Po aktivních laicích byla tedy naléhavá sháňka, neměli však působit z vlastní iniciativy, nýbrž z pověření a podle pokynů kléru. Katolický spolek, kde by kněz byl jen duchovním poradcem, nikoli samozřejmým vedoucím, nebyl pro toto myšlení únosný. Pius X. požadoval, aby se všechna katolická sdružení, tedy i ta, která se starala o necírkevní, politické nebo sociální záležitosti, začlenila do jediné organizace a k tomu také došlo v první polovině 20. století v podobě tzv. Katolické akce.⁴¹ Jen ve spolupráci s laiky se církvi může podařit prostoupit stát, kulturu, hospodářství a společnost. Podstatným znakem Katolické akce bylo přísné podřízení hierarchii. Zatímco spolky především v 19. století vznikaly z vlastní iniciativy laiků a uskutečňovali společenskou a politickou aktivitu na vlastní odpovědnost jako křesťané, Katolická akce byla organizována přísně hierarchicky. Její ústřední komise jí musí dávat směrnice jako krev, která proudí z centra až do nejtenčích kapilár.⁴²

Katolická akce bylo lidové hnutí, převážně zakořeněné ve městech. Vesnice byly spíše pastoračně ošetřeny mnoha katolickými spolky. Toto hnutí se orientovalo na ta

---

³⁸ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 73.

³⁹ Tamtéž, s. 73.

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 74.

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 84.

⁴² Srov. tamtéž, s. 85.

apoštolská díla, která se dotýkala kulturní činnosti nebo umožňovala podíl na apoštolátu hierarchie a patřičnou formaci, která této činnosti přináležela.⁴³

Skutečným papežem Katolické akce se stal Pius XI., který vyzval s poukazem na všeobecné kněžství všechny věřící ke snažné práci pro rozšíření a obnovu Kristova království. Jen ve spolupráci s laiky se církvi může podařit prostoupit stát, kulturu, hospodářství a společnost.⁴⁴ Vedoucí myšlenkou jeho pontifikátu byla spolupráce a účast laiků v hierarchickém apoštolátu církve. Tím dal podnět k novému promýšlení postavení a úlohy laiků v církvi.⁴⁵

Jelikož se ale některé spolky zdráhaly do Katolické akce začlenit a podřídit se jí, např. proto, že někteří členové nebyli ochotni přijímat od biskupů politické direktivy, musel k tomu další papež Pius XII. zaujmout určité stanovisko. Čelil tomu tak, že začal mluvit o odstupňované závislosti na hierarchii, přičemž přísná podřízenost platí jen pro samotnou Katolickou akci. Ostatním dílům laického apoštolátu byla přenechána v jejich iniciativě určitá svoboda.⁴⁶ Všechny snahy byly nakonec korunovány úspěchem na II. vatikánském koncilu, kde byla konečně laikům přiznána role, která jim po právu v církvi náleží.

1.5 II. vatikánský koncil a teologie laikátu

Jestliže máme dnes teologii laiků a jestliže se II. vatikánský koncil otevřel laikům, pak za tento vývoj vděčíme podnětu Pia XI. Staletý proces, který vedl od středověku k stále silnější klerikalizaci církve, byl zastaven a opět se otevřel pohled na dospělou spoluodpovědnost laiků v církvi, jako tomu bylo v prvotním křesťanství.⁴⁷

II. vatikánský koncil znamenal revoluci v pojetí laikátu. Směr k teologii laikátu byl nastaven v konstituci *Lumen gentium*. Její první dvě kapitoly jsou vyhrazeny samotné církvi, která je zde označena jako *mysterium a lid Boží*. Tato dvě tvrzení mají pro definici laika ústřední význam. Koncil prohlásil, že církev je nejen institucí s daným uspořádáním, ale především mysteriem, tedy skutečností, ve které je tajemným

---

⁴³ Srov. AMBROS, P. *Křesťan a život ve světě: Odkaz předkoncilní diskuse teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 9.

⁴⁴ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 85.

⁴⁵ Srov. FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1992, s. 266.

⁴⁶ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 86.

⁴⁷ Srov. FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1992, s. 266.

způsobem přítomno to, co Ježíš přinesl na tento svět a co musí silou jeho Ducha zůstat stále živé. Církev je mysterium, protože je společenstvím svatých. Ještě před jakoukoli diferenciací do jednotlivých stavů a úřadů je zde prohlášena základní rovnost všech. Tato výpověď posloužila sněmu k překonání pojetí církve, které se soustřeďovalo výhradně na hierarchii. Tím bylo řečeno, že se církev neuskutečňuje pouze v institucích a v hierarchii. Úřady náležejí k církvi, samy však nejsou církví. Kdyby z ní byli vyčleněni laici, scházelo by jí něco zásadně důležitého. Jen všichni věřící společně tvoří církev.⁴⁸

Čtvrtá kapitola konstituce *Lumen gentium* se věnuje laikům. Slovem laik se zde označují všichni věřící křesťané mimo kleriky a řeholníky, kteří byli křtem přivtěleni ke Kristu a učiněni Božím lidem, a tak se stali svým způsobem účastnými Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského. Vlastní a zvláštní vlastností laiků je jejich světský ráz, z čehož vyplývá úkol hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha. Žijí ve světě, a tam je právě Bůh volá k tomu, aby plnili sobě vlastní úkoly v duchu evangelia, přispívali k posvěcování světa, a především příkladem svého života, vírou, nadějí a láskou hlásali Krista druhým lidem. (srov. LG 31)

Z uvedeného tedy poznáváme, že církev je z božského ustanovení uspořádána a řízena s podivuhodnou rozmanitostí, a ačkoli jsou někteří z Kristovy vůle ustanoveni pro druhé jako učitelé, rozdělovatelé tajemství a pastýři, přesto je mezi všemi skutečná rovnost v důstojnosti a v činnosti společné všem věřícím při budování tajemného Kristova těla. Všichni si jsou bratry a sestrami. Rozlišení, které Pán Ježíš ustanovil mezi posvěcenými služebníky a ostatním Božím lidem, nese s sebou i spojení, neboť jsou všichni spojeni společnými potřebami. Pastýři církve mají podle Kristova příkladu sloužit navzájem i ostatním věřícím, a ti naopak pomáhat svým pastýřům. Rozdílnost milostí, služeb a prací sjednocuje Boží lid. (srov. LG 32) „Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch; rozdílné služby, ale tentýž Pán; a rozdílná působení moci, ale tentýž Bůh, který působí všecko ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.“ (1 K 12,4-7)

II. vatikánský koncil mluví o církvi jako o Božím lidu. Jde o nejstarší a nejhlubší pojetí církve. Židovský národ byl přetvořen v Boží lid, protože si ho Bůh vyvolil.⁴⁹

---

⁴⁸ Srov. NEUNER, P. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 89, 91.

⁴⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Boží lid*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 70-71.

Bohužel ne vždy byl Izrael věrný a poslušný a často se dopouštěl modloslužby. Písmo svaté však říká, že nevěra nikdy nezachvátí celý Boží lid. I ve chvílích největšího odpadu a modloslužby si Bůh zachovává věrný „zbytek“ svého lidu, ve kterém pokračuje vyvolení a který uchovává v dějinách víru v Boha a jeho sliby.⁵⁰

Laikové jsou součástí tohoto Božího lidu a počítá se s jejich účastí při plnění poslání církve. I biskupové na II. vatikánském koncilu si byli dobře vědomi, že je nutno mluvit jasně o důstojnosti laiků a o jejich úkolu v církvi a ve světě.⁵¹ V popisu laika najdeme tři hlavní myšlenky: a) V laicích žije a projevuje se tajemná důstojnost a poslání členů Božího lidu, b) jejich poslání je odlišné od „služby“, kterou v církvi vykonávají kněží a řeholníci, c) laici mají své vlastní poslání vyplývající především z časného rázu prostředí. Všimněme si hlavně třetí myšlenky, která je důležitým plodem koncilu. Činnost a práce laiků je totiž důležitá „služba“ pro celou církev.⁵² Každý laik, který žije a umírá v Kristu, je chrámem Ducha a žije v jednotě s Bohem. V životě každého laika se tedy uskutečňuje ona tajemná „církevní jednota“. Jednota se všemi věřícími, s Kristem a s Bohem, která se zdokonaluje v eucharistii, jenž je svátostí lásky, a ke které jsou stejným způsobem povoláni laici, řeholníci i biskupové.⁵³ Skrze církev nám dává Kristus sám sebe v eucharistii, neboť: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.“ (J 6,56)

Laici jsou všichni bez výjimky povoláni k tomu, aby se přičiňovali o vzrůst církve a její neustálé posvěcování. Apoštolát laiků je účast na vlastním spásném poslání církve, k němuž nás sám Pán pověřuje skrze křest a biřmování. Obzvláště skrze svatou eucharistii se dává a živí láska k Bohu a k lidem, která je duší veškerého apoštolátu. (srov. LG 33)

„II. vatikánský koncil právem prohlásil, že eucharistická oběť je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života.“⁵⁴ Je to nejcennější, co může církev mít na své pouti dějinami.⁵⁵ A když církev slaví eucharistii, památku smrti a vzkříšení svého Pána, tak tato ústřední událost spásy se reálně zpřítomňuje a opět se uskutečňuje dílo našeho vykoupení. Jestliže je dnes Kristus tvůj, vstává pro tebe z mrtvých každý den.⁵⁶ Skrze

---

⁵⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Boží lid*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 77-78.

⁵¹ Srov. tamtéž, s. 309.

⁵² Srov. tamtéž, s. 312.

⁵³ Srov. tamtéž, s. 314.

⁵⁴ JAN PAVEL II. *Ecclesia de eucharistia: o eucharistii a jejím vztahu k církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 7.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 11.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 14, 16.

přijímání tohoto nesmírného bohatství církev roste a upevňuje se ve své jednotě Kristova těla.⁵⁷

Chceme-li objevit důvěrný vztah, který poutá církev k eucharistii, nesmíme zapomenout na Marii, Matku církve a její vzor. V určitém smyslu žila svou eucharistickou vírou ještě dřív, než byla eucharistie ustanovena, neboť poskytla své panenské lůno k vtělení Božího slova. Eucharistie odkazuje na utrpení a vzkříšení, ale také na vtělení. Maria počala Božího Syna také ve fyzické podobě těla a krve a předjímalá tak v sobě to, co se v jisté míře svátostně uskutečňuje v každém věřícím, přijímající tělo a krev Páně pod způsoby chleba a vína. Je zde hluboká analogie mezi „fiat“, pronesené Marií jako odpověď na andělova slova, a „amen“, které pronáší každý věřící, když přijímá tělo Páně. Od Marie se vyžadovalo, aby věřila, že ten, kterého počala z Ducha svatého, je Boží Syn a po nás se žádá, abychom věřili, že týž Ježíš se zpřítomňuje s celým svým boholidským bytím pod způsoby chleba a vína.⁵⁸

Očím se to zdá nepochopitelné, proto jenom srdce osvícené milostí Ducha svatého chápe, že v prostých způsobech chleba a vína, proměněných v jeho tělo a krev, kráčí s námi Kristus a činí z nás svědky naděje pro všechny.⁵⁹

Účast laiků na trojím Kristově úřadě je bezpochyby důvod, proč je apoštolát laiků součástí poslání církve. Laici jsou jejími nástroji a svědky, proto mohou skutečně evangelizovat. Toto poslání je jejich právem i povinností. Ve zvěstování a svědectví mají přirozené a nezastupitelné místo, protože skrze ně je církev účinně přítomna v nejrůznějších částech světa.⁶⁰ Proto se v následujících podkapitolách zaměříme na trojí Kristův úřad, na kterém se laici podílejí.

1.6 Trojí úřad Kristův v současné teologii laikátu

Uvedli jsme, že se laici určitým způsobem účastní trojího Kristova úřadu, a to kněžského, prorockého a královského. Jak, to vysvětluje např. Augustinův komentář k 26. žalmu, kde se píše, že David byl pomazán za krále. V té době býval pomazáván

---

⁵⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Ecclesia de eucharistia: o eucharistii a jejím vztahu k církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 22-23.

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 46-47.

⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 52.

⁶⁰ Srov. AMBROS, P. *Křesťan a život ve světě: Odkaz předkoncilní diskuse teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 15-16.

jen král a kněz a ti byli předobrazy budoucího jediného krále a kněze, Ježíše Krista, zastávajícího obojí úřad. Proto Kristus znamená Pomazaný. Nebyla však pomazána jen hlava, ale i my, jeho tělo, a proto se pomazání vztahuje na všechny křesťany.⁶¹

Kristus pochází z řeckého překladu hebrejského výrazu Mesiáš, což znamená pomazaný. Stává se Ježíšovým jménem jen proto, že on dokonale plní božské poslání, které to jméno vyjadřuje. [...] Mesiáš měl být pomazán Duchem Hospodina na krále i kněze zároveň, ale také na proroka. Ježíš splnil mesiánskou naději Izraele ve své trojí funkci kněze, proroka a krále.⁶² (dále jen KKC)

1.6.1 Kněžský úřad

Nejvyšší a věčný velekněz Ježíš Kristus chce stále pokračovat ve svém svědectví a své službě i prostřednictvím laiků, proto je oživuje svým Duchem a stále je povzbuzuje k dobrému dílu. Těm, které spojuje těsně se svým životem a posláním, uděluje také podíl na svém kněžském úřadu, aby vykonávali duchovní bohoslužbu k oslavě Boha a ke spáse lidí. Všechny jejich skutky, modlitby, apoštolská činnost, manželský a rodinný život, každodenní práce, duševní i tělesný odpočinek, jsou-li konány v Duchu, dokonce i soužení života, jsou-li snášena trpělivě, stávají se duchovními oběťmi Bohu milými skrze Ježíše Krista. Tímto laici zasvěcují svět Bohu, když všude jednají svatě jako ctitelé Boha. (srov. LG 34)

1.6.2 Učitelství úřad

Ježíš Kristus, veliký prorok, hlásal Otcovo království svým životem i mocným slovem. Dokud se plně nezjeví ve své slávě, vykonává svůj prorocký úřad nejen prostřednictvím hierarchie učící jeho jménem a mocí, ale i prostřednictvím laiků, které proto ustanovuje svými svědky a vybavuje je smyslem pro víru a milostí slova, aby síla evangelia zářila v jejich každodenním životě, rodinném i společenském. Toto šíření evangelia svědectvím života i slova dostává zvláštní účinnost, protože se uskutečňuje v běžných světských podmínkách. Pro tento úkol je velmi cenný životní stav, který je

---

⁶¹ Srov. JAN PAVEL II. *Christifideles laici: o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě*. Praha: Zvon, 1996, s. 23.

⁶² *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, článek 436.

zároveň svátostí, tedy manželský a rodinný život. Právě tam se koná praktický nácvik laického apoštolátu. Vlastní povolání manželů je v tom, že jsou sobě navzájem i dětem svědky Kristovy víry a lásky. Křesťanská rodina hlásá mocným hlasem nynější ctnosti Božího království a naději na blažený život. I když se laici zabývají časnými věcmi, přesto mohou a mají vykonávat hodnotnou činnost pro evangelizaci světa. Proto ať se laici neúnavně snaží o hlubší poznání zjevené pravdy a vyprošují si od Boha dar moudrosti. (srov. LG 35)

1.6.3 Královský úřad

Kristus byl poslušný až k smrti, a proto byl povýšen od Otce a vešel do slávy svého království. Jemu je vše podřízeno, dokud sám sebe i celé stvoření nepodřídí Otci, aby pak měl Bůh svrchovanou vládu nade vším. Tuto moc odevzdal učedníkům, aby i oni měli královskou svobodu a svým sebezáporem a svatým životem přemáhali v sobě vládu hříchu, aby sloužili Kristu v druhých lidech a také pokorou a trpělivostí přiváděli své bratry ke Králi, jemuž sloužit znamená kralovat. Kristus totiž touží též skrze věřící laiky šířit své království. Věřící si mají světskou činností navzájem pomáhat k svatějšímu životu a svou odbornou znalostí mají přispívat ve světských oborech k tomu, aby stvořené hodnoty byly lidskou prací, technikou a kulturou rozvíjeny podle Stvořitelova řádu a k prospěchu všech lidí. V celém svém snažení se mají laici nechat vést křesťanským svědomím, protože žádná lidská činnost nemůže být vyňata z Boží vlády. (srov. LG 36)

Nyní jsme si uvědomili, že laici mají mnohá obdarování. S obyčejným dárkem si můžou dělat co se jim zlíbí, ale s darem od Boha to tak udělat nemůžou. S tímto darem obdrželi také zodpovědnost, což znamená, že si tento dar nemají nechat pro sebe, ale že jej mají předávat dalším lidem. Proto se též soustředíme na církevní právo, které obsahuje práva, ale i povinnosti laiků.

1.7 Povinnosti a práva

Dříve, než se zaměříme na práva a povinnosti, tak se ještě zastavíme u členství v katolické církvi, o kterém píše J. R. Tretera. V Pavlových epistolách jsou křesťané nazýváni údý církve, v přirovnání k údům těla, kdy každý má svůj nezastupitelný úkol. Být údem je trochu více než být jen členem. Výraz člen se používá pro světské společnosti. Nebraňme se ani archaičnosti životného gramatického tvaru *údové* oproti neživotnému tvaru údy. Údové katolické církve jsou v Kodexu kanonického práva (dále jen CIC) nazýváni *christifideles*, což je do češtiny nepřeložitelné. Byl tedy navržen překlad *věřící* nebo *věřící v Krista*, domníváme se ale, že je nevýstižný. Pod obratem věřící, věřící v Krista, se v našem prostředí rozumí každý křesťan vyznávající víru nebo osoba křesťansky smýšlející, a to z jakékoli církve. Technickým termínem *christifideles* se v CIC označují jen katolíci, tedy ti, kdo patří Kristu, a to v katolické církvi. To vše nás vedlo k tomu, abychom výraz *christifideles* ve svých studijních textech nahradili volným výkladovým ekvivalentem křesťané katolíci. Křesťany katolíky jsou podle CIC: všichni lidé, kteří byli v katolické církvi pokřtěni, eventuálně kdo byli v souhlase s úmyslem církve pokřtěni v jiném křesťanském společenství a pak byli do plné jednoty s katolickou církví přijati a také ti, co neoznámili své vystoupení z katolické církve.⁶³ Máme tedy práva a povinnosti týkající se všech křesťanů katolíků a práva a povinnosti týkající se laiků.

1.7.1 Povinnosti a práva všech křesťanů

Všichni křesťané mají povinnost zachovávat stálé společenství s církví, podle svého stavu žít svatě, přičiňovat se o růst církve a podporovat její posvěcení, spolupracovat na tom, aby se božské poselství spásy dostávalo ke všem lidem všech dob a na celém světě, dále povinnost jednat s odpovědností a v poslušnosti k pastýřům a také přispívat na potřeby církve. Mají právo sdělovat pastýřům své duchovní potřeby a přání, právo a někdy i povinnost vyjadřovat na základě svých znalostí a kompetencí svůj názor na to, co směřuje k dobru církve, být od svých pastýřů obdařováni duchovními dobry, především Božím slovem a svátostmi, sdružovat se, konat

---

⁶³ Srov. TRETERA, J. R. *Církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993, s. 102.

apoštolské činnosti a podporovat takové činnosti podnikané jinými. Dále právo na křesťanské vzdělávání v dětství i v dospělosti, právo na spravedlivou svobodu teologického bádání za předpokladu současného zachování poslušnosti k učitelské úloze církve, právo na svobodnou volbu životního stavu, na nedotknutelnost své dobré pověsti a na ochranu své intimní sféry, nárok na právní ochranu a na uplatňování a obhajobu práv před církevním soudem podle zákonných předpisů a při zachování kanonické mírnosti. (srov. CIC 208-223)

1.7.2 Povinnosti a práva laiků

Laici jsou povoláni křtem a biřmováním k účasti na apoštolátu v církvi i ve světě, mají nárokovat ve státě svobody a práva, za současného zachování svobody svědomí všech občanů a aby jim byla přiznána v občanských záležitostech svoboda, náležející všem občanům. Dále jsou povinni svou činnost nechat proniknout duchem evangelia a držet se učení předkládaného magisteriem, chránit se ve sporných otázkách, kdy jsou přípustná různá mínění, předkládat své stanovisko jako nauku církve. Laici mají právo na všeobecné uvedení do církevního učení, na teologické studium i na dosažení akademických hodností. Kromě toho mohou obdržet za předpokladů kanonických vlastností od církevní autority pověření k výuce teologie i kazatelské oprávnění a při potřebném vzdělání, schopnostech a osobních vlastnostech získat kanonickou misi k vyučování náboženské výchovy. Pro ženaté a vdané je místo jejich apoštolátu manželství a rodina, kde mají přísnou povinnost a právo na výchovu svých dětí, zahrnující v první řadě křesťanskou výchovu podle učení církve, a i když je na státních školách náboženská výchova nepovinným předmětem, přesto jsou katoličtí rodiče povinni své děti do něj přihlásit. (srov. CIC 224-231)

1.8 Laici a jejich služby

V následujícím textu nám Tretera ukáže několik možností, ve kterých můžou laici najít své uplatnění. Z toho je patrné, že každý laik, kdyby se trochu zamyslel, tak by přišel na to, kde by mohl být užitečný. Nemusí být každý akolytou nebo farním

asistentem, každý si na to netroufne, ale může být těmto lidem k dispozici a pomáhat jim.

1.8.1 Pluralita služby laiků v církvi

Trvalý lektorát: úkolem lektora je srozumitelně předčítat při mši a jiných bohoslužbách texty z Písma svatého kromě mešního evangelia, to přísluší jáhnu a pokud není přítomen, tak knězi. Služba lektora může být spojena s oprávněním k vedení bohoslužby slova i s kázáním při takové bohoslužbě. Předpokladem lektorátu je znalost Písma svatého, příkladný život v plné jednotě s církví a schopnost přednesu.

Trvalý akolytát: Úkolem akolyty je podávat věřícím v kostele eucharistii (Tělo Páně) a donášet ji i nemocným, vojákům a vězňům, dále připravovat při bohoslužbách oltář a liturgické nádoby. Akolyté byli původně průvodci biskupů. Předpokladem akolytátu je znalost liturgie a příkladný život v úplné jednotě s církví.

Jiné služby laiků: Lektor ad hoc, komentátor bohoslužeb, kantor, muž i žena může mít povolení nosit nemocnému svaté přijímání, kde je potřeba při nedostatku svěcených služebníků doplňovat některé jejich služby, i když nejsou lektory a akolyty, např. konat službu slova, řídit liturgické modlitby, udělovat křest a podávat svaté přijímání.

Některé funkce laiků v církvi: Katechista se věnuje správě misijní stanice, katecheta vyučuje předmět náboženství na faře nebo ve škole. Farní asistent a farní radní pomáhají knězi při vedení farnosti buď administrativně, nebo vedou různá duchovní společenství. Laici mohou v církvi zastávat funkce soudců, advokátů, znalců u církevního soudu, kancléřů biskupství apod.⁶⁴

Dříve, než jsme začali přemýšlet nad všemi právy a povinnostmi laiků, tak je jisté, že některé z nás naplnila slova – povinnost, povinnost a zase ta povinnost. Po přečtení předchozích řádků jsme si však museli povšimnout, že nejsme zavaleni jen nekonečným množstvím povinností, ale že jsme „odlehčení“ mnohými právy. Tak jako na některých věcech a lidech, tak i na církvi jsme zvyklí vidět jen samé negativní

---

⁶⁴ Srov. TRETERA, J. R. *Církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993, s. 105-106.

stránky. Tyto nám však zatemňují náš zrak a my, ač bychom chtěli sebevíc, nic pozitivního neuvidíme.

Mnohokrát jsme slyšeli větu, že nic není černobílé. Víme, že mezi bílou a černou barvou je hodně odstínů šedé, že máme nesčetných odstínů modré, zelené, červené atd. Proč upíráme věcem a hlavně církvi právo na barevnost? Je problém v nich, nebo jsou naše oči barvoslepé? Co s tím můžeme udělat? Pokud je chyba na naší straně, můžeme jít k očnímu lékaři. Pokud je problém na straně církve, tak se můžeme pokusit jí pomoci, aby byla „barevnější“ a pro naše oči lákavější. Vysvětleme si to na příkladu s obrazem. Krásný obraz, který namaloval věhlasný umělec, je celý zaprášený a vybledlý. Je tedy nutné, abychom jej vhodně očistili, aby mohl upoutat svou nádherou jiné lidi. Pokud ho však se vzájemnou pomocí neopravíme, tak mnoho lidí projde kolem něj a ač skrývá skvostnou malbu, tak zůstane ukrytou, i když by pohled na ni způsobil mnoha lidem radost, útěchu a povzbuzení. Jistě, nejsme všichni restaurátoři, ale i restaurátor potřebuje pomocníky. Tak jako v církvi nejsme všichni kněží, tak i kněží potřebují pomoc.

Zde se zmíníme o té skupině laiků, kteří se již dlouho věnují aktivní službě v církvi. I když je stále mnoho těch, kteří jen přihlížejí, přesto je hodně těch, kteří neúnavně pracují pro tajemné tělo Kristovo. Měli bychom je povzbuzovat, protože nikdo z nich nemá síly na rozdávání. I když mají naději, že jejich snaha není marná, tak při pohledu na ty, které by chtěli „probudit“ a oni přesto stále „spí“, to může podlomit i tu největší chuť a radost do práce. Naštěstí se objevují pozitivní reakce.

Výzva k aktivní účasti všech věřících na poslání církve nezůstala bez odezvy. Duch svatý stále obnovuje a omlazuje církev a probouzí v mnoha laicích nové impulsy vedoucí ke svatosti a aktivní účasti na životě církve. Dosvědčuje to nový styl spolupráce kněží, řeholníků a laiků, aktivní účast na liturgii a na zvěstování Božího slova. Dále katecheze, mnohé služby a úkoly svěřované laikům a jimi vykonávané, rozkvet různých skupin, sdružení a duchovních hnutí, kterým se též věnují laici a konečně rozsáhlá a významná účast žen na životě církve a na rozvoji současné společnosti.⁶⁵ A právě ženám bude věnována další část.

---

⁶⁵ Srov. *Instrukce k některým otázkám ohledně možností laiků podílet se na službách vykonávaných kněžími*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001, s. 3.

1.9 Ženy v církvi

Doposud jsme stále hovořili o rovnocennosti mezi klérem a laiky a jak je každý z nich velmi důležitý. Chtěli bychom se ale ještě zamyslet nad otázkou ženské úlohy v církvi. To, že žena nemůže být knězem, neznamená, že by její role byla umenšována. I ona má schopnosti vykonat pro církev hodně prospěšného.

1.9.1 Úloha žen v církvi

V posledních letech se vymezují nové tendence v otázce přítomnosti a funkce ženy v církvi. První tendence zdůrazňuje podřízenost ženy ve snaze vyvolat spor. Žena, aby byla sama sebou, se stává soupeřkou muže a reaguje strategií hledání moci. To pak vede k soupeření mezi nimi a škodlivému vlivu na osobu, projevující se ve struktuře rodiny. Druhá tendence vzniká jako důsledek té první. Aby se zabránilo dominantnímu postavení muže, nebo ženy, tak dochází k smazávání jejich rozdílností, které jsou považovány pouze za výsledek historicko-kulturní podmíněnosti. Tváří v tvář těmto myšlenkovým proudům mluví církve, osvícená vírou v Ježíše Krista, o aktivní spolupráci mezi mužem a ženou založené na poznání jejich rozdílnosti.⁶⁶

Abychom tomu lépe porozuměli, obrátíme se na Písmo svaté, jehož moudrost nabízí odpovědi. Konkrétně se začteme do prvních kapitol knihy Geneze: V prvním úryvku (Gn 1,1-2,4) je popsána stvořitelská moc Božího slova působící rozlišení v původním chaosu. Sdružují se světlo a tma, moře a souš, den a noc, byliny a stromy, ryby a ptáci. Tak se rodí uspořádaný svět i se svými rozdílnostmi, které však zároveň slibují vztahy. „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“ (Gn 1,27) Druhé vyprávění o stvoření (Gn 2,4-25) jasně potvrzuje důležitost pohlavní rozdílnosti. Adam, který má obdělávat zemi pro svoji obživu však pociťuje samotu, jež přítomnost zvířat nedokáže ukonejšit. On potřebuje jemu odpovídající pomoc, což nevyjadřuje podřazenou úlohu, ale životní pomoc, která mu má umožnit, aby jeho život neupadl do sterilního a pak i smrtelného zabývání se pouze sebou samým. Pouze žena zahalená stejným tajemstvím dá životu

---

⁶⁶ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*. Praha: Česká biskupská konference, 2004, s. 1-2.

muže budoucnost. Tím, že Bůh stvořil ženu, charakterizuje lidstvo jako vztahovou skutečnost.⁶⁷

Mezi základní hodnoty spojené s konkrétním životem ženy patří to, co nazýváme schopností přijmout druhého. I přes veškeré snahy o feminismus si žena uchovává hluboké vnímání toho, že to nejlepší v jejím životě je činnost směřovaná k podpoře života, k růstu a ochraně druhých. Ale i když je mateřství klíčovým prvkem ženské identity, přesto nás to neopravňuje k tomu, abychom o ženě uvažovali jen z hlediska biologického plození. V tomto smyslu má velký význam i křesťanské povolání k panenství. Tak jako panenství přijímá od fyzického mateřství skutečnost, že neexistuje jiné křesťanské povolání než v konkrétním darování se druhému, tak i fyzické mateřství přijímá od panenství jeho bytostně duchovní rozměr: nestačí totiž dát jen fyzický život, aby se mohl opravdu narodit druhý člověk. To znamená, že se mateřství může uskutečnit i tam, kde není fyzické plození. Je důležité, aby ženy byly aktivně a významně přítomné v rodině, která je takovou malou společností, kde se formuje tvář lidství a členové rodiny zde získávají to nejzákladnější pro život. Zde se učí lásce bez podmínek, úctě a především poznávat Boží tvář, kterou poznávají skrze tvář otce a matky. Kdekoliv chybí tyto základní zkušenosti, tam společnost trpí násilím.⁶⁸

Mezi člověkem a společností existuje vzájemná závislost, proto co se dělá pro jednoho člověka, je službou společnosti a naopak. Rodina, která je kolébkou života a lásky, v níž se člověk rodí a roste, představuje základní buňku společnosti. Když sobectví, propaganda proti porodům, totalitní politika, mravní, fyzická a kulturní bída, hédonistická a konzumní morálka chtějí zadusit zdroj života a když se ideologie spojují s mnohostranným nedostatkem pochopení a lásky, aby zrušily výchovné poslání rodiny, je třeba o toto společenství přednostně pečovat.⁶⁹

Ženy by měly být přítomné také ve světě práce a organizace společnosti a mít přístup na místa, která vyžadují zodpovědnost a kde jim bude umožněno ovlivňovat politiku národů a podporovat nová řešení ekonomických a sociálních problémů. Nesmíme však zapomenout, že vztah mezi rodinou a prací je pro ženy zcela rozdílný než pro muže. Výzvou pro současnost je umožnit soulad organizace práce a pracovních zákonů s posláním ženy uprostřed rodiny. Tento problém není jen právní, ekonomický

---

⁶⁷ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*. Praha: Česká biskupská konference, 2004, s. 3-4.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 11-12.

⁶⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Christifideles laici: o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě*. Praha: Zvon, 1996, s. 71-72.

a organizační, ale především je to otázka mentality, kultury a úcty. To totiž vyžaduje skutečně spravedlivé ocenění práce vykonávané ženou v rodině. Potom by ženy mohly podle svého svobodného rozhodnutí věnovat všechn svůj čas práci v domácnosti, aniž by byly ve společnosti v opovržení a finančně poškozovány, zatímco jiné, které by si přály angažovat se také v jiné práci, by ji mohly vykonávat v upravené pracovní době, aniž by musely volit mezi zanedbáváním rodinného života nebo nepřetržitým stresem, což má samozřejmě negativní důsledky jak pro ženu samotnou, tak i pro rodinnou harmonii.⁷⁰

K tomu však, aby se ženy více zapojily do církevního i světového dění, je potřeba, aby si uvědomily svou vlastní důstojnost. I když tento úkol přísluší hlavně církvi, přesto se týká především žen. Je nutné, aby pochopily, že v první řadě ony samy musí vyvinout v tomto směru činnost. V mnoha oblastech světa je třeba dosáhnout překonání nespravedlivé a škodlivé mentality, která chápe člověka jako věc, jako nástroj sobeckého prospěchu nebo rozkoše, který se kupuje nebo prodává. A právě první obětí takového smýšlení bývá žena. Proto výslovné uznání osobní důstojnosti ženy je prvním krokem k dosažení její plné účasti na životě církve i světa.⁷¹

Aktivní odpovědný podíl ženy na životě a poslání církve výslovně doporučil už i II. vatikánský koncil a v pokoncilní době se prohloubilo a rozšířilo vědomí, že žena má na základě sobě vlastních darů a úkolů zvláštní povolání. To našlo svou nejpůvodnější inspiraci v evangeliu a v církevních dějinách. Pro věřícího zůstává evangelium, což je slovo a příklad Ježíše Krista, nezbytným rozhodujícím kritériem. Ženy sice nebyly povolány mezi dvanáct apoštolů, a tím ani ke kněžskému úřadu, ale mnohé provázely Ježíše při jeho službě a pomáhaly apoštolům (srov. L 8,2-3), stály pod křížem (srov. L 23,49), byly přítomné při Ježíšově pohřbu (srov. L 23,55), o velikonočním ránu přijaly a zvěstovaly zmrtvýchvstalého Krista (srov. L 24,1-10) a modlily se s apoštoly ve večeřadle v očekávání letnic (srov. Sk 1,14). Ve stopách evangelia kráčela i prvotní církve, která se distancovala od kultury své doby a povolala ženu k úkolům spojeným s evangelizací.⁷²

Je třeba pochopit, že ačkoliv je kněžské svěcení vyhrazeno jen pro muže, naprosto to nebrání ženám vstupovat do srdce křesťanského života. Jsou povolány

---

⁷⁰ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*. Praha: Česká biskupská konference, 2004, s. 13.

⁷¹ Srov. JAN PAVEL II. *Christifideles laici: o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě*. Praha: Zvon, 1996, s. 88.

⁷² Srov. tamtéž, s. 89.

k tomu, aby byly pro všechny křesťany nezastupitelnými vzory a svědky toho, jak má nevěsta s láskou odpovídat na lásku ženicha.⁷³ Nelze tedy pochybovat, že žena, stejně jako muž, má na základě křtu a biřmování účast na trojím Kristově úřadu, a že je tedy uschopněna a zavázána k základnímu apoštolátu církve.⁷⁴

Zvláštní pozornost všech si zaslouží především dva velké úkoly, které jsou svěřeny ženám. První úkol je dát plnou důstojnost životu manželky a matky. Ženě se dnes nabízejí nové možnosti, aby hlouběji poznala a plněji uskutečnila lidské a křesťanské hodnoty, které jsou obsaženy v manželském životě a ve zkušenostech mateřství. Druhým úkolem ženy je upevnit morální dimenzi kultury, která je důstojná člověka i jeho osobního a společenského života. Účast ženy s jejími dary na životě církve a společnosti je zároveň nutnou cestou k její osobní realizaci a také jejím originálním přínosem k obohacení společenství církve a apoštolského působení Božího lidu. Ve stejném smyslu je potřeba uvažovat i o přítomnosti muže vedle ženy. Ozvala se totiž obava, že přílišné zdůrazňování povolání a úlohy ženy by mohlo vést k nepřijatelnému opomíjení muže. V různých situacích života církve musíme totiž s lítostí konstatovat absenci nebo nedostatečnou účast mužů, kteří se vyhýbají vlastní odpovědnosti v církvi, a proto ji na sebe berou jen ženy, například při účasti na liturgické modlitbě, při výchově, a zvláště při katechezi vlastních i cizích dětí, dále při účasti na náboženských a kulturních akcích nebo při spolupráci na charitativních a misijních podnicích.⁷⁵

Z toho je patrné, že není správné upřednostňovat jen ženy, nebo jen muže, ale že je nutná spolupráce všech. Hlavním důvodem vzájemné spolupráce není jen větší přesvědčující síla a účinnost pastoračního působení církve, ale především původní záměr Boha, který stvořil muže a ženu jako první společenství osob, kořen všech ostatních společenství a také symbol meziosobního společenství lásky, vytvářející tajemný vnitřní život trojjediného Boha.⁷⁶

---

⁷³ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*. Praha: Česká biskupská konference, 2004, s. 16.

⁷⁴ Srov. JAN PAVEL II. *Christifideles laici: o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě*. Praha: Zvon, 1996, s. 92.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 94-95.

⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 96.

1.9.2 Charakteristika života laiků v dnešním světě

Jak již název napovídá, zaměříme se na současnou situaci života laiků ve světě. Ti jsou každodenně konfrontováni s nečekanými a předem neodhadnutelnými situacemi, ve kterých nevystačí se svými běžnými křesťanskými návyky, které charakterizovaly jejich dosavadní život. Další charakteristikou křesťana v dnešní době je jeho život v diaspoře. Ať se nachází v zaměstnání, nebo na dovolené, vždy převládá počet lidí, kteří se nehlásí k církvi nebo jsou vůči ní zaujatí. Témata běžných hovorů směřují jiným směrem, než je zájem křesťana a často bývá spolu s církví kritizován za stále stejné nedostatky. Vystačí mu to, co ho do církve uvedlo?⁷⁷ Udrží si víru v Boha a úctu k církvi? Jistě že může, ale je také potřeba, aby na nich pracoval a prohluboval je, protože každodenní rutina a stereotyp může vše zničit.

Nemůžeme dát jeden vyčerpávající recept, jak pracovat na vztahu k Bohu. Můžeme ale doporučit, že vhodným začátkem opravdu uvědomělého a důsledného duchovního života jsou exercicie. Je to čas, který křesťan věnuje jenom Bohu a sobě, kdy se hluboce zamýšlí nad dosavadním životem a upírá jasný pohled na Krista, který ústí do pevného rozhodnutí učinit hledání a plnění Boží vůle základním zákonem svého života. Na exercicie by měly navazovat další kroky. Pokud je to možné, měl by si křesťan vybrat pro své další duchovní vedení člověka, který má dost znalostí a duchovní hloubky, člověka modlitby, oběti a naprosté odevzdanosti do vůle Boží. Dále je důležité společenství, jako místo setkávání s lidmi, kteří udělali podobné rozhodnutí v duchovním životě a jdou stejným směrem. A samozřejmě účastnit se pravidelných rekolekcí, kde se utvrzují a prohlubují dosavadní duchovní zkušenosti.⁷⁸

Církev nás vede k tomu, abychom přijali riziko setkání s dějinami tak jako ona a je to stejné riziko, které podstoupil samotný Kristus, věčné Slovo, když se rozhodl vstoupit do dějin světa.⁷⁹ I on byl mnohokrát odmítnut a kritizován nejen svými současníky, ale i těmi, kteří žili v následujících staletích. Proto ani my nemůžeme počítat s tím, že nás, křesťany, budou všude vítat. To nás ale nemá vést k malomyslnosti

---

⁷⁷ Srov. AMBROS, P. *Křesťan a život ve světě: Odkaz předkoncilní diskuse teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 24-25.

⁷⁸ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve: směrnice ČBK*. Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2001, s. 4-5.

⁷⁹ Srov. AMBROS, P. *Křesťan a život ve světě: Odkaz předkoncilní diskuse teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 26.

a pasivitě. Vždyť nás provází svou mocnou ochranou Bůh, který řekl: „[...] A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“ (Mt 28,20)

EXKURZ: PŘÍKLADY SVATÝCH OSOBNOSTÍ ČESKÝCH DĚJIN

Když přijdeme do jakéhokoli katolického kostela či chrámu, pozdraví nás svými pohledy sochy mnoha svatých a světic. To neznamená, že chtějí být upřednostňováni před Bohem, který jediný je na prvním místě v našem životě, ale snaží se nám svým příkladem ukázat cestu k Bohu a jak dojít do jeho věčného domova. Jejich cesta životem nebyla lehká, ale přes všechny starosti a problémy se snažili důvěřovat Bohu. I přes mnohá staletí k nám stále promlouvají, každému mají co říct. Co je však potřeba k tomu, abychom jejich hlas slyšeli? „Máme oči, uši, ostatní smysly k tomu, abychom přišli do styku s viditelným světlem, s lidmi.“⁸⁰ K tomuto naslouchání však potřebujeme mnohem důležitější věc, a to je naše srdce. „Písmo Starého i Nového zákona, mystici, básníci, lidová mluva národů, všichni mluvívají o srdci člověka. Tam je jeho střed, jeho hlavní činnost.“⁸¹ „Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.“ (Mt 5,8) Z životopisů svatých můžeme vyčíst, že se řídili touto moudrostí: „Můj synu, dej mi své srdce, ať si tvé oči oblíbí mé cesty.“ (Př 23,26)

Pro některé lidi je pojem „srdce“ těžký k pochopení, proto jej často nahrazují jiným a známějším. Intelektuální směr ho nazývá myslí, voluntaristé jsou toho názoru, že srdce znamená svobodnou vůli, schopnost rozhodnout se pro dobro, a tak se spojujeme s Bohem. Jiní mluví o náboženských citech, které nás informují o našem duchovním stavu. A přece výrazem „srdce“ chceme říci něco víc než rozum, než svobodná vůle nebo vzplanutí citů. Srdcem chceme vyjádřit celého člověka, nerozděleného.⁸² Bůh nás přece nechce jen napůl, abychom jej milovali jen napůl. Bůh si přeje toto: „Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou.“ (Dt 6,5)

Životy svatých, o kterých teď budeme mluvit, jsou velmi známé, ale zároveň tvoří jen malou část dlouhé řady svatých a světic v naší zemi. Zvolili jsme je proto, že ukazují hluboké kořeny křesťanství v naší zemi a také proto, že se jim Msgre. Trochta věnuje ve svých kázáních, v nichž se odráží jeho úcta k nim. (viz příloha č. 8) Oni si

---

⁸⁰ ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005, s. 81.

⁸¹ Tamtéž, s. 81.

⁸² Srov. tamtéž, s. 81-82.

uvědomovali, jak je víra v Boha důležitá nejen pro jednotlivce, ale i pro celou společnost. Naše víra začala růst díky těmto kořenům. Ony potřebují naši péči, jinak může strom naší víry brzy uschnout. Dále je uvádíme proto, že všichni v církvi, ať náleží k hierarchii nebo jsou jí vedeni, jsou povoláni ke svatosti (srov. LG 39) a tito svatí jsou nejlepšími vzory k následování. Pro jejich četbu použijeme metodu z *Lectio Divina*, ve které se pokaždé čte text jakoby poprvé.

Vykladaelé se snaží vnikat do stále větších hlubin Božího slova, aby v něm našli vždy praktičtější a konkrétnější smysl. Mnohokrát jde o „nový výklad slova“ vzhledem k novým situacím, v nichž je nám dáno žít.⁸³ Písmo svaté nebo životopis světce můžeme číst tedy několikrát a vždy tam nalezneme něco nového, co nás v naší konkrétní situaci osloví.

Budeme pracovat s legendami a opírat se o historické výzkumy a fakta, ale historické spory o přesné datace a úmysly jednotlivých aktérů legend ponecháme stranou. Hlavním cílem totiž není přesné zmapování jejich životopisů, ale vyzdvihnout to, že svatost je dosažitelná pro všechny.

1. Svatí Konstantin-Cyril a Metoděj

Záměrně začínáme těmito významnými duchovními osobnostmi, které stály u kolébky našeho křesťanství. Byli ochotní opustit svoji rodnou zem a vydat se na cestu k nám, kteří jsme tak moc potřebovali „poznat“ Boha. I když prožili mnohá utrpení a museli čelit nespravedlivému obviňování, přesto zůstali věrni nejen našim dávným předkům, ale zároveň i nám, kteří jsme nositeli toho nádherného daru, jímž je víra. Ještě než se zaměříme na životy sv. Cyrila a Metoděje, seznámíme se s obdobím, které předcházelo jejich příchod.

Území naší vlasti bylo odnepaměti osídlené. Češi a Slováci a jejich slovanští předkové zde mají svá sídla přibližně půldruhého tisíciletí. Pak zde žili Skytové, Keltové, Dákové, Markomané a Kvádové. Přímé kontakty předslovanského obyvatelstva s křesťanstvím na našem území sahají do doby, kdy se ještě zdržovali ve své zakarpatské pravlasti. Když pak v letech 172-174 římský císař Marcus Aurelius

---

⁸³ Srov. CALATI, B. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999. Slovo Boží, s. 859.

vedl vítěznou vojenskou výpravu proti Markomanům a Kvádům sídlících na našem území, otevřely se výborné možnosti římskému importu. V prvních stoletích se v Římské říši křesťanství šířilo velmi rychle, čemuž také napomáhali křesťanští vojáci a také římsští kupci, kteří přicházeli na naše území. Nebylo to organizované misijní dílo, ale spíše nahodilé misijní působení. I když se naši předkové v této době seznámili s křesťanstvím, přesto v nich ještě nezapustilo hluboké kořeny.⁸⁴

V 1. polovině 9. století stál v čele moravského knížectví kníže Mojmir I. Ten udržoval dobré vztahy s Franky a povolil vstup bavorských misionářů do svého knížectví. Když po něm převzal vládu kníže Rastislav, otevřeně se postavil proti franské expanzi. Uvědomoval si totiž, že bavorští misionáři jsou nejen šířiteli křesťanství, ale také exponenty franské politiky, a proto přerušil veškeré jejich misijní působení. Dovolil působit jen těm, kteří si získali přízeň místního obyvatelstva a misionářům z jiných zemí, a to z Itálie a Řecka. Kníže se rozhodl vybudovat samostatnou velkomoravskou církevní správu, proto vyslal roku 861 poselství k papeži Mikulášovi I. s žádostí, aby mu papež poslal biskupa a misionáře, kteří by znali slovanský jazyk.⁸⁵ V byzantské misii, která se na jaře 863 vydala na cestu, byl kromě Konstantina i jeho starší bratr Metoděj, a také několik kleriků slovanského původu. Ti všichni byli na Velké Moravě přivítáni s velkou radostí a nejvyššími poctami.⁸⁶ Je zřejmé, že hlavním úkolem byzantské misie nebylo obrácení národa na křesťanství, ale výchovná činnost,⁸⁷ protože z výše uvedeného víme, že na Velké Moravě již působili bavorští, italská a řečtí misionáři. Nyní si připomeneme životopisy těchto dvou svatých bratrů.

Sv. Konstantin se narodil roku 827 jako nejmladší ze sedmi dětí, jeho otec Lev byl drungarios, tj. zástupcem velitele celého města Soluň a matka se jmenovala Marie. Již v mládí vynikal Konstantin neobyčejným nadáním, studoval filozofii a teologii. Jako mladému absolventovi cařihradské vyšší školy mu byl nabídnut vhodný sňatek, světská hodnost a bohatství. Konstantin věděl, že je to velký dar, ale dobrovolně se jej zřekl. Celý svůj talent i síly dal studiu filozofie a teologie a byl uveden do úřadu bibliotekáře u patriarchy.⁸⁸ Tuto funkci však zastával jen krátkou dobu a potom prostě zmizel a byl

---

⁸⁴ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 18-19, 21-22.

⁸⁵ Srov. tamtéž, s. 42, 50.

⁸⁶ Srov. tamtéž, s. 52.

⁸⁷ Srov. DVORNÍK, F. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 121.

⁸⁸ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 56-57.

nalezen až za šest měsíců v jednom klášteře na březích Bosporu. Co bylo skutečným důvodem jeho rezignace? Úřad knihovníka nejspíše nevyhovoval povaze mladého učenice, kterého administrativní práce prostě nenaplňovala. Když Konstantin odmítl stát se opět knihovníkem, jmenoval jej ministr Theoktistos profesorem filozofie na císařské univerzitě. To se stalo nejspíše roku 850.⁸⁹

Po nějakém čase mu bylo nabídnuto jmenování za člena poselství k Arabům a Chazarům, které ochotně přijal, protože když se jednalo o spásu duší, misijní práci, i když spojenou s velkou aktivitou, nedbal o své pohodlí. Spolu s ním sdílel toto poslání i bratr Metoděj. Při disputacích byl Konstantin nevšedně horlivý pro pravdu a spravedlnost. Nedával se však unášet vášnivostí, spíše kráčel za hlavním cílem uváženě a důsledně, aby posluchače získal pro pravdu. Sotva se vrátil od Chazarů vyčerpán dlouhou cestou, ustavičnými rozhovory a vysoce odpovědnou prací, naskytla se mu nová příležitost apoštolské a učitelské činnosti mezi Slovy. Ač byl vysílený a nemocný, nové poslání přijal a Metoděj ho opět následoval.⁹⁰

Krátce se ještě vrátíme k dalším cílům, které sledovali moravští vyslanci. Po roztržce s Franky už nemohl od nich kníže Rastislav očekávat žádný kulturní přínos a ani si jej nepřál. Byl přesvědčen, že kulturní a náboženská závislost na východofranské říši by ohrožovala politickou samostatnost jeho státu. Jeho mladý národ však potřeboval kulturní pomoc, což si dobře uvědomoval, a proto se obrátil na Byzanci. Konstantinovou první starostí bylo zjistit, jestli už existuje nějaká slovanská abeceda, protože všechny civilizované národy, které znal, např. Řekové, Židé a Arabové, měly vlastní abecedy, jež byly znakem jejich kulturní samostatnosti. Tak vznikla hlaholská abeceda, která dokonale vyjadřovala všechny hlásky staroslověnského jazyka a také dosvědčovala Konstantinovo vysoké filologické a lingvistické nadání. Dříve než odešel na Moravu, přeložil do slovanského jazyka výňatky z Písma svatého, které se čtou při nedělních bohoslužbách.⁹¹

Soluňští bratři zavedli na Velké Moravě slovanskou liturgii. Staroslověnské sborové zpěvy měly ohlas zvláště u lidu. Po třech letech jejich působení je směli někteří žáci doprovázet na cestě do Říma, aby tam přijali kněžské svěcení. Papež Hadrián II. pečlivě přezkoumal misijní činnost slovanských apoštolů. Přesvědčil se o jejich

---

⁸⁹ Srov. DVORNÍK, F. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 77.

⁹⁰ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 59.

⁹¹ Srov. DVORNÍK, F. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 118-119.

pravověrnosti a schválil jejich misijní metody. Schválil též slovanské bohoslužebné knihy a osobně vysvětil Metoděje na kněze. Namáhavé cesty však Konstantina úplně vyčerpaly a v Říme se roznemohl. Vstoupil do řeckého kláštera, kde složil řeholní sliby a přijal jméno Cyril. 14. února 869 se na smrtelném loži se všemi rozloučil a naléhavě prosil Metoděje, aby se vrátil na Velkou Moravu a pokračoval v započatém díle. Pro Cyrila bylo poslání mezi Slovy tak důležité, že i v posledních chvílích svého života na něj myslel. Cyril byl na Metodějovu žádost pohřben v bazilice sv. Klimenta Římského.⁹²

Sv. Cyril se vyznačoval nejen vynikající bystrostí ducha, ale zároveň hlubokou skromností, téměř vášnivou touhou po vědomostech, ale zároveň i velkou umírněností. I když se netěšil dobrému zdraví, nikdy se nedal svést k zatrpklosti. V mládí odolal nebezpečnému prostředí císařského dvora, prosáklého vyzývavou smyslností a uchoval si čistotu, skromnost, pohroužení do niterného života a také vlídnost a neobyčejnou laskavost.⁹³

Sv. Cyril může být vzorem pro všechny věkové kategorie laiků. Pro mládež je vzorem v tom, že ve svém mládí naslouchal hlasu svého srdce a svůj čas věnoval studiu. Zároveň naslouchal Božímu hlasu ve svém životě, protože pochopil, že svůj život chce zasvětit Bohu a studiu, a proto odmítl vysoké postavení a výhodný sňatek. Manželství však nepovažoval za něco podřadného, ale uvědomil si, že jej Boží vůle vede jinam. Dnešní mladí lidé neví, co chtějí, neví kam by se měl jejich život ubírat. Když jim nabídneme varianty – manželství, svobodný život nebo zasvěcený život – tak na nich vidíme, že by je ani nenapadlo přemýšlet nad tím, že by chtěli svůj život zasvětit Bohu. Měli by si ale přesto umět položit otázku: „Co kdybych byl knězem?“ „Co kdybych se stala řádovou sestrou?“ Na tom není nic špatného a také to neznamena, že v tu chvíli se jimi staneme. Někdy nás totiž život postaví do takové situace, o které jsme si mysleli, že se nám to nikdy nestane, nebo že takoví nikdy nebudeme atd.

Sv. Cyril věděl, že svět nabízí mnohá potěšení, ale naučil se jim odolávat. To ale neznamena, že když se rozhodl pro duchovní život, že to bylo snadné. Také mladí lidé vidí mnoho lákadel, ale ne všechna jsou správná a mnohá skrývají nebezpečí. Dospěli by jim měli pomáhat v rozlišování dobrého a zlého a být jim příkladem svým životem.

---

⁹² Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 61.

⁹³ Srov. tamtéž, s. 62.

Často se setkáváme s lidmi, kteří nějakým způsobem kritizují Boha a církve. Víceru z nás by si přálo, abychom uměli Boží záležitosti lépe obhájit, ale většinou se v takové situaci stane, že se nám pravá slova nedostávají. Obracejme se proto častěji na Ducha svatého, aby nám daroval svou moudrost. „A když vás obžalují, nedělejte si starosti, jak a co budete mluvit; neboť v tu hodinu vám bude dáno, co máte mluvit. Nejste to vy, kdo mluvíte, ale mluví ve vás Duch vašeho Otce.“ (Mt 10,19-20) Může se také stát, že i když předkládáme správné argumenty, přesto nám ten druhý člověk nerozumí. To neznamená, že jsme mluvili špatně, ale že posluchač vidí jen své stanovisko jako jediné správné, nebo že není „otevřený“ pro duchovní smysl našich slov. Jak jsme již dříve uvedli, v těchto případech našeho nepřijetí nastupuje ta možnost, že je budeme o daném stanovisku přesvědčovat způsobem vlastního života. To je neméně těžké. Jestliže by totiž byl náš život odlišný od evangelia, pak by nám ani ta nejhrošlivější slova nepomohla.

Pro starší lidi a hlavně nemocné je sv. Cyril vzorem v tom, že v nemoci neviděl překážku na cestě za Bohem a ani nemoc ani vyčerpání mu nezabránilo splnit jemu svěřené poslání. Tím nechceme říct, že bychom měli pracovat pro Boží království do naprostého vyčerpání, ale že se budeme snažit nemoc snášet trpělivě ve spojení s Kristem. Zároveň pro nás nebude nemoc záminkou, abychom se uzavřeli před světem a před lidmi, kterým bychom mohli pomoci.

Sv. Metoděj se narodil kolem roku 813 jako nejstarší ze sedmi dětí. Vynikal bystrým rozumem, a proto vystudoval právo v Cařihradě. Brzy dosáhl významného úřadu místodržitele v jedné z byzantských provincií, kde se seznámil se slovanskými obyčejí.⁹⁴ Tuto funkci zastával asi v letech 843-856. Poté ale na svůj úřad rezignoval a stal se mnichem v klášteře na hoře Olymp. Životopisec uvádí, že důvodem této změny, byla touha vyměnit věci časné za ty, jež trvají navěky.⁹⁵

Zanedlouho jej tam následoval bratr Konstantin a společně tam zůstali až do roku 860. O dva roky později, po příchodu Rastislavova a Svatoplukova poselstva do Cařihradu, se jim naskytla jedinečná možnost rozsáhlé misijní práce mezi velkomoravskými Slovy, která trvala až do konce jejich života. Metoděj, ač byl

---

⁹⁴ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 66.

⁹⁵ Srov. DVORNÍK, F. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 76.

mnohem starší než jeho bratr, byl mu pokorně poddán a přenechal mu hlavní iniciativu.⁹⁶

Jakmile však Cyril zemřel, dolehla všechna tíha zodpovědnosti na Metodějova ramena. Když si uvědomíme, že Metoděj stále toužil po životě v klášteře, úplně pochopíme velikost jeho životní oběti pro misijní dílo mezi Slovy. Přesto pro něj bylo velmi důležité, aby dílo, které se svým bratrem započal, dokončil. Metoděj zůstal tedy osamocen. Jedinou oporou mu byla pověst svatosti zemřelého bratra. Avšak v září této svatosti začala nabývat pozoruhodné vážnosti Metodějova osobnost. Římané brzy zjistili, že se u něj snoubí prostota skromného mnicha s jedinečnými vlastnostmi právníka a diplomata. Metoděj zůstal nějakou dobu v Římě, protože čekal, jak se vyvine situace v Cařihradě a také na rozhodnutí papeže v otázce zřízení slovanské provincie.⁹⁷ Tíživou atmosféru nejistoty odstranil panonský kníže Kocel, který si přál, aby se Metoděj stal duchovní hlavou jeho země. Promysleli tedy plán dalšího postupu a bylo rozhodnuto, že se Metoděj v hodnosti papežského legáta vypraví zpět do slovanských zemí, aby jejich knížatům Kocelovi, Rastislavovi a Svatoplukovi předložil Hadriánův úmysl obnovit přímou papežskou jurisdikci nad těmito zeměmi a vybudovat v nich samostatnou církevní hierarchii.⁹⁸

Metoděj se tedy ujal řízení církevní správy v Panonii. Na Velké Moravě však nastaly tragické události. Kníže Rastislav byl synovcem Svatoplukem zrazen, vydán do rukou Karlomana a Velká Morava byla pustošena bavorskými vojsky. To všechno povzbudilo bavorské biskupy, aby drasticky zakročili proti arcibiskupu Metodějovi, jehož považovali za vetřelce, a zcela ignorovali papežské rozhodnutí. Na cestě na Velkou Moravu Metoděje zajali, postavili před soud a odsoudili jej k tvrdému žaláři. Půl třetího roku trvalo Metodějovo velké utrpení a nelidské zacházení s ním. Až poté se podařilo mnichovi Lazarovi informovat Řím o tomto bezprávném zajetí. Papež Jan VIII. rázně zakročil proti bavorským biskupům a nařídil okamžité Metodějovo propuštění.⁹⁹

Metoděj byl opět přijat na Velké Moravě s velkým nadšením. Konečně mohl pokračovat v započatém díle. Zvláštní pozornost věnoval výchově kněžského dorostu, takže se jejich počet zvyšoval. V roce 874 uzavřel kníže Svatopluk s Ludvíkem

---

⁹⁶ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 66-67.

⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 68.

⁹⁸ Srov. DVORNÍK, F. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 158-159.

⁹⁹ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 69-70.

Němcem mír ve Forchheimu, čímž uznal formální svrchovanost Východofranské říše. To způsobilo zvýšení počtu latinského kléru. Přítomnost latinského a slovanského kléru však zapříčinila, že Metodějova činnost byla stále vystavována tlakům. Bavorští biskupové prostřednictvím latinských kněží podrývali Metodějovu autoritu, vystupovali proti slovanské liturgii a obviňovali ho, že se v učení o Duchu svatém odchyluje od nauky západní církve.¹⁰⁰ Dokonce i Svatopluk se proti němu postavil a vyslal do Říma svého poradce, aby osobně informoval papeže o vzniklých sporech a přednesl proti Metodějovi obžalobu. Papež tedy povolal do Říma obě strany, aby celou věc vyšetřil. Na konec se přesvědčil o Metodějově dokonalé pravověrnosti a upřímné oddanosti církvi, a proto jej potvrdil v hodnosti arcibiskupa. Metoděj sice dosáhl skvělého vítězství a samostatná slovanská provincie byla teoreticky dobudována, ale její praktické uskutečnění si vyžadovalo přízeň velkomoravského panovníka, který však nebyl příznivcem slovanské liturgie a navíc se vztahy mezi ním a Metodějem zhoršily.¹⁰¹

Metoděj vyčerpán mnoha pracemi, jakož i velkými útrapami a starostmi o slovanskou provincii, pozoroval, že mu rychle ubývají tělesné síly. Začal tedy uvažovat o vhodném nástupci, jímž se stal Gorazd. První slovanský arcibiskup Metoděj zemřel 6. dubna 885. Při pohřbu mu byly vzdány náležité pocty a smuteční obřad byl sloužen latinsky, řecky a slovansky. Pochován byl v metropolitním chrámu svaté Bohorodičky.

Sv. Metoděj nebyl filozofem jako jeho bratr, spíše byl mužem činu. Přestože si zvolil život v klášteře, rozhodl se jej opustit kvůli misijnímu dílu mezi Slovanů a i když měl jistě mnoho důvodů, aby se vrátil, přece zůstal. Obdivuhodná byla jeho pokora, se kterou přenechával iniciativu mladšímu bratrovi při významných činech. Jeho nejvýraznějším rysem byl jeho hluboký nábožensko-mravní zájem, který důsledně sledoval ve všem, co dělal. Sv. Metoděj měl nezlomný charakter. Důsledně šel za pravdou a byl ochoten pro ni i trpět, byl horlivým učitelem a obětavým duchovním pastýřem svého lidu. Brázdu, kterou vyoral spolu se svým bratrem na kulturním poli Slovanstva, nezavála ani staletí.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Srov. BAGIN, A. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 71.

¹⁰¹ Srov. tamtéž, s. 72-73.

¹⁰² Srov. tamtéž, s. 75-76.

Nyní si můžeme položit otázku. Co se děje nyní s brázdou, kterou svatí Cyril a Metoděj vyorali? I když se nepřátelům nepodařilo ji zničit, snaží se aspoň do ní nasázet co nejvíce plevele, kterého je v dnešní době stále víc. Co se ale stane s tím, co jsme my nasázeli? Na naši otázku odpovídá sám Kristus: „Nechte, ať spolu roste obojí až do žně; a v čas žně řeknu žencům: Seberte nejprve plevel a svažte jej do otýpek k spálení, ale pšenici shromážděte do mé stodoly.“ (Mt 13,30) Ale proč ten plevel nemáme vytrhávat? Protože byste při trhání plevele vyrvali z kořenů i pšenici. (Srov. Mt 13,29)

Zamyslíme-li se hlouběji nad sv. Cyrilem a sv. Metodějem, jistě nás naplní obrovská vděčnost a úcta k těmto dvěma bratrům. Kvůli našim předkům a zároveň i kvůli nám byli ochotni opustit rodnou zemi, bezpečí a ticho kláštera. V dokončení jejich díla jim nezabránila ani mnohá utrpení ani neustálá nespravedlivá obviňování. Nad svými nepřáteli však nevíťezili silou a hněvem, ale s Boží pomocí a svými čistými úmysly, poslušností a pokorou.

Vděčnost a úcta jsou důležité, ale ještě důležitější je, abychom nasadili i my své síly a schopnosti k práci na Božím poli, kterou u nás začali před mnoha staletími svatí Cyril a Metoděj. Každý z nás ať se snaží tak, jak může. I to málo, co můžeme nabídnout, je důležité a i to málo je v Božích očích veliké.

2. Svatý Václav

Knížata si uvědomovala, jak důležité je křesťanství pro jejich stát, protože bylo prvkem státotvorným. Pokřtít se dal např. kníže Bořivoj a kníže Rastislav povolal z Byzance sv. Cyrila a Metoděje.¹⁰³ Kníže Václav pokračoval v jejich šlépějích.

Jak všichni víme, velký vliv na výchovu mladého Václava měla babička Ludmila, která ho dala vyučovat slovanským knihám a pak i latinským. Nelze pochybovat, že byl Václav na tehdejší dobu vzdělán ve větší míře, než bylo pro knížete běžné. Kromě křesťanské výchovy byl samozřejmě vychováván také jako budoucí panovník a této přípravě na vladařskou funkci byla věnována značná pozornost. Legendy nám sice popisují Václava spíše jako mnicha, ale i když křesťanská výchova jeho jednání značně

---

¹⁰³ Srov. OBRAZOVÁ, P. – VLK, J. *Maior Gloria: svatý kníže Václav*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1994, s. 18-19.

ovlivnila, tak na počátku 10. století by asketický mnich nemohl spravovat raně středověký stát.¹⁰⁴

První kroky mladého knížete vedly k posílení vlivu přemyslovské dynastie, k postupnému sjednocování celé země a k růstu mezinárodní prestiže rodícího se českého státu.¹⁰⁵ Jako dobrý panovník se Václav nestaral jen o politiku, ale pečoval také o sirotky a vdovy, o chudé, sytil hladové, napájel žíznivé, oblékal nahé a navštěvoval nemocné. Vynikal pokorou, trpělivostí a mírností.¹⁰⁶ Zde vidíme, že kníže Václav žil pro Krista, který řekl: „Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznul jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.“ (Mt 25,35-36)

Z historických pramenů se však dovídáme, že Václavova zbožnost a skutky milosrdenství nebyly vhod pro jeho politické odpůrce. Není ani vyloučeno, že právě toto byla jedna z příčin jeho zavraždění.¹⁰⁷

Někdo může namítnout, že sv. Václav byl slaboch. Co je však mírou statečnosti? Mnohdy se stává, že ten, který působí silácky a prohlašuje, že se ničeho a nikoho nebojí, právě touto maskou skrývá strach a nejistotu. Sv. Václav nebyl žádný zbabělec, protože když bylo potřeba, vytáhl i do boje.

Ze starých pramenů se dovídáme, že byl vítězem v mnoha bitvách, ve vypjatých situacích byl nekompromisním a rázným panovníkem a uměl rozhodnout politický spor nebo bitvu. Žádnou ze svých knížecích povinností nezanedbával.¹⁰⁸

„Podle všeobecných pojmů tehdy platných, mohl se národ hlásit o plná práva v kulturním křesťanském společenství teprve tehdy, když se mohl vykázat mocným přímluvcem u Boha - velkým světcem nebo mučedníkem.“¹⁰⁹ Tuto službu svému národu prokázal kníže Václav. Svou mučednickou smrtí zjednal Čechům čestné místo v tehdejší křesťanském společenství a Češi byli postaveni naroveň civilizovaným národům. Jeho pověst převýšila i slávu jeho babičky, sv. Ludmily.¹¹⁰

Sv. Václav nebyl ani mnich, ani kněz, ale laik, což mu nebránilo v tom, aby se stal svatým. Byl též panovníkem, ale ani to mu neznemožnilo, aby byl čestným

---

¹⁰⁴ Srov. OBRAZOVÁ, P. – VLK, J. *Maiores Gloria: svatý kníže Václav*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1994, s. 36-37.

¹⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 49.

¹⁰⁶ Srov. tamtéž, s. 56.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 57.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 63.

¹⁰⁹ DVORNÍK F. *Svatý Vojtěch: druhý pražský biskup*. Řím: Křesťanská Akademie, 1967, s. 14.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, s. 19.

a spravedlivým knížetem. Když sledujeme dnešní politiky a prezidenty, chápeme, že ti všichni by si mohli vzít příklad ze sv. Václava a také jej aktivně následovat.

Co se týče rodičů a prarodičů, tak je jasné, jak jsou pro nás důležití. Předávali a předávají moudrost a životní nadhled. I Václavova babička Ludmila se snažila správně vést svého vnuka a křesťansky ho vychovat. Neměli bychom je opomíjet a když nám chtějí pomoci svou radou, neměli bychom je hned umlčovat, ale alespoň vyslechnout a zamyslet se nad tím.

Na životě sv. Václava vidíme, jak důležitá je křesťanská výchova pro dítě. Dostal dar víry, naučil se poznávat Boha a řídit se jeho radami a příkladem. V mnoha směrech následoval Krista a došel tak daleko, že byl prohlášen za svatého. Snažme se i my následovat jeho příklad, pomáhejme si, neoplácejme zlo zlem a odpouštějme si. Nevymlouvejme se na to, že my už jiní nebudeme, ale snažme se vylepšit alespoň něco, protože i nově postavený dům se musí po čase opravovat, jinak zchátrá a zhroutí se.

3. Svatý Vojtěch

Vojtěch se narodil roku 956 na Libici ve slavném rodu Slavníkovců. Jeho jméno znamená „útěcha voje“, což ukazuje, že ho rodiče určili původně do stavu světského, aby mečem šířil slávu svého rodu.¹¹¹ Byl poslán na studia do Magdeburku, kde strávil devět let. Vojtěch byl nadaný žák, ale také se někdy choval jako všichni jinoši jeho věku a jeho učitelé mu museli důrazně připomenout jeho povinnosti. Jeho veselost a bezstarostnost však střídaly i chvíle, kdy se zabýval vážnějšími myšlenkami, askezí a modlitbami.¹¹² Po svém návratu domů změnil Vojtěch původní plán svých rodičů a místo, aby zvolil životní dráhu ve světských službách, stal se služebníkem Kristovým.

Tehdejší západní křesťanský svět provázelo reformní hnutí, které vyšlo z Francie, z benediktinského kláštera v Cluny. Vojtěch jím byl zasažen také. V Itálii, kde byl vysvěcen na biskupa, se setkal s Majolem, opatem z Cluny, se kterým vedl rozmluvy, které v něm utvrdily jeho duchovní přerod. Do Prahy se vrátil skoro jako mnich v biskupském rouchu.¹¹³

---

¹¹¹ Srov. DVORNÍK, F. *Svatý Vojtěch: druhý pražský biskup*. Řím: Křesťanská Akademie, 1967, s. 23, 25.

¹¹² Srov. tamtéž, s. 28-29.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 34-35.

Během svého pětiletého působení ve své diecézi však narazil na mnohé překážky ze strany šlechty, která byla nespokojená s jeho reformami. Biskup Vojtěch se snažil vymýtit některé zlořády, např. mnohoženství, prodávání křesťanských zajatců do otroctví a ženění kněží. Šlechta na to reagovala odmítnutím platit desátky a postavila se i proti stavbě nových kostelů. Tyto nepřekonatelné obtíže přiměly biskupa k rozhodnutí zanechat svůj úřad, uchýlit se do ústraní a žít jako mnich. Odešel do Říma, kde celou věc předložil papeži Janu XV. a podal mu svoji demisi. Papež se rozhodl jeho demisi přijmout, čímž se uprázdnil pražský biskupský stolec. V Římě vstoupil Vojtěch do benediktinského kláštera a tam žil do roku 983. Zde, v klášterním tichu, žil svůj skrytý život.¹¹⁴

V tuto chvíli nás může napadnout námitka, jak to, že biskup Vojtěch opustil svoji diecézi? To si nyní vysvětlíme. Vojtěch nechtěl opustit svěřený lid, ale když viděl, že jeho úsilí nemá úspěch a že jeho rodová příslušnost je na překážku, nabídl, že odstoupí ze svého úřadu a nabídne jej bratrovi knížete Boleslava II., Kristiánovi, který žil jako mnich v Řezně. Kristián však odmítl, a tak Vojtěch odešel do Říma, kde celou věc předložil k rozhodnutí papeži, a uvidíme, že vždy byl poslušný jeho výzvam, aby se vrátil na svůj stolec, když se situace utvářela jinak.¹¹⁵

Vojtěchovi se dostalo zadostiučinění, když do Říma dorazilo poselství z Čech, žádající papeže, aby pohnul Vojtěcha k návratu na pražský biskupský stolec. Papež svolal synodu, která rozhodla o Vojtěchově návratu, když už byly odstraněny příčiny jeho odchodu. Vojtěch souhlasil, ale žádal od knížete závazný slib, že mu pomůže odstranit největší zlozvyky v Čechách a že bude v Praze založen benediktinský klášter. A to se také splnilo. Vojtěch byl slavnostně přivítán v Čechách a již roku 993 byl klášter postaven a zasvěcen Panně Marii, sv. Benediktu, sv. Bonifáci a sv. Alexiovi. Zasvěcení Matce Boží svědčí o velké úctě Vojtěcha k Panně Marii. Zde se také uchyloval, když chtěl být sám a být blíže k Bohu.¹¹⁶

Po slibném začátku se však ukázalo, že nenávisť mocných se proti Vojtěchovi nezmenšila. Vše vyvrcholilo tím, že Vojtěch poskytl jedné hříšnici ve svém chrámu právo azylu, ale dav se jí přesto zmocnil a popravil ji. Celá příhoda byla hrubým porušením církevního práva i hrubou urážkou biskupa a hlavně svědčila o tom, že znovu vzrostlo napětí mezi Přemyslovci a Slavníkovci. Zesílilo též popuzování proti

---

¹¹⁴ Srov. DVORNÍK, F. *Svatý Vojtěch: druhý pražský biskup*. Řím: Křesťanská Akademie, 1967, s. 36-39.

¹¹⁵ Srov. tamtéž, s. 41, 43-44, 46-47.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, s. 48-49, 57-58.

Vojtěchovi, a proto se rozhodl znovu opustit svou diecézi a odjel do Říma. Po jeho odchodu se celý spor vyhroutil vyvražděním Slavníkovců Přemyslovci.¹¹⁷

Vojtěch však opustil svou diecézi bez vědomí svého metropolitu. Proto arcibiskup Willigis přišel do Říma a pevně trval na tom, aby se Vojtěch vrátil do Prahy. Opět bylo rozhodnuto o Vojtěchově návratu. Vojtěch uposlechl, ale správně odhadoval, že si Boleslav II. nebude přát žádného Slavníkonce v Čechách. Proto požádal papeže, aby v případě, že jej Češi odmítnou, mohl odejít do některé pohanské země jako misionář a papež ochotně svolil.¹¹⁸

Vojtěchovo očekávání se vyplnilo, Češi ho nepřijali, a tak se rozhodl odejít do Pruska. Když tam dorazil se svým průvodem, byl tázán, odkud přichází. Jakmile se ale Prusové dověděli, že přišel z Polska, vzbudilo to v nich podezření, že je polským zvědem. Odepřeli mu povolení k pobytu a vykázali ho ze země. Tento neúspěch Vojtěcha zarmoutil, ale přesto doufal, že brzy přijde nová příležitost a oni mu dovolí kázat v jejich zemi. Proto se zdržoval v pohraničí a věnoval se modlitbě. Byl však nalezen oddílem pruských vojáků, kteří mu hrubě vytýkali, že přestoupil jejich zákaz. Jeden z nich se na Vojtěcha vrhnul a zabil ho. Vojtěchovo tělo pohřbil Boleslav Chrabrý v Hnězdně s velkou slávou, jak se slušelo na mučedníka a světce.¹¹⁹

Co nás napadne při pohledu na Vojtěchův život? Na první pohled vidíme, že jeho život byl silně ovlivňován politikou, ale druhý pohled, který je hlubší, nám ukazuje, že mnohem více byl veden Boží prozřetelností. Byl člověkem, který se snažil vykonávat své poslání co nejlépe a ke slávě Boží. Lidé mu však nerozuměli a spíše se na něj dívali jako na člena konkurujícího rodu, než na pastýře duší. On však nešel tvrdě za svým cílem, ale s pokorou nabídl svůj úřad jinému, u kterého věděl, že by byl vhodnějším nástupcem, ten však odmítl. Vojtěch znal své povinnosti, věděl, že nemůže ze svévole opustit svůj lid, a proto odešel za papežem, aby s ním danou věc projednal.

Co z toho plyne pro laiky? Pro ty, kteří se snaží aktivně pracovat pro církve z toho vyplývá, že ač se jim může mnohdy zdát, že jejich snahy nikam nevedou, mají se přesto snažit pokračovat a věřit Bohu, který vše vede správným směrem a svěřit se do jeho pomocných rukou. Když jim ubývá sil, je dobré zeptat se duchovního rádce, kněze, co mají dělat dál? Jak obnovit své síly a být věrný svému poslání? Je velmi vhodné se

---

¹¹⁷ Srov. DVORNÍK, F. *Svatý Vojtěch: druhý pražský biskup*. Řím: Křesťanská Akademie, 1967, s. 58-60, 69.

¹¹⁸ Srov. tamtéž, s. 70-71.

¹¹⁹ Srov. tamtéž, s. 76, 80, 82-83.

v této těžké chvíli zúčastnit duchovních cvičení a v tichu se soustředit na Boží hlas a naslouchat mu, tak jak to dělával sv. Vojtěch v tichu kláštera. Pro méně aktivní laiky z toho plyne, že se nemají bát věnovat svůj čas církvi. Jenom díky ochotné snaze všech členů se církev rozrůstá, upevňuje, prohlubují se v ní vztahy a nikdo ji nechce opustit.

4. Svatá Zdislava

Než se zamyslíme nad životem sv. Zdislavy, krátce se seznámíme s jejími rodiči, kteří byli pro Zdislavu velkým vzorem.

Její otec Přibyslav z Křižanova a matka Sibyla podporovali špitály a některé řeholní řády, např. cisterciáky a dominikány a společně též založili cisterciácký klášter ve Žďáře. Otec zevně rytíř a bojovník, ale uvnitř mnich a matka s výrazným náboženským vnímáním, výrazně ovlivnili životy svých dětí, z nichž prvorozená byla Zdislava. Když víme, že vedli hluboký duchovní život při veřejných povinnostech, pak můžeme věřit tradici, že děvčátko Zdislava chtělo následovat příklad svých rodičů. Když se Zdislava provdala za pana Havla, jeho rodiče se náboženskou horlivostí, kulturou a úzkým vztahem k řeholním řádům podobali rodičům Zdislaviným.¹²⁰

Spiritualita sv. Zdislavy byla dominikánská: chudý Kristus, charita, primát duchovní moci před světskou. Do paměti lidu se vtiskla jednak svým čistým a bezvadným manželstvím a požehnaným mateřstvím, jednak svými skutky bezměrné lásky. Tato žena a matka čtyř dětí zemřela přibližně ve třiceti letech v pověsti svatosti, a to vyčerpáním do posledních sil, sebeobětováním a láskou.¹²¹

Tato svěťice je velkým vzorem nejen pro rodiny, ale zvláště pro nás laiky. Nebyla to svatá panna a řeholnice, nebyla to svatá mučednice, ani svatá vdova. Byla to mladičká manželka a maminka čtyř dětí. Je nejaktuálnější svěťicí dneška, protože znamením naší doby je rozklad manželského a rodinného života a ničení daru života. To nejdůležitější, co nám může tato žena ze 13. století sdělit, je mít úctu k manželství, rodině a životu, a tak uchránit svět od hromadné sebevraždy, od totální genocidy. Všichni manželé a rodiče jsou povoláni ke svatosti a jsou základem budoucích dalších

---

¹²⁰ Srov. SVATOŠ, A. Historická osobnost a význam Zdislavy z Lemberka. In *Sborník ke svatořečení paní Zdislavy z Lemberka vydáný při příležitosti symposia a výstavy ke svatořečení paní Zdislavy v roce 1995*. Praha: Krystal OP, 1995. Kapitola 1, s. 11-12.

¹²¹ Srov. tamtéž, s. 13.

svatých. Sv. Zdislava žila v manželství a rodině svatě, a tím posvěcovala manžela i děti. To bylo její poslání a její význam trvá až dodnes.¹²²

Hlouběji se zamysleme nad vlastnostmi, kterými se sv. Zdislava vyznačovala. Její slova a skutky vedla láska, kterou stále dokazovala dobročinností. Byla obětavá vůči mnoha potřebným a nad to brilantně plnila své mateřské povinnosti, jež pokládala za svůj první a hlavní úkol. Nezanedbávala ani své manželství, které se vyjadřovalo věrností v jediném nerozlučitelném manželském svazku.¹²³

Při četbě životopisu sv. Zdislavy se nám může zdát, že žila jako v pohádce. Vše bylo perfektní. To by ovšem bylo zkreslené vidění. Paní Zdislava jistě měla své každodenní starosti a mnoho povinností. Zvládat rodinu, povinnosti s panstvím a pečovat o potřebné muselo být velmi vysilující jak po fyzické, tak i po psychické stránce. Jelikož ale Bůh patřil do jejího života, jistě vnímala, že to všechno dělá pro něj. Nemysleme si ale, že tolik práce musíme stihnout i my. Stačí, když své povinnosti budeme plnit svědomitě a dobře, každý na svém místě. Jak ředitel banky, tak i dělník v továrně může pracovat pro Boží království. Toto království budují i rodiče, kteří se s láskou starají o své děti, když kněz vede správně svěřenou farnost i varhaník, který svou hudbou doprovází mši svatou, nebo dělník, který se snaží udělat kvalitní výrobek. Každý z nás dostal od Boha stejně - jeden život. Záleží na nás, zda ho využijeme jen pro sebe a svoji potěchu, nebo jestli v něm najdeme to, s čím se podělíme s druhými.

Co by mohla sv. Zdislava říci o naší době? Zřejmě by pověděla, že naší době nerozumí. Ne však kvůli lehčím životním podmínkám, protože žila v době občanské války, ale proto, že by mnoho našich problémů viděla jako pseudoproblémy. Zapůsobila by na nás silou samozřejmého přístupu k životu, založeného na nezpochybňovaných a srozumitelných základech, jakými jsou např. výroky desatera. Udivovala by nás tím, že ví, v čem je dilema mezi hříchem a spravedlností, které nezlehčuje tak jako my, kteří jsme přesvědčeni, že nemůžeme mít žádné hříchy, protože máme tak složité problémy. Opak je pravdou. Právě proto máme stále se vrstvící spousty problémů, protože se dopouštíme mnoha hříchů. Po tisíciletí budovaný základ evropanství se viklá, je tedy

---

¹²² Srov. SVATOŠ, A. Historická osobnost a význam Zdislavy z Lemberka. In *Sborník ke svatořečení paní Zdislavy z Lemberka vydáný při příležitosti symposia a výstavy ke svatořečení paní Zdislavy v roce 1995*. Praha: Krystal OP, 1995. Kapitola 1, s. 14.

¹²³ Srov. NĚMEC, J. Legitimita a význam kanonizace blahoslavené Zdislavy. In *Sborník ke svatořečení paní Zdislavy z Lemberka vydáný při příležitosti symposia a výstavy ke svatořečení paní Zdislavy v roce 1995*. Praha: Krystal OP, 1995. Kapitola 2, s. 17-18.

nutné jej upevnit, říkat jasně, že lež je lež, čest je čest. Poctivost a věrnost musí být celé, neboť člověk občas poctivý nebo někdy věrný je nepoctivý a nevěrný.¹²⁴

Jaká byla její víra a vztah k Bohu? Pro sv. Zdislavu byla zřejmě víra především plné spolehnutí na dobrého Boha a laskavého Otce, který nás chrání, který není vzdálený, ale stále přítomný. A právě s tímto Bohem žila v přátelství. Zkrátka její víra byla žitou vírou, nenásilně, ale mocně prostupující celým jejím životem. Je to zcela jiná víra než ta, kterou má mnoho moderních lidí, totiž víra v podobě rozhánění pochyb a pracné aplikace náboženských pravidel na běžný život. Když to srovnáme s naší situací, tak na nás téměř zakřičí krizový stav naší víry. Proto cítíme takovou potřebu opřít se o staletí dávné svědectví. O jaké svědky se mohli opřít první křesťané? Jejich život opřený o samozřejmou víru v Krista byl svědectvím, na němž vyrostla celá kultura Evropy. Pokud ona kolísá, pak pro nedostatek podobného svědectví, které jsme jí dlužni. Odkazem na středověk však svůj dluh nezaplatíme.¹²⁵

Pokud by k nám mohla sv. Zdislava promluvit právě teď, mohla by to být tato slova:

Lidé dobří – věřím, že jste dobří, protože Vás každého k životu povolal dobrý Bůh – služte Pánu, milému Kristu. Věcněji! Klidněji! Prostěji! Vřeleji! Vezměte s úctou do ruky jeden každý svůj běžný život, který je neskonale cenný. Je také krásný, pokud ho nezanedbáváte a neponižujete neúctou. Milujte své bližní, které Vám Bůh do cesty posílá, a budete milováni. A hleďte na kříž, neboť touto úměrou vydanosti bude měřeno Vaše lidství.¹²⁶

To samé by nám mohli říct i ostatní světci. Jak se k vyslovenému postavíme my? Chtěli bychom je poslechnout, prohlubovat svůj vztah k Bohu a sloužit mu? Nebo jsme sami se sebou spokojeni? Spokojenost není špatná, ale na všem se dá vždy něco vylepšit.

---

¹²⁴ Srov. PIŤHA, P. Odkaz bl. Zdislavy naší době. In *Sborník ke svatořečení paní Zdislavy z Lemberka* vydáný při příležitosti symposia a výstavy ke svatořečení paní Zdislavy v roce 1995. Praha: Krystal OP, 1995. Kapitola 4, s. 33-34.

¹²⁵ Srov. tamtéž, s. 36.

¹²⁶ Tamtéž, s. 36.

2 ŽIVOT A DÍLO ŠTĚPÁNA KARDINÁLA TROCHTY, VZOR DOBRÉHO PASTÝŘE A TRPÍCÍHO SLUŽEBNÍKA

Seznámíme se s životním příběhem člověka, který ač nebyl prohlášen za svatého, zůstává i po své smrti velkým příkladem víry, naděje a lásky, hluboké pokory a moudrosti. I když každý člověk ve svém životě prožije mnoho dobrého i mnoho zlého, tak kard. Trochta měl především vrchovatou míru toho zlého. Ale přes veškerou bolest, kterou obětoval pro Kristovu církev, nikdy nezklamal a nezradil svého Mistra a Pána a i přes mnohé útrapy si uchoval důvěru v Boží prozřetelnost. I přes nejtěžší zkoušky se z jeho života dá vyčíst věta: „Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru zachoval.“ (2 Tm 4,7)

V následující kapitole si Trochtu představíme z pohledu jeho životního povolání, a to je kněžství a utrpení. První si vybral sám. To druhé si sám nezvolil, ale protože sloužil pravdě a miloval ji, přijal i utrpení, tak jako jeho Mistr. Tím nás učí, jak správně následovat svého Pána, který řekl: „...Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne. Neboť kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ (Mt 16,24-25) Nakonec se budeme věnovat jeho dílu, které jsme rozdělili do tří etap. Tuto podobu prezentace jsme zvolili proto, že plynulost jeho života i jeho kněžského povolání přerušila dvě těžká období 20. století, a to 2. světová válka a komunistický režim. Jeho promluvy to neovlivnilo v tom smyslu, že si nestěžuje na těžký úděl, nedělá ze sebe mučedníka a hrdinu a nad nikoho se nevyvyšuje. Stále se v nich věnuje všem lidem a vystupuje v nich jako dobrý otec. Jeho promluvy jsou stále aktuální, a to především pro laiky, ke kterým promlouvá a které chce nasměrovat k duchovním hodnotám a také k aktivní účasti na životě církve. To je také důvod, proč si jeho dílo uvádíme.

2.1 Štěpán Trochta, jeho cesta ke kněžství a jeho působení

Život člověka utváří nejen zkušenosti, prožitky, ale také výchova a prostředí, ve kterém vyrůstá. Celý život biskupa Trochty i jeho odkaz v pastýřských listech je tedy dílem nejen jeho kněžské služby, ale také života, který žil na Valašsku, dílem rodiny, ve které vyrůstal a která ho mnohému naučila.

Štěpán Trochta se narodil 26. 3. 1905 ve Francově Lhotě na Valašsku. Už od dětství to neměl lehké. Tatínek mu zemřel, když mu bylo jen osm let. Maminka byla po manželově smrti zcela zdrcená, vždyť zůstala v chudé valašské vesnici sama se třemi dětmi. Trpěla, pracovala do noci a stala se svatou ženou, která až do své smrti v roce 1960 žila jen pro své děti.¹²⁷ Štěpán prožíval své dětství v morálně zdravém prostředí a i když bylo chudobné, bylo bohaté na obětavou lásku.¹²⁸

Ke studiu a pak k povolání kněze jej přivedlo jeho velké nadání a samozřejmě zbožnost, se kterými přijal nabídku studovat v Kroměříži na arcibiskupském gymnáziu.¹²⁹ Když pak v roce 1923 zjistil, že se v italském městě Perosa Argentina připravují chlapci ke vstupu k salesiánům, uvědomil si, že to je to, co hledal a co odpovídá hlasu v jeho srdci. Maminka s tím souhlasila, a i když byla po těžké nemoci a sama se starala o další dvě děti, snažila se mu pomoci i finančně.¹³⁰ Po ukončení teologických studií s doktorátem na Papežské teologické fakultě v Turíně byl Dr. Trochta 3. 7. 1932 vysvěcen na kněze. Po návratu do vlasti působil nejprve ve Fryštáku jako spirituál pro mladé salesiány a jako učitel náboženství, dále v Ostravě, kde začal výstavbu salesiánského ústavu a kostela sv. Josefa. Na konec byl vybrán, aby dohlížel na výstavbu salesiánského ústavu s kostelem v Praze v Kobylisích. Díky jeho mimořádným schopnostem, kontaktům a obratnosti byly všechny stavby po pár letech dokončeny.¹³¹

S jistotou můžeme říci, že na jeho život, ale i na jeho kněžské povolání mělo vliv prostředí, které ho svou chudobou naučilo skromnosti a od své matky se naučil obětavosti, kterou pak obdarovával lidi kolem sebe.

---

¹²⁷ Srov. KUČERA, J. (ed) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 5.

¹²⁸ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 11.

¹²⁹ Srov. tamtéž, s. 15.

¹³⁰ Srov. tamtéž, s. 19.

¹³¹ Srov. MATURKANIČ, P. Kardinál Štěpán Trochta - svědectví mučedníka doby. *Duchovní pastier*. November 2008, č. 9, s. 564.

Kolem roku 1933 došlo k nástupu nacismu v Německu a projevilo se to i u nás. Dr. Trochta jako nejvyšší duchovní rádce skautů a člen Ústřední junácké rady měl v lednu 1939 projev k mládeži s vlasteneckým obsahem a ten mu následně zkomplikoval život. Podobných kázání měl více. Po obsazení Československa gestapo pečlivě sledovalo jeho veškerou činnost.¹³² Po spáchání atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha 27. května 1942 byly prováděny domovní prohlídky a tomu se nevyhnul ani Trochta. Nalezení letáku, který však podstrčilo samo gestapo, způsobilo, že byl zatčen a poté i odsouzen.¹³³ Následující tři roky, pod označením „návrat nežádoucí“, strávil v koncentračních táborech na nejhorších místech, která dokázal „vytvořit“ člověk.

Nedá se ani vypovědět, co všechno Dr. Trochta a jeho spoluvězni museli během války prožít. Nelidské zacházení, vyčerpávající fyzickou práci, psychické násilí a neustálou hrozbu smrti. A právě zde, v naprosto krutých podmínkách, osvědčil svoji víru a důvěru v Boha. „Jen s vírou v Boha bylo možno v tom nelidském prostředí přežít anebo z něj užitečně odejít pro věčnou odměnu.“¹³⁴ Když psal dopis domů, naléhavě v něm prosil o modlitby a doporučel se v důvěře Panně Marii.¹³⁵ Díky Bohu všechny tyto hrůzné události přežil a vrátil se domů. Tam ho však čekalo ještě větší utrpení. Když později vzpomínal mezi přáteli na předešlá léta utrpení a srovnával vězení v koncentračních táborech a komunistickém vězení, řekl: „Ani v Mauthausenu to nebylo tak zlé. Ty německé koncentráky se nedají srovnat s tím, co jsem vytrpěl od komunistů. Ta doba patří k nejhorší době mého života.“¹³⁶

Díky pevné víře v Boha přežil tyto strasti, kterými se nenechal zlomit. A navíc velkým strádáním a naprostou odevzdaností do Božích rukou vyrostl lidsky a duchovně.¹³⁷ V září 1947 se konala v Turíně generální kapitula salesiánů, kam jeli také don Stuchlý a pražský ředitel Trochta. Očekávání, že Trochta převezme břemeno dona Stuchlého, se nevyplnilo. Generální představený totiž tlumočil Dr. Trochtovi přání Svatého otce, aby přijal biskupské svěcení a ujal se litoměřické diecéze. Zatím to ale mělo zůstat utajeno, dokud nebude jmenování oficiálně promulgováno. Když pak přišlo

---

¹³² Srov. KUČERA, J. (ed) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 9.

¹³³ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 35.

¹³⁴ Tamtéž, s. 53.

¹³⁵ Srov. tamtéž, s. 55.

¹³⁶ MATURKANIČ, P. Kardinál Štěpán Trochta - svědectví mučedníka doby. *Duchovní pastier*. November 2008, č. 9, s. 568.

¹³⁷ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 65.

jmenování úředně, zapůsobilo to jako bomba. Nikdo nečekal, že by se salesián stal biskupem. Ale každý věděl, proč se jím stal. Litoměřická diecéze byla opravdu tvrdý chlebiček a celé severní Čechy pravé misijní území. A právě proto byl vybrán salesián, protože církev doufala, že salesiáni nenechají svého spolubratra na holičkách a že se všichni vrhnou do práce. Svěcení bylo stanoveno na 16. listopadu 1947, intronizace v Litoměřicích měla být 23. listopadu.¹³⁸ Během tohoto významného dne prožil nový biskup mnoho dojmů, ale nejhluběji se mu vryla do srdce slova jeho matky, která mu připomněla, že i na Krista volali jeden den „hosanna“ a za týden „ukřižuj.“¹³⁹

Za své biskupské heslo si zvolil: Pracuj – obětuj se – miluj.¹⁴⁰ Když se podíváme na celý Trochtův život, tak vidíme, že toto heslo prostupovalo celým jeho životem a byl mu věrný. Pracovat musel od raného dětství, obětí přinesl nepočítaně a nadto si uchoval laskavé srdce.

Nový biskup viděl před sebou především tři úkoly: práci s mládeží, práci s dospělými a péči o kněze a kněžský dorost. Shromáždil kolem sebe hlouček věrných katolíků, vyžádal si kněze z jiných diecézí a začal s prací na obnově duchovního života. Toto však nemělo dlouhého trvání, protože jen čtyři měsíce po jeho jmenování dochází ke komunistickému puči a nad katolickou církví se začaly stahovat černé mraky.¹⁴¹

Pro své schopnosti, znalosti cizích jazyků a přes salesiány snadné spojení s celým světem byl Trochta předurčen k tomu, aby sehrál důležitou úlohu v náročném období, které právě nastalo a které mělo trvat po zbytek jeho života. Byl nekonfliktní, velmi trpělivý, znal řadu cizích jazyků a uměl jednat s lidmi jakékoliv úrovně. Tyto své schopnosti využíval k tomu, aby zachránil alespoň jádro křesťanství před bojovným ateismem. Z lidského hlediska však na to doplatil.¹⁴² Vším, co uměl, sloužil lidem, nic z toho si nenechal pro sebe.

Přes veškerou jeho snahu skončila jednání mezi komunisty a církevní delegací fiaskem. Situace se pro Trochta začala zhoršovat.¹⁴³ Státní komisař kontroloval jeho poštu i telefon a státní úředníci se ujali správy diecéze. Byl donucen jmenovat generálním vikářem E. Olivu, člena komunistické strany, zatímco on byl hlídán ve své

---

¹³⁸ Srov. KRÍŽKOVÁ, M. R. *Knih víry, naděje a lásky*. Praha: Portál, 1996, s. 80-81.

¹³⁹ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 67, 69.

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 71.

¹⁴¹ Srov. VITULA, M. *Štěpán kardinál Trochta: biskup litoměřický*. „b. m.“: Opus bonum, 1974, s. 3.

¹⁴² Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 73.

¹⁴³ Srov. tamtéž, s. 91, 99.

rezidenci. Jeho osobní svoboda byla omezena na dva pokojíky. Kdo s ním chtěl mluvit, byl legitimován. Později byli tajní policisté permanentně přítomni i v jeho ložnici.¹⁴⁴

Málokdo si umí představit, jak se musel Msgre. Trochta cítit, když byl hodinu za hodinou pod přísným dohledem hlídače. Samota člověka ubíjí a tíží, a když si nemůže ani s nikým od srdce popovídat a dát průchod své bolesti, má to špatný vliv na jeho psychickou stránku. Neustálý nepokoj je vyčerpávající, vede k depresi, smutku i strachu. Jistě se Trochta obracel v těchto chvílích k Bohu s prosbou o pomoc a o sílu, aby vše zvládnul. Přes mnohá utrpení nikdy Boha neopustil a byl ochoten obětovat vše, jen aby Bohu zůstal věrný a mohl pečovat a chránit své stádo, jako dobrý pastýř. Z jeho důvěrného vztahu k Bohu si mohou věřící vzít příklad.

Komunisté poznali, že v něm nenajdou poslušného vykonavatele svých zájmů, ale naopak neochvějného obhájce církve. Rozhodli se tedy, že jej odstraní, ale u bývalého vězně a muže všeobecně oblíbeného, to není tak snadné.¹⁴⁵ Padl tedy návrh, že jej znemožní a zkrátí v kriminálu. Byl zatčen a odvezen do věznice v Ruzyni a 23. července 1954 odsouzen k dvaceti pěti letům odnětí svobody za nepřátelskou činnost, za rozvracení lidově-demokratického zřízení a společenského řádu republiky.¹⁴⁶

Přesto všechno se ho týkala amnestie prezidenta republiky z 9. května 1960 a on, „vlastizrádce a špion“, byl podmíněčně propuštěn na svobodu.¹⁴⁷ Nemohl se však vrátit do své diecéze a musel nastoupit do zaměstnání. Ať byl ale kdekoliv, vystupoval vždy skromně, nepovýšeně, nereprezentoval nikdy sám sebe, ale učedníka Kristova, což na něm vždy lidé poznali, a proto se s ním rádi setkávali a pohovořili si s ním.¹⁴⁸

Když papež Jan XXIII. svolal na rok 1962 všeobecný II. vatikánský koncil, byla to pro katolíky po celém světě velká událost, jen v Čechách o tom veřejnost nebyla informována. Biskup Trochta měl právo zúčastnit se koncilu a též dostal z Vatikánu pozvání. Z úřadů se mu však dostalo oznámení, že on jet nemůže, protože není v duchovní správě. Trochtu to samozřejmě nepotěšilo, protože měl zájem na koncil jet. A tak koncil začal a byl ukončen bez něho.¹⁴⁹

I když byl Trochta nepřetržitě sledován, přesto tajné policii něco uniklo. Šlo o jeden z jeho extrémně riskantních podniků, tajná kněžská svěcení. Riskoval tím

---

¹⁴⁴ Srov. KUČERA, J. (ed) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 23.

¹⁴⁵ Srov. VITULA, M. *Štěpán kardinál Trochta: biskup litoměřický*. „b. m.“: Opus bonum, 1974, s. 4.

¹⁴⁶ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 121, 147.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 155.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 181.

¹⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 185.

dlouholeté vězení, z něhož by se při svém zdravotním stavu již nemusel vrátit. Bylo ověřeno, že žádné z 27 kněžských svěcení salesiánů nebylo zaregistrováno v záznamech Státní bezpečnosti vedených o Trochtovi.¹⁵⁰

Jako se dobrý pastýř navrácí ke svému stádu, tak se i biskup Trochta vrátil 1. září 1968 do své litoměřické diecéze. Byl si vědom, že plní vůli Boží. Jako vždy byl jeho pohled do budoucnosti realistický, ale ne beznadějný. Přes všechno co prožil, nepřestával doufat.¹⁵¹ Znovu se pustil s velkým elánem do obnovy své diecéze. Navštěvoval kněze, farní obce a staral se o kněžský seminář.¹⁵²

Sám papež Pavel VI. si mohl osobně ověřit hloubku svatosti jeho duchovního života, sílu a pevnost mučedníka vyznavače a prozíravou moudrost tohoto pastýře, když přijel do Říma podat zprávu o své diecézi. Proto byl také 28. dubna 1969 jmenován kardinálem.¹⁵³

Celý rok 1969 byl pro biskupa Trochtu ve znamení relativní svobody. Mluvil v rozhlase, navštívil několikrát Řím, dále Vídeň, Dachau a Velehrad. Od 1970 se však opět stal terčem komunistů. Jeho pastýřské listy byly cenzurovány, články v Katolických novinách často zamítány, do rozhlasu již mluvit nemohl atd.¹⁵⁴ Zhoršovalo se i jeho zdraví, srdce mu sláblo a zrak se mu natolik zakalil, že musel být operován. Po návratu domů potřeboval naprostý klid, ale byl donucen přijmout církevního tajemníka Dlabala, který si na něm v podnapilém stavu vynutil šestihodinové jednání, během kterého na Trochtu křičel a vyhrožoval mu. Ráno byl nalezen nehybně ležící na své posteli. Byl rychle převezen do nemocnice, ale odpoledne 6. 4. 1974 krátce před patnáctou hodinou skonal na následky mozkové mrtvice. Pohřben byl 16. dubna v Litoměřicích.¹⁵⁵

---

¹⁵⁰ Srov. KUČERA, J. (ed) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 36.

¹⁵¹ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 205.

¹⁵² Srov. VITULA, M. *Štěpán kardinál Trochta: biskup litoměřický*. „b. m.“: Opus bonum, 1974, s. 5.

¹⁵³ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. Praha: Portál, 2001, s. 207, 209.

¹⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 215, 217.

¹⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 229, 231, 235.

2.1.1 Štěpán kardinál Trochta ve svědectví současníků

Msgre. Trochta o sobě smýšlel pokorně, a proto musíme za něj zdůraznit, že byl veliký v náročné přípravě na život, v houževnatosti při budování salesiánského díla a při každé práci, ve statečném snášení utrpení v koncentračních táborech a věznicích, dále v trpělivém a ponižujícím jednání s vládou pro záchranu církve, ve velké odvaze při tajném svěcení kněží a udržování styků s Vatikánem, v upřímné oddanosti Svatému otci, v hluboké víře a praktické lásce k Bohu.¹⁵⁶

V dalších písemných materiálech, ze kterých jsme též čerpali Trochtovy životopisné údaje, jsme se dočetli o svědectví lidí, kteří se s Trochtou osobně setkali. Nyní se s námi podělí o to, jak viděli ve svých očích velikána ze severu Čech. Poslouží to k rozšíření našeho poznání.

V Katolickém týdeníku píše M. Zeman o svědectví synovce P. Josefa Trochty SDB: Štěpán měl zgruntu rád lidi. Kdykoli jsme s ním šly jako děti na houby a na cestě se objevili nějací výletníci, on se s nimi dal aspoň na chvíli do řeči. Uměl se ke každému lidsky přiblížit a pousmát. Když se někdo mračí, není s ním milé setkání. Když vám ale pochválí košík s houbami, tak to je jiná! Dále si na něm vážím toho, že se nebál ochránit druhé. Lidé mají tendenci hledat ochranu a Štěpán tuto jistotu poskytoval.¹⁵⁷

V časopisu *Duchovný pastier*, kde P. Maturkanič popisuje Trochtův život, nalézáme také svědectví ThDr. Franze Königa, vídeňského kardinála a P. Vladimíra Tomečka, SJ. Bližší informace, při které příležitosti daná slova pronesli, však neznáme. ThDr. Franz König o Trochtovi řekl:

Je to muž s vnitřní jistotou, s vyzářující důvěrou a který s velkou prozíravostí se ve své vlasti pokoušel nalézt pro Boží církev cestu, jenž by ještě nějakým způsobem byla přijatelná. [...] Mnohého dosáhl, ale musel jako mučedník, doslova jako mučedník pro svou církev velmi mnoho vytrpět. O tom jsem co nejlouběji přesvědčen.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ Srov. NOVOSAD, J. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 237.

¹⁵⁷ Srov. ZEMAN, M. O velkých botách a širokém úsměvu kardinála Trochty. *Katolický týdeník*. 11. dubna 1999, č. 15, s. 7.

¹⁵⁸ MATURKANIČ, P. Kardinál Štěpán Trochta - svědectví mučedníka doby. *Duchovný pastier*. November 2008, č. 9, s. 570.

P. Vladimír Tomeček vypráví o svém setkání s Trochtou:

Setkal jsem se s ním v lázních Teplice nad Bečvou, kde si léčil nemocné srdce. Pozval jsem ho do své tehdejší farnosti Jeseník nad Odrou na klobásky. Když jsme jeli v autě sami dva, poznal jsem jeho pokoru a radost z Boha, kterému věrně sloužil. Položil jsem mu otázku. 'Pane kardinále, co si tak myslí biskup, když stojí před lidmi, kteří jej vítají, obdivují atd.' Otec biskup mi odpověděl: Vždy si říkám: Lidé, vy jste daleko lepší než já. Já jsem jeden z vás. Vy jste asi Bohu milejší než já.¹⁵⁹

V názvu jsme Msgre. Trochtu nazvali dobrým pastýřem a trpícím služebníkem. Těmi vskutku byl, ale z jeho života vyplývají další charakteristiky. Byl statečným Božím bojovníkem, jehož víra a naděje stála na pevné skále a zároveň trpělivým a pokorným člověkem. Tak jako obdivujeme světce, tak stejně můžeme obdivovat i kardinála Trochtu a následovat jeho příklad. A nyní již můžeme přejít k samotnému Trochtovu dílu.

2.2 Prezentace vybraného díla biskupa Štěpána Trochty

Ten, kdo si přečte dílo Msgre. Trochty, které tvoří pastýřské listy, kázání a přednášky, pochopí, že to byl člověk, který velmi miloval Boha a církev. K jejich napsání používal jazyk srozumitelný pro každého, tedy jak pro člověka vzdělaného, tak i pro laika. Velice se zajímal o každého člověka, ať věřícího, nebo nevěřícího. Z jeho postoje a vystupování je jasné, že správně odpověděl na hlas ve svém srdci a stal se knězem a posléze byl vyznamenán i biskupským svěcením. Laskavě napomíná a otcovsky upozorňuje na chyby lidí i celé společnosti, ale zároveň hovoří o naději, radosti a Boží pomoci, které nechybí tomu, kdo se snaží žít v Boží přítomnosti.

Základem jeho díla jsou témata, která člověka provázejí po celý jeho život. Jsou to: rodina, mládež, svoboda, mravnost, láska, mariánská úcta, modlitba, jednota a svornost, potřeba nových kněžských a řeholních povolání, důležitost církve a křesťanství. Tato témata spolu úzce souvisí, nelze je od sebe odtrhnout. Ačkoli jsou tyto listy několik desítek let staré, přesto jejich obsah promlouvá i k naší generaci, protože to, co máme dělat a jak to máme uskutečňovat, se nikdy nezmění.

---

¹⁵⁹ MATURKANIČ, P. Kardinál Štěpán Trochta - svědectví mučedníka doby. *Duchovní pastier*. November 2008, č. 9, s. 571.

Jak jsme si uvedli, plynulost Trochtova života narušila dvě těžká období, a to 2. světová válka a komunistický režim. Jelikož mu zároveň znemožnila vykonávat jeho kněžské povolání, proto jeho dílo rozdělíme podle doby, ve které vzniklo: před 2. světovou válkou, po 2. světové válce a po návratu z komunistického vězení.

2.2.1 Promluvy před 2. světovou válkou

Před 2. světovou válkou byl Dr. Trochta mladým knězem plný elánu a síly, který se naplno věnoval svému povolání. Jeho kázání zabírají široký rozsah témat, v nichž se nebojí otevřeně mluvit o problémech doby. Nevystupuje v nich však jen jako kritik, ale snaží se k vyslovenému problému navrhnout řešení.

2.2.1.1 Dr. Trochta vyzývá laiky k úctě k Panně Marii

Dr. Trochta ve více promluvách hovořil o důležitosti mariánské úcty. My si zde připomeneme dvě z nich, ze kterých vybereme myšlenky, které se týkají našeho tématu. Dr. Trochta ctil Pannu Marii a z jeho slov vnímáme, že byla v jeho životě stále přítomná. Věděl, že skrze ni ho Bůh obdarovával svými milostmi a bez její mocné přímluvy by neobstál v mnoha zkouškách. Tuto svou zkušenost by chtěl zprostředkovat i nám.

Trochta potvrzuje, že tento pozemský život je vysilujícím bojem. Vetchá lodička našeho života se zmítá na vlnách vášní. Lituje všechny, kteří se slepě nechávají unášet svými touhami a ještě více ty, kteří se sice vzpírají a namáhají, ale neumějí obrátit svůj zrak pomoci, kterou Bůh nabízí též skrze Pannu Marii, pomocnici bojujících. Je matkou Boží i naší a má dostatečnou moudrost a dobrotu, aby nám pomohla. Církev ji nazývá: Panno nejmoudřejší, Matko dobré rady – protože je nevěstou Ducha svatého, který rozdává dar moudrosti. Panna Maria nás miluje a stále nám pomáhá a o to víc v naší bolesti, kdy nám chce setřít slzy z našich tváří.¹⁶⁰

Kromě obřadů svátostí a svátostin existují i různé formy zbožnosti a lidových pobožností. Náboženské cítění křesťanského lidu si našlo v každé době své projevy

---

¹⁶⁰ Srov. TROCHTA, Š. *Maria – naše pomoc v životě*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. I – 111/101, s. 18, 20-21.

v různých formách zbožnosti, obklopující svátostný život církve, jako např. návštěvy svatyně, poutě, křížové cesty, modlitba růžence atd. (srov. KKC 1674) Růženec patří neodmyslitelně k Panně Marii, a proto o něm Dr. Trochta hovoří v dalším kázání s názvem Panna Maria Růžencová. Jak jsme uvedli výše, Trochta kritizuje, ale zároveň nabízí řešení. Proto důvodem k uvedení tohoto kázání je, že v něm pranýřuje nepřátele církve, kterými jsou nevěra, nemravnost a pýcha, ale také radí, že právě proti nim je modlitba růžence účinným prostředkem. Z textu kázání se už ale nedozvídáme, jestli tím Trochta reagoval přímo na učení církve, nebo zda-li se snažil spíše připomenout a zároveň chránit své věřící. Posledním důvodem jeho připomenutí je, že tato velká nebezpečí ohrožují i dnešní dobu a že se síla růžence dlouhým věkem nezmenšuje, ale zůstává stejná.

Růženec má svoji slavnou a vítěznou historii. Pro církev vždy znamenal silnou zbraň proti nepřítelům, kteří ji mnohokrát ohrožovali a ona se skrze něj vždy ubránila. Proto se nemusíme stydět, jestliže si jej i my zvolíme za svou zbraň proti útokům zla. Neútočí na nás sice Turci jako za dávných časů, ale musíme se bránit protivníkovi, který je mnohem horší, a to je nevěra, nemravnost a pýcha, které podráždějí nohy spokojenému životu dětí Božích.¹⁶¹

Trochta mluví nejdříve o nevěře, která byla vždy nejčernějším hříchem škrtící volný dech lidstva a začala se objevovat už od prvních dnů křesťanství v různých formách herezí. Dnes se však obléká do roucha praktického ateismu, tj. života bez Boha. Co nám to pomáhá, že se dnes nepopírají některé články víry, když někteří žijí tak, jakoby Boha vůbec nebylo?¹⁶²

Druhým zhoubným zlem je úpadek mravů, který bývá obvykle důsledkem nevěry. Starořímský spisovatel Tacitus charakterizoval svou dobu jako zkaženou, protože žil mezi pohany. Ponižující je to, že kdyby žil dnes, musel by totéž říci i o nás křesťanech, protože dnešní způsob života je více než pohanský. Nezáleží na tom, že nevidíme kamenné modly na našich oltářích, ale na tom, že pravá podstata pohanské zkaženosti spočívá v odklonu od pravé víry a pravého života podle Boha.¹⁶³

Ovšem za největší chybu našeho století Trochta považuje pýchu ničící dnešní svět. Pýcha je nepříjemným zjevem individuálním i společenským. Dříve se

---

¹⁶¹ Srov. TROCHTA, Š. *Panna Maria Růžencová*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 19.

¹⁶² Srov. tamtéž, s. 20.

¹⁶³ Srov. tamtéž, s. 24.

vyznačovala pýchou šlechta a společenské třídy. Ty však byly zrušeny a místo nich byla lidstvu dána rovnost práv. Jenže opravdové rovnosti je málo a spíše přibývá rovnosti ve velikosti pýchy. Důkaz vidíme v tom, že mnozí nejsou spokojeni se svým stavem, osočují a vyvyšují se nad druhé.¹⁶⁴

Modlitbu růžence však nemůžeme chápat jako kouzelnou formuli, po níž následuje vyplnění našich přání a potřeb. Požehnání a dobro přináší jen tehdy, když je spojena s vírou a důvěrou v Boha a v mocnou přímluvu Panny Marie. V modlitbě dáváme prostor Bohu, aby k nám mohl promlouvat. V odlesku jeho života pak poznáme své chyby, ať je to buď zmíněná nevěra, úpadek mravů, pýcha, anebo něco jiného. Přiznejme si, že s námi není vše v pořádku. Vždyť uzdravit se může jen ten, kdo si uvědomí, že je nemocný. Na „nemoc“ duše má lék jedině Bůh.

Následující téma nás zavede do roku 1937, kdy Dr. Trochta přednášel v ústavu Studium catholicum pro teologické vzdělávání laiků. Název přednášky zní: Revize řádu a hodnot.

2.2.1.2 Revize řádu a hodnot

„Ježíš Kristus je tentýž včera i dnes i na věky.“ (Žd 13,8) Naopak lidé, jejich řády a hodnoty se stále mění podle toho, co se jim zdá v danou chvíli výhodnější. Ony tu však nejsou proto, aby se stále měnily, ale aby se upevňovaly a prohlubovaly. Proto Dr. Trochta považoval za svou povinnost, aby se k danému tématu vyjádřil.

V poslední době se hodně mluví o revizi řádu a hodnot. Filozofické a sociální názory, na kterých byla budována politická koncepce během 1. světové války a po ní, nás přesvědčily, že k spravedlnosti a zajištění míru nestačí. Proto se nyní opět ke slovu hlásí životodárný a věčně mladý katolicismus, nabízející nevyčerpatelné zásoby pravdy a života. Ano, jedině živý katolicismus může provést bezpečně tuto revizi, poněvadž on jediný se nemusí obávat katastrofy. Zakotvený ve všeobecném přírodním zákonu čerpající nad to z nadpřirozených zdrojů, má připraveno řešení pro každý problém v evangeliu a v tisícileté tradici církve. Svůj původ má v Bohu jako i člověk a je určen k tomu, aby jej přivedl zpět k Pánu, který ho objímá celého s jeho rozumem, vůlí i srdcem. Není pochyb, že člověk stojí na rozcestí a neví kudy se dát, ať je z kteréhokoli

---

¹⁶⁴ Srov. TROCHTA, Š. *Panna Maria Růžencová*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnanec Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 28.

myšlenkového tábora. Proto je zde církev, která ukazuje správnou cestu, ale zvykli jsme si jí neposlouchat. A když ano, tak jen když ji nutně potřebujeme. Cele se jí oddat nechceme, protože se bojíme, že po nás bude chtít oběti. Katolicismus tu však není jen proto, aby nás vedl úskalími tohoto života, nýbrž nás má přivést až do věčného života.¹⁶⁵ Katolicismus začne vykonávat sobě svěřený úkol Bohem tehdy, až většina národa a hlavně mládež pozná krásu, sílu a hloubku Kristova učení tak, že po něm zatouží. Proto má nastat obnova, a to zásadní a všeobecná. A když revize řádů, tak revize dotýkající se celého člověka a každého stěžejního problému, jehož šťastné vyřešení je nezbytným předpokladem k dalšímu vítěznému nástupu. Nemůže být milováno to, co není dostatečně poznáno. Má-li v národě vyvolat živelné hnutí touha po revizi hodnot a řádů a obnově praktického křesťanského ducha, pak je žádoucí, aby se jeho účinky projeví co nejdříve i v praktickém životě. Nuže, máme-li jít ke kořeni věci, je nutné řešit problém výchovy. Musíme dát mládeži možnost přilnout ke křesťanství, jinak ho bude jen amatérsky okukovat jako minulé generace, které s ním „sympatizují“, ale opravdový vnitřní vztah k němu nemají. Trochta nám radí i jakým způsobem to máme udělat.

U vychovatelů je nutné, aby se přiblížili co nejvíce ke vzoru všech vychovatelů, a to Ježíši Kristu. Dále aby svým metodickým postupem, láskou a modlitbou zúcelnili co nejvíce svůj apoštolát křesťanské výchovy a vyvážili zhoubné vlivy. V tom jim může být vzorem sv. Jan Bosco, neboť tento jedinečný světec nebyl jen křesťanským vychovatelem, nýbrž křesťanským vychovatelem apoštolem. Hlásat Krista mladým duším v dnešní době je skutečné evangelium, hlásání nové a dobré zvěsti. Takto musíme na vychovatelství pohlížet.¹⁶⁶ Správná výchova je také podporována dobrým katolickým tiskem, i když ten bývá stále častěji nahrazován velkým množstvím informací na internetu. Proto se v další podkapitole budeme věnovat smyslu tisku nejen pro mládež, ale i pro dospělé.

---

¹⁶⁵ Srov. TROCHTA, Š. *Revize řádu a hodnot*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. I – 111/101, s. 43.

¹⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 44.

2.2.1.3 Význam tisku pro laiky

Dnes, kdy se po celém světě ustavičně píše, čte a tiskne, je nezbytné si uvědomit důležitost dobrého katolického tisku, a to Dr. Trochta dobře věděl. Na jedné straně je zde kvalitní tisk, vedoucí čtenáře k vlastnímu názoru, ale na straně druhé je zde takový, při jehož čtení neovládá čtenáře jeho vlastní rozum, ale názory spisovatelů a redaktorů. Trochta dále uvádí. Jelikož jsme odsouzeni žít v překotném víru našeho století, zdá se, že nebudu přehánět, když si dovolím tvrdit, že po nadpřirozené pomoci Boží, po svátostech a modlitbě, je to především skutečně dobrý, mírný, ale zároveň rozhodný a nesmlouvavý katolický tisk, který nás může zachránit. Dobrý katolický tisk sjedná životní stravu a duševní uspokojení pro všechny. Inteligent si rád vezme do ruky vědecké či filozofické dílo, aby jím rozšířil svůj rozhled a posílil své přesvědčení. Kněz se potěší s dobrou knihou náboženskou, asketickou a meditační a tato mu bude vydatným pomocníkem a dokonce i přítelem. Na naše školní lavice je nutné položit knihy, které podporují v dětech nejen jejich poznávací vývoj, ale i náboženský a morální.¹⁶⁷ Trochta zároveň dodává, že je dobré dát jim takové knihy, které by doplňovaly jejich rozhledy, potěšily jejich srdce zdravým, křesťanským způsobem a nasýtily jejich duši. To potvrzují i Ježíšova slova – nejen chlebem živ je člověk. (srov. L 4,4) Pokud někdo z nás není přesvědčen o škodlivosti špatného tisku, který nás obklopuje, tak je možné, že jsme se již nadýchali tolik toho nečistého literárního prachu, že to naše „plíce“ už necítí a my jsme podlehlí duchovní tuberkulóze.¹⁶⁸

V této souvislosti se Trochta zmiňuje o sv. Donu Boscovi, který je patronem tisku, a který s vnitřním sklíčením pozoroval, jak se stal tisk v službách satanových nejděsivější zbraní, přinášející zkázu mysli a srdce. Tento špatný tisk viděl vnikat do rodin, dílen a škol a tam všude šířil svůj jed. Proto se mimo jiné rozhodl věnovat tisku, a ten patří k jeho mnoha vynikajícím dílům.¹⁶⁹

Tuto přednášku, ve které mluví Dr. Trochta jen o tisku, nyní vztáhneme na současnost a na média, která též ovládají tuto společnost. Televize a internet nás informují o událostech ze světa, ale zároveň obsahují mnoho nebezpečí pro člověka a jeho duši. Někdo si řekne, že se přece nedívá na nic špatného. Ale možná jsme už

---

¹⁶⁷ Srov. TROCHTA, Š. *Don Bosco a tisk*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 12.

¹⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 13.

¹⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 14.

otupělí a to špatné nám připadá jako normální. Všimáme si toho, co čtou nebo co sledují naše děti v televizi? Kolik času tomu věnují? Uvědomujme si, že ony nepotřebují kontakt s předměty, ale především s lidmi. Zamysleme se také nad tím, co jsme v poslední době četli nebo viděli my. Bylo nutné se na to dívat? Co jsme si zapamatovali z té knihy? Poučili jsme se z toho? Vede nás to k tomu, abychom na sobě pracovali, abychom se zdokonaľovali? Vedlo nás to k dobru, nebo k lhostejnosti? Odpovědi už záleží na každém z nás. Stále chceme být informováni o ději různých seriálů, co je nového na internetu a v televizi a tomu také dáváme svůj volný čas, ale už se nezajímáme o dění v církvi a o to, co bychom mohli ve svém volnu udělat pro ni.

V exkurzu jsme pracovali s životy světců, abychom jimi zdůraznili stále živé základy křesťanství v naší zemi a dále proto, že svatost je úkolem pro nás všechny. Proto zde navážeme na Trochtův proslov s názvem *Národní tradice*, který pronesl v lednu 1939 na prvním valném sjezdu sjednoceného Junáka v Praze. V něm promlouvá nejen k mládeži, ale i k celému národu, pro který nadchází hodina těžké zkoušky. Pro její zvládnutí může čerpat oporu a sílu v národní tradici, která je křesťanská.

2.2.1.4 Národní tradice jako posila v těžkostech života

V úvodu Trochta mluví o důležitosti správného vývoje duchovní a mravní výchovy našich nejmladších a také, že dnešní sněmování mládeže je fakticky počátkem onoho velkého sjednocení paže, vůle, ducha i srdce všech mladých v našem národě, jakého jsme ještě snad dosud neviděli. Není potřeba, aby národ žil v blahobytu a na vrcholu slávy, má-li klást dobré základy k nejvyšším hodnotám. Vždyť dějiny nás učí, že opravdové občanské ctnosti se tříbí v utrpení. To si musí uvědomit mladí i staří, obzvlášť za dnešních okolností,¹⁷⁰ kdy pro nás zůstává jen jediná cesta, a to cesta společné kázně a svornosti. Velké věci vyžadují velkých obětí a velkých sebezapření. Bez toho jsme předurčení k zániku. Dále Trochta navazuje na Mnichovskou dohodu, po níž náš národ nikdy nepoznal tak hořce hrůzu opuštěnosti a zradu falešně předstírané lásky. Zrazený národ klesl se zlomeným srdcem, aby si vypil kalich hořkosti až do dna. V řádu nadpřirozeném však nikdo netrpí nadarmo. Když národ hledá ve světle víry

---

¹⁷⁰ Srov. TROCHTA, Š. *Národní tradice*. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 193.

nějaké ztotožnění s vůlí Boží, pak tu zasáhly do hry docela jiné síly, s nimiž umí nejlépe pracovat jen Boží prozřetelnost.¹⁷¹

Když je situace nejtěžší, hledejme útěchu též v úsměvu svých dětí a v ně vkládejme své naděje. Jediné zdroje a síly národa jsou v jeho vlastním duchu a v jeho mravní hodnotě. Hledejme to nejlepší co se skrývá v národní tradici, tu nejnadějnější cestu, na kterou nás postavil sám Bůh, a která na nás čeká již po tisíc let. Proto se obracíme k mládeži a prosíme ji, aby po ní kráčela, neboť sílu nalezne v duchu křesťanském a v ideách svatováclavských.¹⁷²

Trochta vyzývá k tomu, abychom vytvořili syntézu všech aktiv, co byla v národě nashromážděna během tisíce let, mezi kterými bylo též i mnoho pasiv. Vše dobré vezměme a zhodnoťme a se zlým na věky zúčtujeme. Je třeba k tomu mít potřebné odhodlání a respekt k vnitřní svobodě každého člověka. Nesmíme ztrácet čas, je nutné odstraňovat rychle a rázně každou překážku a nezastavovat se u věcí nedůležitých. To je příkaz přítomné hodiny. Neohlížejte se na trosky zklamaných tužeb, máme-li jen trochu naděje, že dosáhneme dobrých výsledků a záchrany.¹⁷³ Vzájemnou úctou vymýtíme jakýkoliv ideový boj rozvracející národ. Přeji každému plnost náboženského života, protože v něm spočívají zdroje radosti, idealismu, nadšení a obětí. Obávám se ale, že my sice mluvíme o jednotě, ale svým srdcem dlíme u svých názorů a zvyků a v tom se podobáme Izraelskému národu, který se cestou do zaslíbené země vracel tužbou k egyptskému otroctví a k hrncům masa, když musel jít dočasně tvrdou pouští.¹⁷⁴ „...Kéž bychom byli zemřeli Hospodinovou rukou v egyptské zemi, když jsme sedávali nad hrnci masa, když jsme jídávali chléb do sytosti. Vždyť jste nás vyvedli na tuto poušť, jen abyste celé toto shromáždění umožili hladem.“ (Ex 16,3)

Trochta dodává, že dnes musíme věřit především sobě, své mravní síle, svému duchu a národnímu charakteru. Jsme křesťané a učení Kristovo je určeno k tomu, aby utvořilo ono všenárodní bratrství a to samé Kristovo učení neruší přirozený vlastenecký cit, ba naopak posvěcuje lásku k vlasti a národu tak, že kvůli němu dovedeme po příkladu Kristově přinášet i oběti. To je onen duch sebeobětování, ke kterému musíme naši mládež vychovávat, dále k povinnosti, k radosti z dobře vykonané práce, a to i z té, která se sice příliš nerentuje, ale která je poctivá a dobrá, protože slouží bližnímu.

---

¹⁷¹ Srov. TROCHTA, Š. Národní tradice. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslavů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 194.

¹⁷² Srov. tamtéž, s. 194-196.

¹⁷³ Srov. tamtéž, s. 198.

¹⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 199.

A ještě jedné věci ji musíme naučit, a to kázni. Ne však kázni nacvičené, ale důsledné, vycházející z vnitřního přesvědčení a musí být více cílevědomá a důsledná. I v této věci lze mládež vychovávat.¹⁷⁵

Vše, co Trochta řekl, vyplývá z nauky evangelia a osvědčilo se v tisícileté tradici svatováclavské, proto náš národ nepotřebuje nové a nevyzkoušené ideologie. Tradice našeho národa je svatováclavská. To není slabošství ani poraženectví. Pro nás je sv. Václav symbolem, který nám daroval Bůh, aby se pro nás stal přímluvcem v nebesích. V tom je naše naděje. Chceme, aby nám vyrostl Junák ušlechtilý, dobrý, inteligentní, předvídavý, vytrvalý a pevný, díky kterému na nás spočine Boží požehnání a jen takovému můžeme svěřit osudy země koruny svatováclavské.¹⁷⁶

Ke slovům Dr. Trochty nemusíme nic dodávat. Ze zkušenosti víme, že žádný člověk ani žádný národ se během své existence nevyhnul a nevyhne bolesti a utrpení. Důležité však je, jak se k dané záležitosti postaví. Může se hněvat a spílat, nebo rezignovat a vzdát se lepších zítřků. Počítá-li však ve svém životě s Bohem tak jako Dr. Trochta, pak má naději buď na zlepšení, a nebo na to, že se mu dostane dosti sil, aby trápení nepodlehli. Bojujme za svůj národ a za jeho víru, aby nám nevládl ateismus, chladný rozum nebo úzkostlivé srdce, ale rozum a cit spolupracující na společném díle. Bojujeme-li za to, aby v našem národě vítězilo dobro, bojujeme tím za Boha. Těm, kteří se řídí jeho Zákonem, je psáno: „Bedlivě je dodržujte. To bude vaše moudrost a rozumnost před zraky lidských pokolení. Když uslyší všechna tato nařízení, řeknou: Jak moudrý a rozumný lid je tento veliký národ!“ (Dt 4,6-7)

2.2.1.5 Dr. Trochta hovoří k mládeži

Dr. Trochta jako salesián často promlouval ve svých projevech k mládeži. Proto byl požádán vedoucími Hnutí mládeže v Národním souručenství, aby pro ně vypracoval návrh ideového programu. Ten pronesl v květnu 1939 v plénu komise Výboru mládeže v Praze.

Trochta si uvědomoval, že navrhnout ideový program mládeže je obtížný úkol, zvláště v době, kdy začala 2. světová válka. Upozorňuje, že tento návrh je jen

---

¹⁷⁵ Srov. TROCHTA, Š. Národní tradice. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 200-201.

¹⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 202-203.

myšlenkovou osnovou, která bude vyžadovat co do obsahu, hloubky a praktické aplikace dalšího propracování. Naším nejlepším spolupracovníkem bude čas a zkušenosti, které budeme svědomitě a rychle hodnotit. Máme zde dnes devadesát osm procent veškeré české mládeže v jednom šiku. Vážnost okamžiku je taková, že najednou všichni cítí, že nesmí být mezi námi přehrady a že nesmí být člunku v národě, který by nebyl kalen a zkoušen v jednom společném ohni. Tak vzniklo Národní souručenství mladých, které jako zdárný a obětavě milující syn chce svého otce podporovat a jít s ním ruku v ruce těžkým národním životem.¹⁷⁷

Trochta dále opět reaguje na Mnichovskou dohodu. My všichni se vším, co krásného a dobrého ve své vlasti máme, pocítili jsme se najednou v osudné chvíli tak tragicky opuštěni. Viděli jsme, že za nás nechce nikdo na světě ručit. A tu, ač zdrcení těžkou ranou, jsme si řekli, že zbabělost a malomyslnost by byla sebevraždou a hříchem. Proto jsme se rozhodli, že si budeme za sebe ručit sami. Neopustíme se, na to si podáváme své pravice a na to před živým Bohem přísaháme. Za to si ručíme společně, souručíme. Ručíme si navzájem, že zůstaneme tím, čím jsme, totiž opravdovými Čechy, ale neručíme za to, že zůstaneme takovými, jakými jsme. Naopak, chceme být lepšími, dokonalejšími, pevnějšími v obětech pro vlast. Vše, co nás oslabovalo, rychle a rádi odstraníme a budeme se držet toho, čím budeme sílit, čím porosteme a čím se mravně obohatíme.¹⁷⁸

Ručíme za svou řeč, za tu sladkou mateřštinu, že nám bude vždy milá a jedinečná jako žádná jiná na světě a že my mladí ji budeme vždy vzdělávat, propagovat a šířit i za nejtěžších poměrů, jako to činili naši otcové. Ručíme za svou vlast, naši rodnou hroudu. Nikdo nám nemůže zakázat, abychom všechno to, co považujeme za své, co je zkropeno a posvěceno potem českých čel a krví českých synů, vášnivě nemilovali. Přehlízíme v duchu naše dějiny, bohaté, bolestné a slavné, sledujeme jak česká vojska hájila rekovně každou píd' naší svaté pozeňnané země a uvědomujeme si, že na území koruny svatováclavské není snad místa, jež by nebylo posvěceno českou krví. Zalétáme v duchu až do šerého dávnověku, abychom viděli, kudy všude prošli slovanští praotcové, než stanuli s lidem v této své zemi zaslíbené. Sledujeme, kde všude česká ruka nořila v půdu rádlo, aby připravila chléb pro české děti. To je zákon půdy, psaný v dlouhé historii krví a potem, prací i utrpením, zákon zcela přirozený, jehož hlas nelze

---

¹⁷⁷ Srov. TROCHTA, Š. Jednota a svornost. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 205-206.

¹⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 206.

utlumit, jako nelze utlumit Boží hlas, ozývající se ve svědomích a lidských srdcích. Ta naše vlast byla kolébkou tolika slavných a pilných mužů a žen. Země, jež zrodila světce a mučedníky jako málokterá jiná, kolébka křesťanství a civilizace i pro mnohé jiné národy.¹⁷⁹

Za takovou vlast ručit je výsadou a ctí. Proto jsme tu my, mladé národní souručenství, abychom jí svou prací a obětí, svou láskou připravili šťastnější dny. Jen nízký egoista a člověk pohodlný a zlý nebude rozumět tomuto volání a zůstane k němu hluchý. Jsme sice národem malým a slabým, ale jsme též národem, jež Boží prozřetelnost záměrně stvořila spolu s jinými, národem, který vzešel z Boží vůle. Můžeme říct, že Bůh postavil náš národ na místo čestné a privilegované zde v srdci Evropy. A když už tu jsme, tak máme tři svaté povinnosti: 1. starat se o naši vlast vytrvale, moudře a každodenně, 2. nespouštět ze zřetele naše zvláštní dočasné postavení a nalézt v dané těžké chvíli takový poměr k svým sousedům, který by našim národním zájmům vyhovoval a neohrožoval nás, 3. v péči o národ musíme vyvinout největší úsilí a trpělivě přinášet oběti a sebezápory.¹⁸⁰

Msgre. Trochta si vážil mládeže, a proto říká, že k ní musíme přistupovat s mnohem větší odpovědností a ctít v ní individualitu, člověka, jeho svobodu a mravní vznešenost, ke které mu máme pomoci. Obzvlášť v této pohnuté době bychom měli přivést českou mládež k nejvyšší mravní výši. Proto ji musíme spojit s nějakým šťastným společným programem. Myslím ale, že jej již nosíme v sobě, a to je jednota a svornost za všech okolností. To je také nejkrásnějším úkolem mladého národního souručenství, aby vedle zevnějšího sjednocení národa provedlo i duchovní sjednocení vnitřní a dalo mu trvalý podklad. Tím položí nejbezpečnější základy pro věčný život svého národa.¹⁸¹ Jsou to silná slova pro mládež, ale Trochta věděl, že se v mladých skrývá velká síla a odhodlání.

---

¹⁷⁹ Srov. TROCHTA, Š. Jednota a svornost. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 207.

¹⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 208.

¹⁸¹ Srov. tamtéž, s. 212.

2.2.1.6 Význam mravnosti v národě

Přednáška, kterou se budeme nyní zabývat, je tentokrát nasměrována k vůdcům Hnutí mládeže Národního souručenství a hlavním tématem bude mravnost v národě. Ale ještě před tím, než se do ní začteme, řekneme si pár slov o morálce samotné.

Morálka je lidmi špatně chápána, a to jako něco nepříjemného, co brání člověku žít svobodně. A. Beneš píše ve své knize *Morální teologie* o morálce sv. Tomáše Akvinského. Ten nevychází z pojmu povinnost, ale z antropologie. Sv. Tomáš vidí základ morálky v lidské přirozenosti, jejímž Stvořitelem je Bůh, a který zároveň stvořil zákon, jímž se musí tato přirozenost řídit. Je to lidská přirozenost, která se stává zákonem a v této přirozenosti vyniká hlavně rozum. Tudíž aby lidské chování bylo opravdu lidské, je nutné pravidlo, aby člověk jednal ve shodě se svým rozumem. Je tudíž třeba znovu objevit tomistický aspekt morálky. Jednat mravně neznamená v první řadě přijetí nějakých povinností, ale znamená to být sám sebou, tj. být plným způsobem člověkem, realizovat svoje lidství.¹⁸²

A nyní přikročíme k vlastnímu tématu přednášky. Trochta v ní navazuje na předešlý návrh ideového programu mládeže, který ukončil výzvou k jednotě a svornosti a apeluje, abychom ji uposlechli. Na začátku jsme uvedli, že Trochta mluví k vůdcům Hnutí mládeže, ale zároveň promlouvá i k těm, co zaujímají vůdčí místa ve státě.

Na všech vůdčích místech potřebujeme lidi velkého formátu, kteří by byli schopni porozumět současným úkolům, kteří mají mimořádné vůdcovské a organizační schopnosti, příslušnou intuici doby, událostí a lidí, ale především lidé mravně bezúhonní a odhodlaní prosazovat to, co jim rozum a cit diktuje. Bez pevných mravních zásad a života nelze věřit v odolnost národa. Panuje-li v názorech na mravní normy života nejednotnost, otevírá se tím cesta k mravní uvolněnosti. Proto je důležité nalézt jediný podklad mravnosti pro všechny a já tvrdím, že tato základna tu již je a že je stará jako sám člověk. Pramení z přirozeného zákona, psaného nesmazatelně do lidského vědomí. Je nutno říct, že pokud vládnou v otázce mravnosti rozdíly v názorech, tak nevyvěrají z přirozeného pramene, nýbrž z okolností časových a místních, jimiž byl kdo ovlivňován, z prostředí, v němž vyrůstal, z výchovy a dědičnosti.¹⁸³

---

¹⁸² Srov. BENEŠ, A. *Morální teologie*. Krystal OP, 1994, s. 15-16.

¹⁸³ Srov. TROCHTA, Š. *Mravnost v národě*. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 217-219.

Nemůžeme popírat, že jsme národem základně křesťanským, se starou křesťanskou kulturní tradicí, která byla v dějinách naší největší mravní oporou a kulturní chloubou. Základní etické požadavky zůstanou u každého Evropana společné, poněvadž jsme vyrostli všichni ve stejném společenském prostředí, které bylo vytvářeno křesťanstvím, kde také platí, že mravní zákon je formulován v desateru. Nelze budovat mravnost bez desatera, protože jeho obsahem se musí řídit všichni, i pohané, má-li být na světě bezpečnost, spravedlnost a pořádek.¹⁸⁴

První tři přikázání se týkají přímo Boha. Ostatních sedm zabezpečuje spravedlnost a pořádek na zemi a jsou na těch prvních tak závislá, že jsou-li tato přestupována, boří se celá mravní výstavba společenského mravního řádu. Mravně spořádaná rodina je jediným přirozeným základem mravně spořádané společnosti. Nepokradeš, nesesmíš, nebudeš lhát a podvádět, nedotkneš se manželky svého bližního, tedy nebudeš rozvracet soudržnost, mravnost a věrnost rodiny, a konečně nebudeš se nepoctivě obohacovat majetkem bližního – proti takovým nařízením přece nemůže žádný čestný a odpovědný člověk nic namítat. V podstatě stejné požadavky hájí civilní zákonodárství, poněvadž jsou nezbytně nutné pro společenskou bezpečnost a každý ateista musí být v tomto ohledu s námi zajedno. Jinou základnu mimo desatera nenajdeme, protože celé vyvěrá z lidské přirozenosti a odpovídá lidským potřebám, ať jde o národy křesťanské, nebo ne. Proto se nebraňme velké mravní síle křesťanství, vždyť náboženství, víra a život podle desatera je nejplatnějším činitelem, který rozhodne o naší mravní síle.¹⁸⁵

Trochta se zamýšlí dál a vedle nejednoty stanovuje dalšího našeho nepřítele, a to je liberální a materialistické pojmání života, které nás zbavilo úsilí o vyšší cíle a přivedlo nás k duchovnímu zploštění, k snížení mravní úrovně i odpovědnosti ve věcech nejsvětějších. Člověk se stal sám sobě cílem a pohodlí a požitky pro něj znamenají vrchol úspěchu. Neztrácejme však čas obviňováním, ale poohlédněme se po tom, co by mohlo národ duševně vzpružit a podnítit jeho skryté síly. Jak jsem již řekl, považuji za jeden z nejvydatnějších zdrojů nových duševních sil právě náboženství. Vždyť každé křesťanské náboženství, dobře míněné, musí zaznamenat v životě národa značný mravní přínos, čerpá-li opravdu poctivě z nedostižného Kristova učení. Je však známo, že právě náboženské různice znamenaly u nás v určitých údobích narušení

---

¹⁸⁴ Srov. TROCHTA, Š. Mravnost v národě. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 219-220.

¹⁸⁵ Srov. tamtéž, s. 221-222.

klidného národního soužití. To však nemá být důvodem k odstranění každého náboženství, ale k uvědomění, že duše našeho národa je ve své hloubce živelně nábožensky založená.¹⁸⁶ Úkolem cílevědomé a trpělivé práce mladých je naučit se číst v dějinách tak, aby byly pro nás vždy povzbuzením, zocelením, ale také výstrahou před zhoubnými následky nesvárů.¹⁸⁷ Trochta končí svou přednášku těmito slovy:

Budete-li dělati dobře svou práci mezi mládeží, tak jak vám velí svědomí dobrého Čecha, ale také dobrého křesťana, tu může býti snad mnoho zachráněno. Jednati jinak, nebylo by ani lidské ani křesťanské. Jde o to, zachovat lidem právo lidskosti, národům pocit práva na život a Bohu právo rozhodovati ve svědomích lidských.¹⁸⁸

Nyní si shrneme nejdůležitější myšlenky této podkapitoly. Dr. Trochta si dobře uvědomuje, že náš život není snadný, proto nám nabízí řešení. Do našeho života vstupuje Bůh, který nás miluje a pomáhá nám jej zvládnout a velkou pomoc máme též v Panně Marii. Dr. Trochta nás vyzývá, abychom jim naprosto důvěřovali, protože nás nezklamou. Modlitba růžence nám umožňuje rozjímat nad životem Ježíše Krista a jeho matky a tím nám pomáhá následovat jejich příklad života. Vždyť jedině hodnoty postavené na Bohu obstojí, tak jako dům postavený na skále. (srov. Mt 7,25) Trochta se velmi zajímá o mládež a vyzývá nás, abychom jí věnovali potřebný čas a byli jí příkladem. Co však může uškodit nám všem? Špatné užívání médií. Měli bychom se učit vybírat si ta správná, která nás poučí a obohatí a ne ta, která člověka zotročují. Naději máme tedy v Bohu, ale též v naší národní tradici, která je křesťanská, ona vytvářela po dlouhá staletí naši identitu. Nenechejme si ji vzít. Buďme jednotní a držme se morálních zásad, které vyvěrají z Božího desatera. Jedině tak obstojíme.

2.2.2 Promluvy po 2. světové válce

Dr. Trochta prožil hrůzy války a koncentračních táborů na vlastní kůži. Nic z toho jej však nezlomilo a neoslabilo jeho kněžské nadšení. Po návratu se opět vrhnul do služby v církvi a tato jeho živá aktivita byla odměněna biskupským svěcením. Bohužel mu nebylo dopřáno, aby dlouho působil ve svém úřadu, protože byl pro komunisty

---

¹⁸⁶ Srov. TROCHTA, Š. Mravnost v národě. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 222-224.

¹⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 226.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 228.

nepohodlný a ti se mu pomstili tvrdým vězením. Ale i za těch pár let stačil vykonat tolik, co jiný nedokáže za celý život.

2.2.2.1 Cyklus promluv na téma sociální problémy

Tento cyklus Dr. Trochta vypracoval podle křesťanské sociologie. Jejím cílem není ani pozemský blahobyt ani nové triumfální zkrášlování okolní společnosti, nýbrž takový sociální řád, ve kterém člověk může co nejlépe plnit Boží vůli a vést křesťanský život. Ačkoli je hlavním posláním křesťanské sociologie zkoumat základy společnosti a kultury ve světle evangelia, musí zároveň usilovat o to, aby pochopila znamení doby, jinak by se vystavila nebezpečí, že podlehne abstrakci a odcizí se konkrétní současné realitě.¹⁸⁹

Trochta pronesl tyto promluvy v kostele sv. Kříže v Praze, v postní době roku 1946. Toto téma si vybral záměrně, aby se dotkl sociálních problémů, doléhajících na mysl a duši člověka. Sociální nespravedlnost byla a stále existuje, proto je nutné snažit se o docílení sociální rovnováhy a vydatně k tomu mají přispívat katolíci.¹⁹⁰

Po šestileté době naplněné válečným utrpením, jsme se dostali k jedinečným možnostem, jak hmotně zabezpečit náš národ, ale tuto výstavbu lepšího zítřka bychom si pokazili tím, kdybychom z toho všeho vyloučili Boha. Trochta upozorňuje, že moderní doba je však až příliš zaujata zevnějškem a jedinou záchranu vidí jen ve hmotném světě. Tímto jsme se vzdálili sami od sebe a od své přirozenosti.¹⁹¹ Lidstvo opovrhlo Božími normami a v přehnané touze poznat svět, ztratilo poznání sebe sama. Často říkáme, že lidé to měli před sto lety lehčí. Na jedné straně neměli, protože každá doba má tytéž těžkosti a smutky, ale na druhé straně dnešní člověk musí trpět víc. Důkazem jsou muka, týrání, plynové komory, vraždy ze sadismu a z kratochvíle, záměrná lež a nadutá pýcha, které nepatří ani do doby temna ani do doby inkvizice, ale jsou to vynálezy našeho století. A nikdo nemůže říct, že se nic takového už nestane, dokud tu bude člověk, který se toho dopouštěl a dokud budou přípustné normy takové morálky, která toto všechno dovoluje. I když válka skončila, přesto je mysl i srdce

---

¹⁸⁹ Srov. BAHOUNEK, T. J. *Křesťanská sociologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, s. 5.

¹⁹⁰ Srov. TROCHTA, Š. Naše sociální problémy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 229.

¹⁹¹ Srov. tamtéž, s. 230.

člověka bičována jakýmsi tyranem, který nás neustále pohání. Všichni si stěžují na přemíru práce, nedostatek času, nervovou ochablost a nemohou se dopracovat k radosti ze své práce.¹⁹²

Je těžké najít stoprocentně spokojeného člověka. Nespokojenost však není jen negativní, protože je hybnou silou pokroku. Kdyby nebylo cíle, nebylo by ničeho, ani nás. O konečném cíli svého života mají ale lidé nejpodivnější názory. Boží zjevení nás jasně poučuje, že posledním cílem všeho je Bůh. Ježíš Kristus zdůrazňuje v podobenstvích o hřivnách (Mt 25,14-30) nebo o posledním soudu (Mt 25,31-46), že cílem člověka je dosáhnout konáním dobrých skutků spojení s Bohem po tělesné smrti. Otázka posledního cíle je tedy otázkou našeho dokonalého štěstí. Když se Bůh domáhá svých svatých práv, domáhá se vlastně našeho štěstí, které je zároveň i jeho štěstí. Takže zachování Božího zákona je zárukou spravedlivého pozemského řádu a blahobytu a spravedlivý časný blahobyt je přípravou k bohatství věčnému. Dnešní lidé však neradi uvažují o věčnosti, která se jim zdá vzdálená a nejistá. Proto hledají dokonalé štěstí v pozemském životě, které však není nekonečné.¹⁹³

Další problém Dr. Trochta vidí ve špatném chápání svobody. Moderní svět se rád nazývá světem svobody. Jenomže to, co jsme prožili v poslední válce, nelze nazvat triumfem svobody. Ukazuje to, že s ní není vše v pořádku. Hlavní příčinou toho všeho bylo, že se lidstvo snažilo stavět společenský řád na jiném pojmu svobody, než který byl dán Boží autoritou. Svobodu znamenalo vzdálit se co nejvíce od církve a popřít závaznost jejího mravního učení. Proto si stručně shrneme snahy, které měly vést ke svobodě člověka. Humanismus chtěl zdůraznit lidskou osobnost a jeho svobodu, ale stal se pouze podnětem k uplatnění určitého druhu svobody. Luther zbavil člověka závislosti na autoritě církve. Osvícenství prohlásilo svobodu lidského rozumu a oprostilo ho od náboženských vlivů.¹⁹⁴ Galikanismus, josefinismus a liberalismus oprostil stát od církve a náboženských ohledů. Francouzská revoluce osvobodila občana od feudálních zvyklostí, stavovského a cechovního zřízení a prohlásila volnost a bratrství. Racionální pozitivismus a Kantův idealismus prohlásily naprostou autonomii vědy, nezávislou na mravním zákonu. Tento vývoj však znamenal svobodu jen do určité míry, protože každé osvobození, které se vymklo rámci přirozeného a pozitivního Božího zákona, bylo

---

¹⁹² Srov. TROCHTA, Š. Naše sociální problémy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 231

¹⁹³ Srov. tamtéž, s. 232-233.

¹⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 235.

příčinou nového otroctví. Moderní svět nebude moci nikdy poučovat církve o svobodě, poněvadž žádná instituce nehájila nikdy tak lidskou svobodu s takovým důrazem a neústupností jako ona. Svoboda člověka patří mezi články víry, které církve hlásá, jelikož zdůrazňuje účast svobody člověka na svobodě Boží.¹⁹⁵

Svobodná vůle a rozum jsou nejvyššími duševními vlastnosti, které nás přidružují k Bohu. A jelikož je v Bohu jenom dobro a žádné zlo, proto je nejvyšším stupněm svobody vymanění se z otroctví nízkých pudů a každého zla. Lidstvo to však udělalo právě naopak. Rozvázalo všechna pouta instinktů a lidských vášní a zaměnilo pojem mravní svobody za mravní bezuzdnost. Lidská vůle, náklonnost a lidská zvůle se staly samy sobě zákonem. Logicky vzato, neexistuje-li žádný Bohem zjevený zákon, podle něhož by mohly být posuzovány a odsuzovány lidské činy, nikdo nemá právo prohlásit jakýkoli lidský skutek za zločin, poněvadž i zločiny vycházejí ze svobodné lidské vůle.¹⁹⁶

Vše, co se děje ve společnosti se týká laiků a tedy i rodiny, ve které žijí. Každému z nich by mělo na rodině záležet, tak jako církvi: „Církev si je vědoma, že manželství a rodina patří k nejcennějším statkům lidstva.“¹⁹⁷ Má-li problémy společnost, odráží se to i na rodinách, tudíž se Trochta zastává i jí a zdůrazňuje, že reforma rodinného života ve smyslu křesťanských tradic je nejdůležitějším činitelem znovuvýstavby naší společnosti. Zdravý rozum i Boží zjevení se shodují v tom, že rodina má svůj původ od Boha. Rozum konstatuje, že muž a žena jsou jeden pro druhého, a to nikoli pouze pro tělesné spojení, jenž je pomíjející, ale i pro spojení duší a srdcí, které jsou trvalé.¹⁹⁸

Nyní nás Dr. Trochta uvede do krátké charakteristiky manželství. Manželství je nerozlučitelné, je tedy společností trvalou. Tuto nekompromisní tezi staví katolíci proti rozlukovým snahám a i když se to modernímu člověku nelíbí, přesto je to velkým dobrodiním pro rozklíženou společnost. Připuštěním rozluky se stávají manželské smlouvy nespolehlivými.¹⁹⁹ Manželská láska snadno ochabuje, neboť manželé vědí, že k sobě nejsou vázáni nutně navždy. Dále rozluka odůvodňuje vzájemnou nedůvěru a žárlivost manželů, čímž se manželství stává nesnesitelným. Rozluka snižuje

---

¹⁹⁵ Srov. TROCHTA, Š. Naše sociální problémy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 236-237.

¹⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 238-239.

¹⁹⁷ JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: o úkolech křesťanské rodiny v současném světě*. Praha: Zvon, 1996, s. 7.

¹⁹⁸ Srov. TROCHTA, Š. Naše sociální problémy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 254-255.

¹⁹⁹ Srov. tamtéž, s. 256.

důstojnost ženy, která se snadno stává hračkou v ruce vypočítavého muže, který ji odhodí, jakmile se mu znelíbí. To je příčinou jejího utrpení a může se to stát příčinou i její vypočítavosti a mravní zkázy. Avšak i muži, kteří nemohou svým ženám důvěřovat jsou zbaveni toho, co v manželství hledali. Trpí tím jejich mužská hrdost, pak obyčejně následuje trpké rozčarování a nakonec pomsta ze vzdoru, která rozvrat dovrší. Nejbolestivějšími oběťmi rozluky jsou však děti, které doplácují na neukázněnost a sobectví svých rodičů.²⁰⁰ Novým manželem bývají většinou přijímány chladně a u soudu často slouží manželům jako prostředky k vyřizování účtu. Co všechno musejí v novém prostředí vyslechnout o svých vlastních rodičích a jak je jejich památka potupována. Výsledek toho je, že vyrůstají citově opuštěny a nepoznají pravé rodinné teplo.²⁰¹

Rodina je společností hierarchickou, a proto v ní musí být někdo, kdo rozhoduje spravedlivě, s láskou a s konečnou platností. Vzhledem k dětem jsou stejnou autoritou otec i matka. Vzhledem k celé rodině má však vyniknout prvenství otce. Tento princip autority nevyplývá z násilné bezohlednosti, ale z nadpřirozeně chápané lásky. Nesnižuje důstojnost ženy, ale je její ochranou.²⁰² „...jako církev je podřízena Kristu, tak ženy mají být ve všem podřízeny svým mužům. Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev...“ (Ef 5,24-25) Děti, poslouchajte své rodiče, protože to je spravedlivé před Bohem. (srov. Ef 6,1)

V Trochtově cyklu promluv dále čteme. I když je člověk ve svém rodě dokonalý, přece mu něco chybí, po čem jeho nejintimnější nitro touží. Je povolán k úzkému styku s nadpřirozenem. Kristus je odpovědí nebe na úpěnlivou prosbu této země a církev je pokračovatelkou jeho poslání. Církev je společností pravých křesťanů, tj. pokřtěných lidí, kteří vyznávají víru v Ježíše Krista, přijímají svaté svátosti a poslouchají jím ustanovené pastýře. Je zde ovšem ještě hlubší definice, které každý dobrý křesťan rozumí - církev je mystickým tělem Kristovým. (srov. 1 K 12,27) Tím je naznačena zvláštní intimita a nadpřirozená povaha spojení jednotlivých křesťanů mezi sebou v Kristu.²⁰³

Církev uskutečňuje zdokonalení a dokončení člověka a umožňuje mu korunovat své lidství tím, že je pozvedán k účasti na přirozenosti Boží a připodobňuje se samému

---

²⁰⁰ Srov. TROCHTA, Š. Naše sociální problémy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 257.

²⁰¹ Srov. tamtéž, s. 258.

²⁰² Srov. tamtéž, s. 259.

²⁰³ Srov. tamtéž, s. 288-289.

Kristu. Církev brání s mimořádným důrazem důstojnost člověka, brání schopnost lidského rozumu dopátrat se jistoty a pravdy a poukazuje na logickou neúnosnost skepse. Přes oslabení, které člověk utrpěl ranou dědičného hříchu, hájí jeho svobodnou vůli proti fatalistům a jiným deterministům. Dále církev učí, že lidská duše je duchová a nesmrtelná a je určena k věčné blaženosti, aniž by byla k tomu nucena, takže by se to dotýkalo osobnosti člověka. Tedy vždy církev hájila člověka a hájit ho bude i nadále.²⁰⁴

2.2.2.2 Kázání biskupa Trochty v den jeho intronizace v Litoměřicích

Pro den své intronizace si biskup Trochta připravil kázání, v němž dává najevo, že si uvědomuje zodpovědnost za svou novou diecézi a slibuje, že se přičiní všemi svými silami o to, aby jí byl dobrým příkladem svým životem, prací, obětí a otcovskou láskou a zároveň prosí, aby mu všichni pomáhali svou modlitbou. Tento den byl zároveň posledním v církevním roce, a proto dále Trochta pokračuje na toto téma. Poslední slova dnešního svatého čtení „nebe a země pominou, ale má slova nepominou“, (Mk 13,31) je vážné napomenutí pro nás všechny. Připomínají nám pomíjivost tohoto světa a zdůrazňují věčné trvání nadpřirozených hodnot, což je opravdovost křesťanského života, plnění Boží vůle, zachovávání jeho svatých přikázání a stravování se v obětavé a nadpřirozené lásce. To nás nutí, abychom provedli revizi svého svědomí. Dovedli jsme využít milost Boží, jež nám byla darována v přehojné míře, nebo naše duše zůstala vůči ní hluchá, neplodná a bez zájmu? Jestliže jsme zanedbávali své náboženské povinnosti a nezajímali jsme se o Boží slovo, pak pro nás církevní rok uběhl bez užitku a v duši nastal smutek nad promarněným časem, který se už nevrátí. Je-li tomu tak, nemusíme si přesto zoufat, protože Bůh nepřestal být milosrdným Otcem. Napravíme to tím, že odpovíme na jeho lásku pevným odhodláním začít nový život, obnovíme naše nitro v Bohu, očistíme svou duši v moři Boží milosti a dáme se do rozhodného boje s vlastními nedokonalostmi.²⁰⁵

V druhé části tohoto kázání Trochta rozebírá evangelijní čtení o předpovědi zkázy chrámu v Jeruzalémě, které příhodně uzavírá církevní rok. Situace v tomto úryvku je

---

²⁰⁴ Srov. TROCHTA, Š. Naše sociální problémy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 289-290.

²⁰⁵ Srov. TROCHTA, Š. *Kázání Dr. Štěpána Trochty v den instalace 23. 11. 1947*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. I – 111/101, s. 55-56.

velmi pohnutá a plná shonu nejen kvůli nadcházejícím velikonočním svátkům, ale hlavně pro silné rozepře mezi Kristovými odpůrci, kteří byli již rozhodnuti Ježíše odstranit. Učedníci, snad aby přerušili smrtelné ticho tohoto smutného dne, upozornili Krista na krásu jeruzalémského chrámu. Kristus ale nesdílel jejich nadšení a smutně odpověděl: Z toho co zde vidíte, nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno. (srov. Mt 24,2) Žádný jiný úryvek evangelia nemohl příhodněji uzavřít cyklus církevního roku, který nám zároveň připomíná dva jiné konce: jeden historický – zkázu Jeruzaléma, který se plně uskutečnil podle Kristových slov a druhý, který má teprve přijít na konci tohoto světa. Doslovné splnění první předpovědi je zárukou, že i druhá událost dojde vyplnění a vážně nás napomíná, abychom byli na ni připraveni. Nemůžeme zůstat chladní po takové předpovědi. Cyklus našeho pozemského života se uzavře a my budeme povoláni před soudnou stolicí Boží. Soudní výrok, který bude nad námi vyneseno, bude zcela odpovídat mravní hodnotě našeho života. Pokusme se prohloubit naši víru v tento velký den, aby byla vždy našim světlem a naší vůdkyní v tomto životě. Tento pozemský život je přípravou na život věčný, ale toto evangelium nám chce říct také to, že dodržování Božího zákona je zárukou šťastného pozemského života a záštitou naší bezpečnosti.²⁰⁶

V závěru čteme biskupova vřelá slova: Chci vám říci, že náš šťastný život může být zabezpečen jen těsným a upřímným přimknutím ke Kristu a životem podle jeho nauky. Chci s pomocí nejvyššího Pastýře sám o takový život usilovat a vést vás po jeho cestách. Nemám žádný jiný zájem, než prospět vašim duším a v této snaze chci zapomenout úplně na sebe a myslet především na vás – drazí rodiče, kteří chcete s pozemským chlebem dát svým dětem i pokrm duchovní, na vás děti, které jste předmětem nejkrásnější lásky Božského Mistra, na tebe milá mládeži, do které vkládá církev i stát své naděje. Dále na vás těžce pracující, kteří svou prací posvěcujete sebe a budujete důležité hodnoty pro národ, na vás pracovníci ducha, slova a pera, abyste cítili zodpovědnost za své vůdčí postavení a konečně na vás, moji bratři, dělníci na vinici Páně, abyste únavou neklesali při tak hojné a namáhavé žni, když je vás tak málo. Pomozte všichni svému biskupovi, který k vám přichází se srdcem otevřeným dokořán

---

²⁰⁶ Srov. TROCHTA, Š. *Kázání Dr. Štěpána Trochty v den instalace 23. 11. 1947*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. I – 111/101, s. 56-57.

pro každou vaši potřebu i bolest. Myslete na to, co já i vy můžeme společně vykonat, aby vládla v našich srdcích i v našem národě láska, spravedlnost a mír.²⁰⁷

2.2.2.3 První pastýřský list biskupa Trochty

Tento pastýřský list nazval biskup Trochta podle svého biskupského hesla: Práce, oběť, láska. Přečetl jej v Litoměřicích 26. 12. 1947.

Posílá mě k vám Boží prozřetelnost v pohnuté době, jež neměla ještě dost času vyhojit bolestivé rány, zasazených jí poslední hroznou válkou. Jako všude, tak i u nás hledá společnost ve směru duchovním, mravním i hospodářském tu pravou cestu. Čeká na nás mnoho úkolů, ale nejnaléhavější a nejobtížnější jsou úkoly mravní a náboženské. My všichni jsme svým křesťanským charakterem povoláni k obětavé práci pro Boží království, a kdo by se jí vyhýbal, nebyl by dobrým křesťanem. S ohledem na své zvolené heslo zdůrazňuji, že vyplývá nutně ze zvláštních potřeb této diecéze, a proto je nejvyšší důležitě, abyste je přijali za své i vy.²⁰⁸

Staré přísloví praví - bez Božího požehnání, marné lidské namáhání. Stejně tak můžeme ale říct - bez lidského namáhání, žádné Boží požehnání. Boží požehnání potřebujeme dnes všichni, proto by mělo být samozřejmostí vyvinout horlivou činnost, abychom si je zasloužili. Jedině zvýšený pracovní výkon, poctivý a svědomitý postoj k práci může splnit množství naléhavých úkolů, které jsou důležité nejen pro přítomnost, ale i pro budoucnost. Víme, že práce je těžká, že tělesná i duševní námaha vyžaduje velkých sebezáporů. Proto se na ni dívejme jako na nejsvětější povinnost, na vyšší službu Bohu i bližnímu a stane se nám snesitelnější i radostnější. Vždyť práce je nejvýmluvnějším výrazem naší lásky k bližnímu a školou, v níž se zdokonalují charaktery.²⁰⁹

Každá práce je důležitá, ale je zde ještě jedna oblast, kde je potřeba přiložit ruku k dílu, a to je rozsáhlá vinice Boží. (srov. Mt 20,1-16) Trápí nás velký nedostatek kněží, ale také pracovníků na poli náboženském. Je mi líto našeho lidu, který je jako ovce, co nemají pastýře. (srov. Mt 9,36) Proto bych chtěl poděkovat a povzbudit drahé laické

---

²⁰⁷ Srov. TROCHTA, Š. *Kázání Dr. Štěpána Trochty v den instalace 23. 11. 1947*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. I – 111/101, s. 58-60.

²⁰⁸ Srov. TROCHTA, Š. *Práce - oběť - láska*. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 297-298.

²⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 299-301.

katechety a katechetky, kteří nahrazují svou apoštolskou obětavostí nedostatek kněží vyučováním náboženství ve škole i mimo ni a vypomáhají v pastorační práci. Nelitujte svých obětí, vždyť námaha spojená s výchovou mládeže je nejúčinnějším prostředkem k zabezpečení mravnosti v národě a k záchraně zdravých generací.²¹⁰

Všichni máme být živými údy jednoho organismu církve, (srov. 1 K 12,18) ale nelze mluvit o zdravém těle, nalézají-li se v něm některé orgány v nečinnosti. Z tohoto důvodu zdůrazňuji nezbytné povolání každého laika k apoštolátu. Rozhlédněte se kolem sebe a uvidíte, kolik naléhavých úkolů volá právě po laickém apoštolátu. Hlaste se ochotně u svých duchovních správců ke spolupráci, usnadňujte jejich úkoly a připravujte půdu pro jejich kněžské působení. Kde není apoštolské činnosti, duchovní život chřadne, a kde není života, tam se usazuje mravní lhostejnost, sobectví, nevěra a smrt.²¹¹ Nyní uděláme krátkou odbočku od Trochtova pastýřského listu a doplníme část o apoštolátu textem z dekretu o apoštolátu laiků.

Církev se zrodila k tomu, aby šířením Kristova království všude na světě učinila účastnými spasitelného vykoupení všechny lidi a aby jejich prostřednictvím byl celý svět opravdu usměřován ke Kristu. Veškerá činnost zaměřená k tomuto cíli se nazývá apoštolát. Církev ho vykonává prostřednictvím všech svých členů, i když různými způsoby. (srov. AA 2) Povinnost a právo apoštolátu pro laiky se odvozuje přímo z jejich spojení s Kristem. Neboť když byli křtem včleněni do jeho tajemného Těla a biřmováním utvrzeni silou Ducha svatého, sám Pán je pověřuje apoštolátem. Svátosti, obzvláště nejsvětější eucharistie, jim udělují a živí v nich tu lásku, která je jakoby duše veškerého apoštolátu. (srov. AA 3) Nic z toho se však neobejde bez obětí.

Obáváme se snad, že k apoštolátu a k oběti je málo lidí odborných a vyškolených? Msgr. Trochta připomíná, že v dějinách nerozhodovalo o vítězství jenom odborné vzdělání. Bylo to často právě ono vnitřní nadšení a zápal živěný neochvějnou vírou v nadpřirozenou pomoc Boží a odhodlání k sebeoběti, jež rozhodlo nakonec o vítězství Božího díla? Vždyť dvanáct prostých a nevzdělaných rybářů otevřelo cestu Kristovu učení do celého světa. Proto se nebojte, dělejte vše, co je ve vašich silách a modlete se. Bůh vaši oběť po zásluze odmění hojnými výsledky.²¹² „Budete-li mne o něco prosit ve jménu mém, já to učiním.“ (J 14,14)

---

²¹⁰ Srov. TROCHTA, Š. Práce - oběť - láska. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 301-302.

²¹¹ Srov. tamtéž, s. 303-304.

²¹² Srov. tamtéž, s. 304-305.

Zdůrazňuje-li Trochta potřebu oběti, nemůže opomenout obrátit naši pozornost na nejsvětější oběť eucharistickou. Vždyť lidstvo bylo očištěno a vykoupeno jen obětí Syna Božího na Kalvárii. Sebezápory, všechny přinášené oběti, radosti i bolesti věřících se spojují s touto obětí nevýstižné ceny a nabývají zcela jiné a vyšší účinnosti. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby oltáře našich chrámů nebyly opuštěny.²¹³ Dokud bude sloužena ve všech našich farnostech mše svatá a věřící se jí budou s vírou a zbožností účastnit, dotud bude pro nás zajištěna zvláštní ochrana Boží. Vynasnažte se tedy účastnit každé nedělní mše svaté a neobávejte se, že při tom něco zameškáte. Naopak, Boží požehnání bude tak veliké, že se mu hodnotou nevyrovná žádná práce, kterou byste v den Bohu zasvěcený vykonali. Vy, vaše rodiny a děti, vaši zaměstnanci se tak pozvednou z ubíjející všednosti týdne, která při delším trvání zapříčiňuje všeobecné zhrubnutí mravů, lhostejnost a necitelnost. Avšak jak má být sloužena mše svatá při nedostatku kněží? Pomoci nám v tom můžou vaše modlitby a váš příkladný rodinný život, které nakonec rozhodnou o křesťanském charakteru naší země.²¹⁴ Jde o dílo nesmírně záslužné, veliké, vznešené. Msgr. Trochta povzbuzuje křesťanské mladíky, aby se nebáli přihlásit do šiku těch, kteří chtějí sloužit Bohu, duším, národu a lidstvu. Povzbuzuje křesťanské rodiče, aby pomáhali správnou výchovou, krásným příkladem a opravdovou láskou k dětem v rozhodování o povolání synů k duchovnímu stavu. Rovněž i katecheti, profesori, učitelé, vedoucí výchovných ústavů a spolků mládeže mohou spolupracovat účinně a záslužně se svým biskupem, aby nebyl velitelem v boji o záchranu duší bez potřebných vojáků.²¹⁵

Výchova zabírá celého člověka, proto je důležité, aby ten, kdo si zvolil toto povolání, pochopil jeho skutečný význam a správně jej uskutečňoval v denní praxi. Je to nejobtížnější umění ze všech. Vyžaduje od vychovatele hlubokou znalost lidské duše, lidských sklonů a obzvláště duše dítěte, má-li na ně mít příznivý vliv. Je nelehké se propracovat k takovému poznání, proto je potřeba vynaložit i určité oběti, které však bývají často odpláceny nevděkem. Co tedy přiměje vychovatele k svědomitému plnění jeho povinností? Co mu bude oporou uprostřed zklamání a trpkostí? Jedině láska k vlastnímu milovanému povolání. Povolání vychovatele je tedy skutečným

---

²¹³ Srov. TROCHTA, Š. Práce - oběť - láska. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 305.

²¹⁴ Srov. tamtéž, s. 306.

²¹⁵ Srov. tamtéž, s. 307.

apoštolátem, je jakýmsi občanským kněžstvím, neboť vychovatel pomáhá Bohu zachraňovat duše.²¹⁶

Víme ze zkušenosti, že přílišná práce a dlouhotrvající oběť nakonec člověka unaví. I luk stále napjatý se jednou uvolní a praskne. Proto je třeba načerpat nové síly, jejichž zdroj nalezneme ve správně chápané a odhodlané lásce. Jedině křesťanská láska prýstící z víry a živěná nadpřirozenou milostí překoná rozpory a nedostatky. Když ji kvůli hříchu ztratíme, můžeme ji znova nabýt dobrou svatou zpovědí. Nejlépe ji chráníme a rozmnožujeme častým přijímáním, dobrými skutky a modlitbou. Přičiňme se o to, aby v našem nitru neustále přebýval Bůh, jenž je láska, (srov. 1 J 4,8) a který jediný uschopňuje naši lásku k velkým a vytrvalým obětem a činí je sladkými.²¹⁷ „Také my jsme poznali lásku, kterou Bůh má k nám, a věříme v ni. Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.“ (1 J 4,16)

Místo, na němž obětavá láska může činit pravé divy a zázraky, je nadějně a požehnané pole apoštolátu mládeže. Mládež žije láskou a láskou se nechá nejlépe přitáhnout a vést. Láskou čistou se nechá povznést k andělským výšinám, ale láskou nečistou se nechá strhnout do hlubin neřestí. Různé stížnosti na mravní úchytky by byly brzy překonány, kdybychom byli schopni dát dobrou výchovou pevný mravní základ těm nejmenším. K tomu je v první řadě povolána rodina, vždyť u rodinných krbů se kladou nejbezpečnější základy šťastných životů. Proto se obracím na rodiny i na ty, kteří svou výchovnou práci rodinu doplňují, aby přistupovali k mládeži s největší úctou a láskou a věnovali jí veškerou svoji obětavou pozornost a neopomíjeli nejučinnější výchovnou sílu náboženství. Potom shledáte, že se vaše výchova setká se zdarem a zvláštním Božím požehnáním. A vy, moji mladí přátelé, věřte mi, že bez opravdové lásky ke Kristu a jeho zákonu, bez úcty ke ctnosti a mravnosti neodoláte nástrahám dnešního světa. Proto dopřejte Boží milosti, aby pracovala neomezeně ve vašem krásném srdci, otevřete jí je dokořán, ona vás posílí. Jen tak se připravíte pro život zodpovědně a jen tak se na vás budeme do budoucna dívat s nejkrásnějšími nadějemi.²¹⁸

Zde připojujeme text z Trochtova kázání, v němž hovoří o poutích, ze kterých můžeme čerpat další duchovní užitek. Podmínkou ale je, že budou důkazem naší hluboké víry a opravdové zbožnosti a nebudou znamenat jen příležitost pro rozptýlení

---

²¹⁶ Srov. TROCHTA, Š. *Umění vychovávatí*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 74-75.

²¹⁷ Srov. TROCHTA, Š. *Práce - oběť - láska*. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 308-309.

²¹⁸ Srov. tamtéž, s. 310-311.

a radost. To nás přivádí k myšlence: kdo stojí, ať dává pozor, aby neupadl. Možnost úpadku je tam, kde není pravé pokory. V nebi upadl anděl v přítomnosti Boží, Jidáš upadl na zemi v přítomnosti Spasitele. Chceme-li jít ostražitě za svou spásou, nepoukazujme přitom na chyby druhých. Mysleme především na své pády a jak se jim vyhnout, protože se budeme za ně osobně zodpovídat Bohu. Nejlepší prostředek proti pádu je pokora a důvěra v Boží pomoc, neboť jen pokorným dává Bůh plnost své milosti.²¹⁹ „Srdce člověka bývá před pádem zpupné, kdežto slávu předchází pokora.“ (Př 18,12) Pravé pokoře nás učí nejen Ježíš Kristus, ale také jeho matka Maria. Tuto řadu tedy ukončíme kázáním Dr. Trochty směřovanému k ženám.

2.2.2.4 Důstojnost ženy v církvi

V první kapitole této práce jsme hovořili mimo jiné o úloze žen v církvi. Svůj názor připojuje i Dr. Trochta v kázání s názvem *Žena a křesťanský život*.

Trochta začíná událostmi, které se staly před dvěma tisíci lety. Právě dnešního dne triumfálně vítali Ježíše Krista v jeruzalémských ulicích. Brzy nato volali „ukřižuj!“ Jeho matka byla s ním. Proto na Velký pátek, až se skloníme nad ukřižovaným a políbíme jeho rány, nezapomeňme na Pannu Marii, jejíž srdce probodl sedmerý meč bolesti. Tak jako Kristus trpěl za lidstvo, Panna Maria trpěla spolu s ním. Posvěcená žena trpěla s mužem, Bohem. A když on zemřel, odnesla si ještě celou tu žalost ve svém srdci. Jako je Kristus symbolem v utrpení, tak Panna Maria je skvělým příkladem pro všechny ženy a matky. Ženy nejsou v Bohu bytostmi méněcennými, nejsou majetkem ani nástrojem mužů, ony mají též svoji roli, a to v práci a bolesti a hlavně v bolesti! Bůh to potvrdil tím, že posvětil její svazek s mužem a učinil jej věčným. Tyto věčné svazky nesou sebou různé těžkosti, avšak i věčné radosti. A právě v bolestech mají matky i panny zářivý příklad v Panně Marii.²²⁰

Po hrozně Kristově smrti na kříži a po těžkých mukách Panny Marie však přichází vítězství zmrtvýchvstání, rozšiřování a růst církve a vzácné květy křesťanské ženské věrnosti. Mezi ně patřily ženy, které za pronásledování křesťanů podstoupili

---

²¹⁹ Srov. TROCHTA, Š. *K výšinám svatomatějského apoštolátu*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 34-35.

²²⁰ Srov. TROCHTA, Š. *Žena a křesťanský život*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 82.

mučednickou smrt. K tomu jim dala sílu právě víra v Ježíše Krista a příklad jeho matky. Dále Trochta mluví o ženách, které jsou zárukou šťastné budoucnosti rodiny a národů, a to jsou ty ženy a dívky, které ve chvílích svého mládí spínají své ruce před obrazem Panny Marie. Ony ví, za co vděčí církvi a mariánskému kultu. U pohanských národů totiž žena neměla velkou hodnotu, ale křesťanství ženu pozvedlo a zušlechtilo a prostřednictvím ženy zušlechtilo muže, který v ní vidí své štěstí a budoucnost. Tak tomu bylo a tak by tomu mělo být i dnes. Ale zdá se, že žena zneužívá toho, co jí církev poskytla. Zdá se, že nemá víru, poněvadž ruší to, co Bůh ustanovil svátostí, že jí příklad Panny Marie nestačí, protože bolest odhazuje, a že nemá více lásky, protože chce žít pro požitek, nikoli pro lásku. Ona již vůbec neví, proč ji Bůh poslal na svět. Žije a umírá, aniž by měla naději.²²¹

Právem můžeme říct, že kde není víry, není mravnosti, kde není mravnosti, není lásky, kde není lásky, tam není života, tam je smrt a hřích. Proto se rozhodněme bojovat za víru a mravnost v rodině, ve škole a ve společnosti. Trochta nechce svými slovy ženu odepisovat, ale chce vyzvednout to, že vítězství nám přinese jediné křesťanská cudná matka, která dosáhne mravnosti svou láskou, dobrým příkladem a zbožností.²²²

V listech, které Msgre. Trochta napsal po válce, se často vrací k tématu války. Člověk se během ní často obracel k Bohu o pomoc, ale když skončila a člověk nabyl klidu, tak si na Boha ani nevzpomněl. Přes veškerý blahobyť je člověk stále nespokojený a v marné touze po štěstí se často dostává do slepé uličky. Rodiny a manželství se pak hroutí, mládež nemá pro svůj zdravý vývoj pevné zázemí a ubývá duchovních povolání. Proto je zde církev, která pokračuje v Kristově díle a pomáhá člověku najít sebe samého. Trochta nás vede k zamyšlení nad vlastním postojem k církvi a vybízí nás k nápravě. Motivem nám má být láska Boha, který si přeje naše štěstí. Nabídněme mu svou práci, oběti a lásku a on nám v pravý čas dodá potřebné síly. I ženy mají v církvi důležité poslání ať jako manželky a matky, nebo jako řádové sestry. Velkým příkladem je pro ně Panna Maria.

---

²²¹ Srov. TROCHTA, Š. *Žena a křesťanský život*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 83.

²²² Srov. tamtéž, s. 84.

2.2.3 Promluvy po návratu z komunistického vězení

Období patnácti let, které uběhlo od Trochtova zatčení až po jeho návrat do diecéze, bylo naplněno velkým utrpením a samotou. Většina z nás by byla po takových zkušenostech zatrpklá a znechucená a myslela by si, že takový bude i on, ale nebyl. Nikdy není nic ztraceno, vždy máme pro co žít a o co usilovat a když vše spojíme s Bohem, tak vše má svůj hluboký smysl, i radost i bolest. Do poslední chvíle svého života se snažil plnit Boží vůli, radit své diecézi a povzbuzovat ji. V tom všem nám může být Msgre. Trochta velkým vzorem. „Hospodin je zdeptanému nedobytným hradem, v dobách soužení je hradem nedobytným. V tebe necht' doufají, kdo znají tvé jméno. Vždyť ty, kdo se dotazují po tvé vůli, neopouštíš, Hospodine.“ (Ž 9,10-11)

2.2.3.1 Dopis biskupa Trochty litoměřickému duchovenstvu

Tímto dopisem Msgre. Trochta reaguje na prohlášení, jenž obdržel od katolického duchovenstva své diecéze, které mu nabízí ochotnou spolupráci a žádá jeho návrat na biskupské křeslo. Trochta jim děkuje za projevenou důvěru a bude se snažit, pokud to bude v jeho slabých silách, aby si ji s pomocí Boží zasloužil.²²³ I když je tento dopis adresován kněžím, přesto jej zde uvádíme. Ukazuje nám totiž hlubokou Trochtovu pokoru a důvěru v Boží pomoc, jeho touhu pomáhat své diecézi, i když měl podlomené zdraví a v každé situaci umí povzbudit a dodat naději. Z úvodu citujeme:

Já i Vy musíme v duchu dnešního evangelia říci s Pannou Marií: 'Hle, Tvůj služebník, staň se mi dle Tvé vůle.' [...] Zvu Vás k obětavé spolupráci, plně křesťanského porozumění a optimismu. Zatím Vás prosím o trpělivost, vytrvalost v dobrém a pohotovou ochotu pomáhat všude, kde toho žádá prospěch duší a veřejný zájem. Děkuji Vám zároveň za Vaši věrnost, vytrvalost a za trpělivé snášení všeho pokořování a utrpení, které jste podstoupili pro věc Boží, zájmy duší a utvrzení mravního charakteru národa. Bůh to všechno ví a všechno odmění.²²⁴

Pokud má církev účinně přispět k obnovení vzájemné důvěry, obětavosti a chápání veřejných potřeb, je nutné, aby hlavně mezi duchovenstvem padly všechny přehradu a hořkosti, aby opět zavládla bratrská důvěra a láska. Buďte jedno srdce

---

²²³ Srov. TROCHTA, Š. Znovu k obětavé spolupráci. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 333.

²²⁴ Tamtéž, s. 334.

a jedna duše a k tomu ved'te slovem, ale především příkladem i své věřící. Žádný z duchovních není zapomenut. S upřímnou touhou volám všechny do otcovského domu ke svorné a radostné spolupráci. Chceme dát k dispozici celou morální váhu církve k prospěchu veřejného blaha.²²⁵

Msgre. Trochta vyzývá kněze, aby byli velkodušní v odpuštění a měli široké křesťanské srdce, otevřené pro chápání celého člověka s jeho duševními i hmotnými potřebami. Aby byli nápomocní věřícímu lidu v tom, že se stane příkladem v obětavé přípravě lepších zítřků a při zajišťování míru ve spravedlnosti, svobodě a lásce. Spolu se sv. Pavlem jsme uvěřili lásce a obětavá láska zůstane vždy nejúčinnější silou veškerých našich snah, protože láska přemáhá všechno.²²⁶

Na závěr dopisu Trocha píše. Jestliže to bude vůle Boží, abych se vrátil do své diecéze, budu pokračovat především v naplňování programu lásky podle svého hesla „práce, oběť a láska“. Chtěl bych přijít bez osobních zájmů, bez hořkosti a zaujatosti vůči komukoliv. Jinak bych přijít nemohl a ani nechtěl. Proste dobrotivého Boha o pomoc, aby srdce všech dobrých lidí se nechala zanítit velkodušnou, vše podmaňující láskou, schopnou každé oběti. Pak se budeme moci dívat s klidným svědomím budoucnosti vstříc. Bůh bude s námi a požehná nám.²²⁷

Trpělivost skutečně přinesla své bohaté plody a Msgre. Trochta se skutečně vrátil po několika měsících do své diecéze, kterou v srdci nikdy neopustil. Následující text tedy tvoří kázání, které měl Trochta v tento slavný den. Jeho název zní: Nabízím vám znovu svůj život.

2.2.3.2 Biskup Trochta nabízí znovu svůj život

Po mnoha strastiplných letech stojím znovu na půdě své diecéze. Vstupuji do země posvěcené životem světců a mučedníků: Ludmily, Václava, Vojtěcha, Jana Nepomuckého a Zdislavy a mnoha jiných. Leží mi na srdci především vaše duchovní blaho: váš život v lásce, záslužný a spokojený život dětí Božích, které žijí z víry, svátostí a z desatera plně křesťanským životem, který vám otevře bránu do věčné

---

²²⁵ Srov. TROCHTA, Š. Znovu k obětavé spolupráci. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 334.

²²⁶ Srov. tamtéž, s. 335.

²²⁷ Srov. tamtéž, s. 335.

blaženosti. Víím, že toto je má první povinnost. Nevracím se z vlastní vůle, veden touhou po lidské slávě či hodnosti. Vždyť jaké touhy může ještě mít kdysi chudý pasáček z valašských hor po tolika trpkých životních zkouškách a tolika zklamáních? Z Boží vůle a z vůle sv. otce Pavla VI. se vracím za svou nevěstou, církví litoměřickou, s níž jsem slavil již před léty své zasnuby a s níž jsem spoután nerozlučitelnými svazky věrnosti, oddanosti a lásky, kterým jsem se nikdy nezpronevěřil. Obohatit dnešní společnost Kristem, je pro křesťana příkaz svědomí.²²⁸ Trochta dále pokračuje tím, co nového nabízí této diecézi.

Nabízím vám svůj život i smrt, dávám se vám beze zbytku. Snad vám dnes mohu nabídnout některé nové hodnoty. Především svou otcovskou lásku, očištěnou, posvěcenou a protavenou dlouhým utrpením a přemýšlením. Dávám vám k dispozici své životní zkušenosti, čerpané z různých situací. Domnívám se, že vám přináším hlubší znalost člověka, odhalovaného tolikrát bezohledně až na dřev duše. Nahlédl jsem v propast lidské zloby i bídy, ale byl jsem také svědkem i nejušlechtilejších lidských obětí.²²⁹

Snažme se být hlavně opravdovými křesťany. Usilujme o to, aby naše křesťanství bylo přesvědčivé a přitažlivé. Nezapomínejme, že i my jsme církvi něčím povinni. Uvažujme o tom, co a jak málo jsme jí dali a co jí ještě můžeme dát. Usilujme o úroveň. Namáhejme se pochopit v modlitbě a rozjímání, co po nás žádá ekonomie spásy v této zemi a v této historické době. Podívejme se kolem sebe. Jaký obraz víry uvidíme? Kdysi plodná a kvetoucí niva křesťanství, s hlubokými kořeny víry a mravů, kraj posvěcený bohatou historií a životem světců, je dnes duchovní pouští. Tato země vskutku potřebuje odborníky vědy, svaté kněze a mnoho obětavých lidí s nesmírným elánem a láskou. Nejprve se ovšem musíme vzchopit my sami. Musíme zmobilizovat všechny tvůrčí síly, vždyť se nám nabízí jedinečná příležitost realizovat praktické, živé a současné křesťanství.²³⁰

Moderní křesťanství má být svou formou střízlivé a prosté. Má být mužné, zbavené zbytečných okázalostí, přitažlivé ryzostí života a silou pravdy. Usilujme především o život v lásce Boží, posilujme jej svátostmi, modlitbou a dobrými skutky. Teprve po zajištění své duchovní úrovně a potřeb své spásy jsme uschopněni získávat

---

²²⁸ Srov. TROCHTA, Š. Nabízím vám znovu svůj život. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 343-344.

²²⁹ Srov. tamtéž, s. 344.

²³⁰ Srov. tamtéž, s. 344-346.

druhé. Jen křesťanství žádající celého člověka je strhující a přitažlivé, žádný přislazený odvar, žádná karikatura. Snažme se být prostí a moudří. Nepředstírejme před světem dokonalost, které postrádáme. Nezakrývejme před ním ani svou nedostatečnost a hříšnost. Jsme obyčejní lidé, ve všem podobní ostatním, kteří podléhají slabostem i hříchu. Nikoli však zálibě v něm.²³¹ Na závěr Trochta prosí o pomoc nejen Boha a svaté, ale všechny lidi: „Vracím se k dílu, které je nad mé síly. Jedinec nemůže mnoho. Prosím o pomoc: Boha, Pannu Marii, Patrona diecéze, prvomučedníka Štěpána. Prosím o pomoc každého z vás. Jde o dílo spásy, o štěstí tolika lidí. S pomocí Boží začněme!“²³²

Trochta věděl, že dílo, které začíná, není snadné, proto také prosil o pomoc Boha a svěťce. Z toho důvodu připojíme jen v krátkosti nejdůležitější myšlenky z jeho dalších pastýřských listů, ve kterých se věnuje níže zmiňovaným světcům.

Můžeme se uchýlovat o radu k velkým postavám našich dějin. Svěřme své osudy svatým patronům našich národů, především však dědici české země, sv. Václavovi, který nedal zahynout minulým a nedá zahynout nám ani budoucím. On je náš osvědčený přímluvce, který vidí naše soužení i naše potřeby a bdí nad našim národem.²³³ Dílo svatých bratří, Cyrila a Metoděje, zůstane hlavním obrodným zřídlem našeho křesťanství a zárukou životnosti naší víry. Oba nás učí, jak důležité je prohlubovat naše náboženské vzdělání a vlastní pokoru, jak upevňovat důvěru v Boží prozřetelnost, lásku a oddanost k papeži. Dbali přísně na čistotu rodinného života, odstraňovali z manželství zbytky pohanských zlořádů, zvláště jeho lehkomyšlné rozlučování. Věděli, že je potřeba jáhnů a kněží a prvním seminářem je řádná křesťanská rodina.²³⁴ Patronkou rodin je sv. Zdislava, která dostala od svých rodičů nejlepší příklad pracovitého a zbožného života, jenž pak předala i svým dětem. Byla to vzácná laická apoštolka, sociální a charitativní pracovnice. Odmalička milovala modlitbu, a proto živila svou duši po celý život vroucím a pravidelným rozjímáním. Na sv. Zdislavu, jako manželku, doléhaly domácí i veřejné starosti jako na většinu žen, ale díky modlitbě a pomoci Ducha svatého uměla uvést vše v soulad. Proto je aktuálním

---

²³¹ Srov. TROCHTA, Š. Nabízím vám znovu svůj život. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 346

²³² Tamtéž, s. 347.

²³³ Srov. TROCHTA, Š. Svatováclavské poselství. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 348, 353.

²³⁴ Srov. TROCHTA, Š. Sv. Metoděj - první slovanský arcibiskup. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 364, 366-368.

vzorem našich manželek, matek i vychovatelek.²³⁵ Sv. Zdislava je skvělým dokladem známého přísloví, že ruka, která hýbe kolébkou, hýbe světem.²³⁶ U světců se dočítáme, že každý měl hluboký a upřímný vztah k modlitbě. Proto poslední text, který na nás čeká, se bude týkat právě modlitby.

2.2.3.3 Biskup Trochta vyzývá k modlitbě

Msgre. Trochta vyzývá věřící k usebrané modlitbě a k zamyšlení se nad úryvkem z evangelia o očištění chrámu. Ježíš vstoupil do chrámu a vyhnal všechny prodavače a kupující a zprevracel jim stoly. (srov. Mt 21,12) „...Je psáno: Můj dům bude zván domem modlitby, ale vy z něho děláte doupe lupičů.“ (Mt 21,13) Z tohoto přísného zákroku poznáváme, jakou důležitost přikládá Kristus tomu, aby naše posvátná místa zůstala vyhrazena výlučně modlitbě, bohoslužbě a skutkům lásky. Obchodníci totiž olupovali Boží lid o posvátný klid na místě, které sám Bůh vyhradil modlitbě. Vnitřní i vnější klid je nevyhnutelným předpokladem soustředěné modlitby a bohoslužby. Dbejme na to, aby byl v našich chrámech důsledně zachovávan. Na rozhovory o všedních záležitostech je dost místa mimo kostel.²³⁷

V naší diecézi se sice v kostele neobchoduje, ale kdybychom mohli nahlédnout, čím se lidé zabývají při bohoslužbě ve svých myšlenkách, užasli bychom, kolik bezcenných starostí a terek zatahují v duchu na posvátné místo před oltář. Obírat se v kostele myšlenkami na zisk, na nové šaty, účes, zábavy a vtipy, kritizovat v duchu lidi, nebo dovolit, aby naše nitro opanovala na posvátném místě závist, nenávisť nebo jiná špatná hnutí, to jsou věci, které si Kristus rozhodně nepřál. Vnitřní nekázeň může způsobit, že se vrátíme z kostela chudší než jsme tam vstoupili.²³⁸ „Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Duch je odhodlán, ale tělo slabé.“ (Mk 14,38)

„Nic nepořídí pokušitel tam, kde narazí na člověka modlitby a hluboké nadpřirozené víry, protože takový člověk má k dispozici vyšší inteligenci a moc než je lidská. Za ním stojí sám nekonečně inteligentní a všemohoucí Bůh, se kterým se

---

²³⁵ Srov. TROCHTA, Š. 750 let od narození bl. Zdislavy. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 371-373.

²³⁶ Srov. TROCHTA, Š. Zdislavský jubilejní rok. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 394.

²³⁷ Srov. TROCHTA, Š. Chrám Boží - dům modlitby. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 419.

²³⁸ Srov. tamtéž, s. 420.

d'áblova síla nemůže měřit.²³⁹ Poslední pastýřský list, který však už Trochta nestačil dopsat, končí těmito slovy: „Bud'te vytrvalí v modlitbě.“²⁴⁰

Pro rozšíření tématu modlitby si uvedeme pár příkladů, jak na ni pohlízejí další autoři. Duchovní spisovatelé se snažili přivést lidi k potřebě modlit se skrze přirovnání. Podle Didaché patří modlitba k cestě světla. Sv. Jan Zlatoústý ji přirovnal k pramenu, který vytryskl uprostřed ráje a dával vláhu všemu živému. Bez něho by se ráj změnil v pustinu. Čím je vojákovi meč, tím je modlitba křesťanu. Církvi jsou modlitby hradbou proti nepřítelům. Sv. Jan Klimak nazývá modlitbu jadrnými metaforami, např. modlitba je záchrana světa, mír s Bohem, usmíření hříchů, zvedací most proti pokušením, strava duší atd.²⁴¹

Umění modlitby je potřeba se učit a zde má důležitou úlohu křesťanská rodina, která je prvním místem, kde se Boží děti učí modlit jako církev a dlít na modlitbách. Zvláště pro malé děti je každodenní rodinná modlitba prvním svědectvím živé paměti církve, trpělivě probouzené Duchem svatým. (srov. KKC 2685) „Křesťan, který se modlí, ví, co je vnitřní život: poznávat Boha jako Otce Pána Ježíše Krista, poznávat Krista jako pravého Boha a pravého člověka, prostředníka mezi námi a Otcem, a věřit v Ducha svatého, který se v nás modlí.“²⁴²

Viděno lidskýma očima, je třetí část o díle Msgre. Trochty mnohem kratší, než ty předešlé. Ale oč je kratší, o to je bohatší na velkou moudrost a laskavost, které Trochta nashromáždil během celého svého života. Nic víc není potřeba přidávat k tomu, když svým lidem nabídl svůj život a sám pro sebe si nenechal nic. Do posledního dechu jim pomáhal, sloužil a provázel je svou otcovskou modlitbou.

---

²³⁹ TROCHTA, Š. Svatováclavské poselství. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 351.

²⁴⁰ TROCHTA, Š. Bud'te vytrvalí v modlitbě. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 433.

²⁴¹ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2005, s. 355.

²⁴² HÄRING, B. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. Modlitba, s. 524.

2.3 Celkový pohled na vybrané dílo biskupa Trochty

V této části shrneme stěžejní myšlenky námi zmiňovaných pastýřských listů, kázání a přednášek Msgre. Trochty.

Trochta svými tématy reagoval na potřeby doby, které se nikdy nezmění. Rodina je důležitá pro správný vývoj člověka. Jelikož je ale ohrožená krizí nevěry a rozkladu, musíme se snažit o její reformu ve smyslu křesťanských tradic. Z rodin vyrůstá naše mládež, na které by nám mělo obzvlášť záležet, protože je naší budoucností. Z toho vyplývá nepostradatelný význam rodičů a vychovatelů, kteří mají být mladým lidem příkladem celým svým životem, upřímnou láskou a mají respektovat jejich individualitu. S problémem rodiny souvisí i nedostatek kněžských a řeholních povolání. Když nejsou rodiny v pořádku, když mladí lidé vyrůstají v prostředí hádek a nenávisti, těžko může z takové rodiny vyrůst duchovní povolání, i když se to samozřejmě vyloučit nedá. Jisté ale je, že duchovně povolaných by bylo více, kdyby rodiny byly opravdu rodinami. Úsilí o tyto a vyšší hodnoty nám však zatemňuje materiální pojmání života, kdy se pro nás stává pohodlí a požitek nejvyšším cílem. Proto je nezbytné uskutečnit revizi našeho života, svědomí a hodnot a také našeho postoje vůči církvi. Přispěli jsme jí někdy svou prací na pomoc, nebo ne? Pokud ne, tak na to není pozdě. Stále je mnoho možností, kde můžeme „přiložit ruku k dílu“. Pro církev je nezbytná jednota a svornost. Jestliže nedrží pohromadě, vládne v ní nedůvěra a rozkol, pak je takové společenství odsouzeno k zániku. Jestliže v ní panuje láska a jednota, pak církev sílí, roste a nic a nikdo ji nemůže ohrozit.

Každý člověk touží po svobodě, ale co je to pravá svoboda? Znamená to, že si smím dělat co chci? Nebo je to přijetí i určitých pravidel, které slouží k ochraně všech? Proto bychom se v životě neobešli bez mravnosti a lásky. Mravnost dává našim skutkům jistotu a láska hodnotu.

Při tom všem nás jistě napadne, že na to nemůžeme stačit sami, že potřebujeme pomoc. Msgre. Trochta nám radí, kde ji máme hledat. Najdeme ji v první řadě u Boha, který ví, co potřebujeme a který nás denně obdarovává svými milostmi a požehnáním. Stále je mezi námi přítomný i skrze svátosti a v rozhovoru s ním, v modlitbě, mu smíme předkládat naše prosby. Další velkou pomocí je pro nás matka Boží, Panna Maria, která se za nás přimlouvá a je nejlepším vzorem k následování Krista. Oporu najdeme též v naší národní tradici, která je křesťanská a v níž nalézáme zářivé příklady svatých patronů naší země. Oni jsou příkladem toho, co se stane s člověkem, když se dá do

služby Bohu. Trochta nám ukazuje, že křesťanství patří neodmyslitelně k naší zemi a jeho ztrátou bychom přišli o kus vlastní i národní identity. Čím bychom se pak stali? Lidmi a národem bez duše s prázdným pohledem upřeným do dálky a tedy i bez budoucnosti.

V úvodu k pastýřským listům Msgre. Trochty jsme uvedli, že k jejich napsání použil jazyk srozumitelný pro každého člověka. Tím nechceme jeho dílo banalizovat, ale naopak vyzvednout. Trochta měl ohled ke svým posluchačům a nepoužíval složité teologické termíny. Jeho dílo není významné pro četnost cizích slov, ale právě pro jasné myšlenky, kterým všichni rozuměli.

Po propuštění Msgre. Trochty z vězení se konal II. vatikánský koncil. I když byl Vatikánem pozván, aby se ho zúčastnil, úřady mu cestu zakázaly. Přesto z toho, o čem psal ve svých kázáních, můžeme usoudit, že byl v otázce laikátu předchůdcem II. vatikánského koncilu, tak jako Pius XI., který byl papežem v letech 1922-39.²⁴³ Oba se totiž snažili o zapojení laiků do služby pro církev. Za Trochtova života to byl ještě naléhavější úkol, neboť se počet kněží velmi snížil. Bylo potřeba pomocných sil, které mohli poskytnout právě laici, aby církev mohla odpovědně plnit své poslání.

O díle Msgre. Trochty můžeme konstatovat, že je nadčasové, protože i když od jeho napsání uběhlo několik desítek let, promlouvá k současnému člověku a přítomné době. Když se podíváme na dnešní společnost a srovnáme ji se situací, která byla za Trochtova života, tak vidíme, že se toho moc nezměnilo. Proto jsme se jeho dílu věnovali v této práci, abychom je připomněli a aplikovali na současnost.

---

²⁴³ Srov. FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1992, s. 265.

ZÁVĚR

V první kapitole jsme se zabývali dějinami laikátu, které nám objasnilo jeho celý vývoj, jenž byl nesnadný a komplikovaný. Zpočátku vládla v církvi všeobecná jednota, ale ve středověku došlo k jejímu rozbití, a to mezi klérem a laiky. Přicházely sice lidé, kteří se snažili o nápravu, ale velkých výsledků nedosáhli. Papežem, který nejvíce zasáhl do „světa“ laikátu, byl Pius XI. se svou myšlenkou o spolupráci a úloze laiků v církvi. Od něj pak už vede jen krůček k II. vatikánskému koncilu, na němž se uskutečnilo uvedení všech snah do praxe. V exkurzu, který pak následoval, jsme si osvěžili životy světců, kteří se nesmazatelně zapsali do českých dějin a kteří nám ukázali, že jestliže člověk vloží svůj život do rukou Božích a vstoupí do jeho služeb, tak ho Bůh provází svým požehnáním, milostmi a silou. Dále jsou důkazem toho, že svatost je dosažitelná pro všechny, tedy nejen pro zasvěcené osoby, ale i pro laiky.

Ve druhé kapitole jsme navázali na život a dílo Štěpána kardinála Trochty. Svým životem je pro laiky vzorem svou moudrostí, pokorou, důvěrou v Boha a odevzdaností do jeho vůle. Svým dílem, které tvoří pastýřské listy, kázání a přednášky, promlouvá především k laikům, ke kterým mluví srozumitelným jazykem. I když byl Trochtův život poznamenán 2. světovou válkou a komunismem, nezměnilo to jeho postoj ochotného služebníka. Vždy byl připravený k práci na vinici Boží, a to i přesto, že měl po všech útrapách podlomené zdraví. Ve svých promluvách hovoří nejen ke svým současníkům, ale zároveň k lidem žijícím v dnešní době. Všechny věřící chce vést k Ježíši Kristu, který jediný je skutečnou cestou, pravdou a životem. (srov. J 14,6)

V této práci jsme zhodnotili archivní materiály obsahující jak životopis Msgre. Trochty, tak i jeho kázání. Co se týče obsahu životopisů, ze kterých jsme vycházeli, obsahují převážně fakta o jeho životě, ale nikde se v nich nepíše o Trochtově duchovním životě, zbožnosti, Mariánské účtě a jeho zaměření na povzbuzení a posílení laiků v zapojení se do života církve. To právě vyzařuje z jeho promluv, které jsme pro tuto práci vybrali.

Jednou z otázek, které se nabízí, je proč se Msgre. Trochta ve svém díle, v kontextu kritiky ateismu, více nevěnoval výzvě k dialogu mezi věřícími a nevěřícími. Můžeme to přisuzovat např. tomu, že mnohé promluvy napsal v době po 2. světové válce a během komunistického režimu, kdy bylo nutné nejdříve vyzývat lidi k tomu, aby si odpustili a smířili se. To bylo pro tu chvíli nejdůležitější. Bez odpuštění není dialog.

Pro církve je dnes stále víc důležitý dialog s nevěřícími. Dokazuje to akce papeže Benedikta XVI. s názvem „Nádvoří národů“, která se konala 24. a 25. 3. 2011 v Paříži. K ní byl inspirován návštěvou v České republice, která se uskutečnila v září 2009, při níž byl papež hluboce osloven tím, jak byla jeho slova přijímána v zemi, kde se více než polovina lidí prohlašuje za nevěřící.²⁴⁴

Cíl, který jsme stanovili a který zněl - připomenout bratrům a sestrám důležitost jejich postavení v církvi a jejich nenahraditelnou účast na jejím životě - je splněn. Významnou úlohu má v této práci Štěpán kardinál Trochta, jehož život a dílo jí dodalo na věrohodnosti. Aplikace jeho díla na současnou dobu přinesla vytoužený výsledek: všichni jsme povoláni k usilovné práci na zdokonalování našeho duchovního, ale i světského života, dále k tomu, abychom usilovali o život v lásce Boží, posilovali se svátostmi, modlitbou a dobrými skutky. Především jsme ale povoláni k obětavé práci pro Boží království a k tomu, abychom obohacovali dnešní společnost životem podle vzoru Ježíše Krista.

Písemných materiálů a dokumentů, které se věnují laikům, je mnoho, ale nejdůležitější „materiál“ jsou laici sami. Jako stavba domu potřebuje kameny z pevného a kvalitního materiálu, tak ani výstavba církve se bez něj neobejde. Mohli jsme si více uvědomit, že máme nekonečně mnoho možností, jak se zapojit do její „výstavby“ a že na to nejsme sami. Věřit Bohu je nesmírně důležité, ale nezbytná je také naše snaha. „Jako je tělo bez ducha mrtvé, tak je mrtvá i víra bez skutků.“ (Jk 2,26)

V úvodu zaznělo, že našim úkolem je změnit mentalitu a obnovit praxi, i když víme, že to není snadný úkol. Nemusíme se snažit změnit najednou celý svět, ale pojďme krůček po krůčku a začněme nejdříve u sebe. Dávejme si zpočátku menší cíle, protože až když zvládneme tyto, pak se teprve můžeme pustit do těch velkých. Každý krůček však dělejme s elánem, pevnou vůlí a také s radostí a nadějí.

„Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali. Vy jste světlo světa. [...] Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.“ (Mt 5,13-16)

Buďme církvi a světu kvalitní solí a skutečným světlem, které budou lidi oslovovat a ne odpuzovat. Svým celým životem prokazujme Bohu čest, pomáhejme mu

---

²⁴⁴ ČESKÁ SEKCE RV: *Začalo Nádvoří národů. Akce, k níž papeže inspirovala návštěva v České republice* [online]. [cit. 2011-24-03]. URL: <<http://www.radiovaticana.cz>>

budovat jeho království už zde na zemi, on nás za to odmění nekonečným štěstím. „...je psáno: Co oko nevidělo a ucho neslyšelo, co ani člověku na mysl nepřišlo, připravil Bůh těm, kdo ho milují.“ (1 K 2,9)

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: SRBOVÁ Jana

Instituce: Katedra pastorální a spirituální teologie CMTF UP v Olomouci

Název práce: Život laiků ve vybraném díle Štěpána kardinála Trochty.

Vedoucí práce: Jaroslav Franc, Th.D.

Počet stran: 109

Počet příloh: 9

Počet titulů použité literatury: 26

Počet pramenů: 7

Klíčová slova: laik
svatost
pastýřský list
služba
církvev

Diplomová práce se věnuje laikům v církvi a ukazuje jim, že jsou její důležitou součástí, se kterou se počítá. Skrze historii docházíme ke zjištění, že tato tematika se netýká jen současnosti, ale že její počátky spadají do prvotní církve. Laici jsou povoláni ke svatosti, a to dosvědčuje exkurz o životech světců v českých zemích, mezi nimiž byli i laici. Celé téma završuje život Štěpána kardinála Trochty a jeho vybrané dílo, které se věnuje převážně laikům. Analýzou jeho obsahu docházíme k tomu, že je stále aktuální a dá se aplikovat na současnost. Diplomová práce je zakončena fotografiemi biskupa Trochty a dvěma ukázkami jeho pastýřských listů.

BIBLIOGRAFIE

Prameny

Bible. Český ekumenický překlad. 6. přepracované vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995. 294 s. ISBN 80-85810-08-5.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-438-5.

KUČERA, Jiří. (ed.) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 55 s. ISBN 80-7178-116-6.

NEUNER, Peter. *Laici a klérus? Společenství Božího lidu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1997. 308 s. ISBN 80-7021-141-5.

NOVOSAD, Jaroslav. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 238 s. ISBN 80-7178-591-1.

SALESIÁNSKÁ SPOLEČNOST (Řím). *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s. n.], 1984, 436 s.

Archivní prameny

Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Složka ŠT 101, svazek č. I – 111/101 a IV – 010/101.

Literatura

AMBROS, Pavel. *Křesťan a život ve světě: Odkaz předkoncilní diskuse teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. 196 s. ISBN 80-7067-926-3.

BAGIN, Anton. *Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. 2. vyd. Praha: Česká katolická Charita, 1985. 176 s.

- BAHOUNEK, Tomáš Jiří. *Křesťanská sociologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, „b. r.“ 169 s.
- BENEŠ, Albert. *Morální teologie*. 4. vyd. Krystal OP, 1994. 223 s. ISBN 809015283X.
- BOUBLÍK, Vladimír. *Boží lid*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 383 s. ISBN 80-7192-307-9.
- ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve: směrnice ČBK*. Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2001. 8 s.
- DE FIORES, Stefano – GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. ISBN 80-7192-338-9.
- DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1970. 393 s.
- DVORNÍK, František. *Svatý Vojtěch: druhý pražský biskup*. Řím: Křesťanská Akademie, 1967. 99 s.
- FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce*. 1. vyd. Brno: Knihař, 2002. 224 s. ISBN 80-86292-05-3.
- FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1992. 333 s. ISBN 80-7113-008-7.
- Instrukce k některým otázkám ohledně možností laiků podílet se na službách vykonávaných kněžími*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001. 32 s.
- JAN PAVEL II. *Ecclesia de eucharistia: o eucharistii a jejím vztahu k církvi*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. 53 s. ISBN 80-7192-849-6.
- JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: o úkolech křesťanské rodiny v současném světě*. 2.vyd. Praha: Zvon, 1996. 101 s. ISBN 80-7113-161-X.
- JAN PAVEL II. *Christifideles laici: o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1996. 128 s. ISBN 80-7113-162-8.
- Katechismus katolické církve*. Přel. Josef Koláček. 1. vyd., doplněné a opravené vydání podle Catechismus Catholicae Ecclesiae. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3.
- Kodex kanonického práva*. Přel. Miroslav Zedníček. Dotisk 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. 812 s. ISBN 80-7113-082-6.
- KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*. Praha: Česká biskupská konference, 2004. 20 s.

- KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. *Knihá víry, naděje a lásky*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 248 s. ISBN 80-7178-122-3.
- MATURKANIČ, Patrik. *Kardinál Štěpán Trochta - svědectví mučedníka doby*. Duchovní pastier. November 2008, č. 9.
- OBRAZOVÁ, Pavla – VLK, Jan. *Maior Gloria: svatý kníže Václav*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 1994. 231 s. ISBN 80-85192-94-2.
- SVATOŠ, Ambrož, et al. *Sborník ke svatořečení paní Zdislavy z Lemberka vydaný při příležitosti symposia a výstavy ke svatořečení paní Zdislavy v roce 1995*. Praha: Krystal OP, 1995. 105 s. ISBN 80-85929-03-1.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005. 471 s. ISBN 80-86715-34-5.
- TRETERA, J. R. *Církevní právo*. 1. vyd. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993. 219 s.
- VITULA, Miloš. *Štěpán kardinál Trochta: biskup litoměřický*. „b. m.“: Opus bonum, 1974. 12 s.
- ZEMAN, Martin. *O velkých botách a širokém úsměvu kardinála Trochty*. Katolický týdeník. 11. dubna 1999, č. 15.

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

Zkratky

KKC	Katechismus katolické církve
CIC	Codex iuris canonici (Kodex kanonického práva)
SDB	Societas Don Bosco (Salesiáni Dona Boska)
SJ	Societas Iesu (Tovaryšstvo Ježíšovo)
kard.	kardinál, církevní hodnost
Msgre.	Monsignore
„b. r.“	neueden rok vydání
„s. n.“	neuedeno nakladatelství
„b. m.“	neuedeno místo vydání

Značky koncilních dokumentů

LG	Lumen gentium (věroučná konstituce o církvi)
AA	Apostolicam actuositatem (dekret o apoštolátu laiků)

Označení biblických knih převzato z ekumenického vydání Bible (Praha: Česká biblická společnost, 1995)

SEZNAM PŘÍLOH

Příl. č. 1: Rodný dům Štěpána Trochty ve Francově Lhotě	99
Příl. č. 2: Doktorem teologie v 27 letech	99
Příl. č. 3: První Trochtovo velké dílo – Salesiánský dům v Ostravě	100
Příl. č. 4: Biskup Štěpán Trochta přichází do Litoměřic v listopadu 1947	100
Příl. č. 5: Návrat do Litoměřic 1. září 1968	101
Příl. č. 6: Štěpán mezi „svými“ skauty	102
Příl. č. 7: Štěpán kardinál Trochta	102
Příl. č. 8: Kázání Msgre. Trochty: Nabízím vám znovu svůj život	103
Příl. č. 9: Kázání Dr. Štěpána Trochty: Žena a křesťanský život	107

PŘÍLOHY

Příl. č. 1: Rodný dům Štěpána Trochty ve Francově Lhotě²⁴⁵

Příl. č. 2: Doktorem teologie v 27 letech²⁴⁶

---

²⁴⁵ KUČERA, J. (ed.) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 5.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 6.

Příl. č. 3: První Trochtovo velké dílo – Salesiánský dům v Ostravě²⁴⁷

Příl. č. 4: Biskup Štěpán Trochta přichází do Litoměřic v listopadu 1947²⁴⁸

---

²⁴⁷ KUČERA, J. (ed.) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 6.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 16.

Příl. č. 5: Návrat do Litoměřic 1. září 1968²⁴⁹

---

²⁴⁹ KUČERA, J. (ed.) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 41.

Příl. č. 6: Štěpán mezi „svými“ skauty²⁵⁰

Příl. č. 7: Štěpán kardinál Trochta²⁵¹

---

²⁵⁰ KUČERA, J. (ed.) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Praha: Portál, 2006, s. 42.

²⁵¹ Tamtéž, s. 50.

Kázání otce biskupa litoměřického, Msgre. Štěpána Trochty, v den svého návratu do diecéze, 1. září 1968.

Po mnoha strastiplných letech stojím znovu na půdě své diecéze, pod klenbou této památné katedrály. Rozhlížím se po známých tvářích - mnohé již nenalézám, mnohé vidím poprvé – já, který jsem vaším biskupem už 21 let.

Můj tichý návrat krajinou mi dal příležitost k zamýšlení: Hle, tam napravo hora Říp, s níž se kochal praotec Čech pohledem na zemi tak vábnou a krásnou ... Tímto čarokrásným údolím Labe a Vltavy kolem hradu Ludomíru a Mělníka spěchal ze Stadic Přemysl Oráč na svém bělouši směrem k Vyšehradu, aby sňatkem s Libuší dal vznik hlavnímu městu národa, městu velkému, jehož sláva hvězd se dotýká ... o století později si bere kníže Bořivoj Ludmilu z Mělníka a spojuje kraj Pšovnanů s politickým střediskem Prahou, k němuž nedlouho potom připojuje i kraj Lucký, nynější Žatecko. Je to ten Bořivoj, který se dává v roce 874 pokřtít na posvátném Velehradě, dvoře Svatopluka, krále říše Velkomoravské ...

Vstupuji tedy do země posvěcené životem světců a mučedníků: Ludmily, Václava, Vojtěcha, Jana z Nepomuku a Zdislavy a mnoha jiných bezejmenných ...

Samozřejmě mi leží na srdci především vaše duchovní blaho: váš život v lásce, záslužný a spokojený život dítek Božích, žijících z víry, svátostí a z Desatera životem plně křesťanským, který vám otevře bránu do věčné blaženosti. Víím, že toto je v přítomné době před Bohem i před vámi má první povinnost.

Nevracím se z vlastní vůle, puzen snad nějakou touhou po lidské slávě či hodnosti. Vždyť jaké touhy může ještě mít kdysi chudý pasáček z valašských hor po tolika trpkých životních zkouškách a tolika zklamáních? Z Boží vůle a z vůle sv. Otce Pavla VI. se vracím za svou nevěstou, církví litoměřickou, s níž jsem slavil již před léty své zasnuby a s níž jsem spoután nerozlučitelnými svazky věrnosti, oddanosti a lásky, kterým jsem se nikdy nezpronevěřil.

Přicházím vyzván i svým drahým duchovenstvem a znova a znova naléhavě volán nesčetnými žádostmi svých drahých věřících. A vracím se také z vůle naší vlády, jež projevila stejné přání. I jí tedy patří můj dík a snaha nezklamat ...

---

²⁵² TROCHTA, Š. Nabízím vám znovu svůj život. In *Štěpán kardinál Trochta: životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů*. Řím: [s.n.], 1984, s. 343-347.

Prosím zástupce vlády, státních úřadů i lidové správy, aby měli odvalu nám důvěřovat. A apeluji na kněze a věřící, aby k této důvěře svým velkodušným přínosem pro obecné blaho naše veřejné činitele zavazovali. Teď je k tomu nejlepší příležitost ...

Křesťanství je především hluboce lidské. Z vůle a příkladu samého Krista. Byl Bohem a byl proto i nejdokonalejším člověkem. Ušlechtilost jeho nauky, života i mravních příkazů uznávají i všichni ti, kdo v jeho božství nevěří. Obohatit tedy dnešní vznikající společenský model Kristem, je pro křesťana příkaz svědomí. To říkám s plnou odpovědností před tváří Boží i před dějinami ...

Nabízím vám svůj život i svou smrt. Ale pokud mne zde Boží milosrdenství ponechá, nabízím se vám beze zbytku.

Snad vám dnes mohu nabídnout některé nové hodnoty. Především svou otcovskou lásku, očištěnou, posvěcenou a protavenou dlouhým utrpením a přemýšlením. Dávám vám k dispozici své životní zkušenosti, čerpané z přerůzných situací a prožitků. Domnívám se, že vám přináším hlubší znalost člověka, odhalovaného kolikrát bezohledně až na dřev duše. Nahlédl jsem v propast lidské zloby i bídy, ale byl jsem svědkem i nejušlechtlejších lidských obětí. Víím, co dokáže lidské sobectví a víím také, jakých zázraků je schopna ušlechtilost lidského srdce. Jak nadlidsky dovede být člověk obětavý, trpělivý a věrný ...

Snažme se být především opravdovými křesťany. Usilujme o to, aby naše křesťanství bylo přesvědčivé a přitažlivé. Nám křesťanům musí být jasno, že nemůžeme chtít společnost rozdvojenou. Naopak. Věříme upřímně, že nová doba a naléhavost všeobecných a velkých úkolů sblíží národy a sjednotí svět pod jednou korouhví. I když ještě neznáme její definitivní barvu, na jednom nám musí záležet: aby na té korouhvi byl také symbol Kristova kříže. Je přece nezbytné, aby člověk, který chce dobývat vesmír, uspořádal důstojně a spravedlivě i své vztahy na zemi. Nelze mluvit o míru a zničit svou vlastní planetu ... Stejně nelze zachránit mír, necháme-li hladovět miliony lidí a dopouštíme-li křiklavé sociální rozdíly. A nelze odstranit hlad a nerovnost podmínek lidského života bez společného úsilí a bez spravedlivé distribuce výnosu produktivních statků.

Žijeme v převratné době ... nebývalou silou se tříbí názory a probouzí se a ztvárňuje sociální citění. Za tohoto stavu se i Církev otevírá potřebám světa, přibližuje současnosti formy své práce, odkládá svůj okázalý šat a převléká se, řekl bych, do pracovního. Obrozuje se, obrací svou pozornost k původním zdrojům, zkoumá čirost a prostotu církve apoštolské a církve pronásledované. Nezaostává, jen se rozhlíží,

hledajíc správnou orientaci.

Kvasící víno je bouřlivé a kalné a nelze odhadnout jeho definitivní chuť. Jen zkušený vinař s ním dovede správně zacházet. Tak nějak to dnes vypadá v Církví. Koncil podnítl mnohé vření, ale to je známkou života. A Církev má zkušeného vinaře. Neobávejme se proto, že je na rozpacích, nebo v krizi. Nabírá dechu pro nové úkoly. Předchází, aby mohla vyjít s Kristem znovu vstříc člověku.

Nezapomínejme, že i my jsme obecné Církví něčím povinni. Uvažujme o tom, co a jak málo jsme jí dali a co jí ještě můžeme dát - až posbíráme a umocníme všechny své mravní hodnoty a hodíme je na misku osudových vah ... Usilujme o úroveň. Namáhejme se pochopit v modlitbě a rozjímání, co po nás, věřících křesťanech, v této zemi a v této historické chvíli žádá ekonomie Boží spásy.

Naše diecéze je nejprůmyslovější a nejzalidněnější oblastí republiky ... jen pozorujte ty dlouhé nákladní vlaky. Jeden za druhým odvázejí bohatství severních Čech do jiných částí státu ... a nové a nové oblasti jsou rozrušovány a drásány na velkých plochách, aby vydaly ze svých útrob co nejvíce surovin ... Vy, kteří žijete svůj průmysl zdejšími surovinami, pomozte nám též zacelit rány, pomozte nám proměňovat rozrytý povrch této země v urbanisticky a vegetačně kultivované plochy.

A s obrazem víry je tomu podobně: kdysi plodná a kvetoucí niva křesťanství, s hlubokými kořeny víry a mravů, kraj posvěcený bohatou historií a životem světců, je dnes duchovní poušť. Tahle země chce skutečně odborníky vědy a svaté kněze. Tahle země potřebuje mnoho obětavých lidí s nesmírným elánem a láskou k věci.

Voláme do celé republiky: neopouštějte nás! Chceme být také křesťany. Pomozte nám, dokud je čas. Vaše pomoc vám bude jednou Bohem vrácena s vysokými úroky.

Nejdříve se ovšem musíme vzchopit my sami. Musíme mobilizovat všechny tvůrčí síly ... Naskýtá se nám jedinečná příležitost: realizovat praktické, živé a současné křesťanství zbavené zátěže minulosti.

Zde na světě jsme členy Církve zkoušené a putující. Proto se zde nedočkáme nikdy naprosto dokonalého modelu křesťanského života. Ale musíme o něj stále usilovat. Podaří se nám to ovšem jen v řídkých a přechodných případech ... moderní člověk je někdy až mechanicky strohý. Je úsporný ve svém výrazu i potřebách. I moderní křesťanství má být svou formou střízlivé a prosté. Má být mužné, zbavené zbytečných okázalostí, přitažlivé ryzostí života a silou pravdy.

Zajistěme si tedy především život v lásce Boží, posilujíce jej svátostmi, modlitbou a dobrými skutky. Teprve po zajištění své duchovní úrovně a potřeb své

spásy jsme uschopněni získávat druhé. Nezapomínejme, že jen křesťanství žádající celého člověka je strhující a přitažlivé; žádný přislazený odvar, žádná karikatura, žádná kamufláž. Nerozmělnujme poctivý rezný chléb života v době, jež volá po obětavém činu, abstraktními diskusemi v beztvará rozbředlá sousta, od nichž se každý znechucen odvrací. Zavedme dialog především na rovině uskutečňování dobra a na základě vzájemného lidského chápání a v tvorbě hodnot obecně uznávaných. Mějme otevřené srdce pro všechny.

Snažme se být prostí a moudří. Nepředstírejme před světem dokonalost, které postrádáme. Nezakrývejme před ním ani svou nedostatečnost a hříšnost. Jsme obyčejní, normální lidé. Ve všem podobní ostatním, podléhající slabostem, ano i hříchu. Nikoli však zálibě v něm.

Obnovujíc se neustále vnitřně, půjdeme vstříc upřímnému dialogu. Neustaneme v hledání cest k dobrému soužití se všemi lidmi dobré vůle až po nejzazší mez možnosti. Vždy s novou ochotou důvěřovat, spolupracovat a podílet se na rozkvětu všech pravých hodnot, ať jsou uskutečňovány kýmkoli. Nabízí-li nám kdokoli ruku k spolupráci na dobrém díle, rádi ji přijmeme, protože máme odvahu k důvěře, majíce dobré svědomí ...

Vracím se k vám, váš biskup, otec, přítel, služebník. Vracím se k dílu, které je nad mé síly. Jedinec nemůže mnoho. Prosím o pomoc: Boha, Pannu Marii, Patrona diecéze, prvomučedníka Štěpána. Prosím o pomoc každého z vás. Jde o dílo spásy, o štěstí tolika lidí. S pomocí Boží začněme!

Žehná vám Štěpán, biskup.

Asi před dvěma tisíci lety, právě dnešního dne provázeli triumfálně Krista Krále po ulicích jeruzalémských. Jeho Matka při tom triumfu nebyla. Brzy nato volali: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“ A Matka Kristova to také slyšela.

Zanedlouho bude Církev svatá světiti i tuto památku. Na veliký pátek, až se skloníme nad Ukřižovaným a políbíme jeho rány, nezapomínejme ani na Pannu Marii, jejíž srdce proběhl sedmý meč! Panna Maria s Kristem Pánem trpěla za lidstvo spolu s Ježíšem. Žena posvěcena trpěla s mužem - Bohem. A když umřel Bůh, jeho Matka si odnesla ještě celou tu žalost ve svém srdci. Ale Ježíš řekl: „Hle, Matka tvá!“ Platilo to pro všechny!

Tedy Kristus je symbolem utrpení, Matka jeho skvělým příkladem pro ženy a matky. Jak důležitou roli musela hrát žena při vykoupení lidstva. Pouhá žena. A Bůh ji musel přesvědčiti tím, že ji stvořil bez skvrny, ale Bůh tím posvětil i jiné ženy.

Ženy nejsou v Bohu tvory méněcennými, nejsou majetkem ani nástrojem mužů, ony mají též svou roli vymezenou: v práci a bolesti a hlavně v bolesti! Potvrdil to výrokem, že svazek její s mužem posvětil a že jej učinil věčným jako věčnými jsou všechna ustanovení Boží, slovy: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!“ Tyto věčné svazky nesou s sebou různé těžkosti. Avšak nesou i věčné radosti. A v těch věčných bolestech má žena zářivý příklad v Panně Marii.

Matka i Panna mají příklad v Panně Marii. Jak krásná je víra naše a jak dobře to zařídila. Ve svých přikázáních není činitelem čistě negativním, nežádá pouze slepě, nýbrž i dává, nežádá věci nemožných, nýbrž to, co žádá, žádá dle našich sil, žádá to k našemu dobru a poukazuje nám na zářivé příklady.

Ty svazky manželů jsou nejkrásnějšími svazky po svazcích s Ježíšem Kristem. Proto také brzy po hrozném popravě Krista na kalvarském kříži a brzy po hrozném muce Mariině, přichází vítězství zmrtvýchvstání. Přichází rozšiřování a růst Církve Kristovy a přicházejí vzácné květy křesťanské ženské věrnosti.

Bylo to za válek Neronových. 21. ledna odpravena byla Anežka svatá. Její hrdinská smrt dokázala, že věrnosti Božskému ženichovi musí býti dána ještě přednost nad věrností tohoto světa: Anežky, Cecílie atd. Kdo jim však dodával sílu k boji

---

²⁵³ TROCHTA, Š. *Žena a křesťanský život*. Osobní archiv Jiřího Kučery, zaměstnance Salesiánské provincie v Praze. Svazek č. IV – 010/101, s. 82-84.

a úkladech proti nevinnosti? Víra v Ježíše Krista a příklad Božské Matky!

Ty ženy, či dívky, které o vzácných chvílích svého mládí spínají své ruce před obrazem Bohorodičky, ty jsou zárukou šťastné budoucnosti rodiny a národů. Před Bohorodičkou spojuje se v modlitbách se svým dítětem a jí je obětuje. I chudé rodiny činí šťastnými, poněvadž svolávají požehnání.

A vědí, čím jsou zavázány a čím mají vděčiti Církvi svaté a mariánskému kultu; jak hrozný byl názor na ženy u národů pohanských. Křesťanství pozvedlo a zušlechtilo ženu a prostřednictvím ženy zušlechtilo muže; vidí ve své manželce své štěstí, budoucnost. Příklad: Lusitanie²⁵⁴ - loď: Zachraňte ženy a děti! Blíž k tobě, Bože můj!²⁵⁵

Tak tomu bylo a tak tomu by mělo býti i dnes! Avšak bohužel: Zdá se, že žena nadužívá toho, co jí poskytla církev. Zdá se, že nemá víry, poněvadž to, co Bůh svátostí ustanovil, ruší. Zdá se, že příklad Panny Marie jí nestačí, poněvadž bolest odhazuje. Zdá se, že nemá více lásky, poněvadž chce žít pro požitky, nikoliv pro lásku. Ona již vůbec neví, proč ji sem na svět Bůh poslal a žije, umírá, aniž by měla naději.

Rozvody a svody, hříchy a vraždy, samovraždy a vraždy nevinných, vybíjení národa, šlapání zákona Božího, horečný běh za požitky, ale kam, kam? Za blížící se smrtí? Za svým vlastním neštěstím? Vždyť duše je stále prázdná a když pluh stáří zorává čelo, množí se nám zbytečné bytosti bez užitku pro národ, pro rodinu bez útěchy v srdci. Odplata věčná je odhozena - odplata věčná se přeměnila v bič a kyj. Právem můžeme říci, že kde není víry, není mravnosti, kde není mravnosti, není lásky, kde není lásky, tam není života, tam je smrt a hřích. A tož prostičké rozhodnutí:

Boj za víru a mravnost! Boj za víru a mravnost v rodině! Boj za víru a mravnost ve škole! Boj za víru a mravnost ve společnosti!

Víte, jak vám to říkali přátelé tmy? Víte o těch zákonech kultu a pokroku národního. Oni v požitcích pod rouškou záchrany kopali národu hrob. Vy se slzami v očích pod rouškou zpátečnictví musíte zasévat nová semena národního života! Nemohu vám rozváděti, jak množit víru. Vím, že matka má na to právo. Srdce a vy to dobře víte. Víte, že křesťanská cudná matka vítězí. Jen jeden příklad: Záchrana kostela před nekatolíky a hrdinství křesťanské matky se svým dítětem. „Chci, aby mu víra rozehnala krev!“²⁵⁶ Tolik příležitostí. Mravnost: Láskou a dobrým příkladem a zbožností

---

²⁵⁴ Loď Lusitanie byla luxusní zaoceánský parník, který byl 7. 5. 1915 potopen německou ponorkou.

URL: <<http://www.wikipedia.org>>

²⁵⁵ Trochtova poznámka k rozšíření tématu.

²⁵⁶ Trochtova poznámka k rozšíření tématu.

hlavně k Panně Marii. Příběh z Valsalice.

Často se dítě odrodí, avšak opět v něm zvítězí náboženský cit, poněvadž srdce zoráno láskou matčinou. Spořádaná rodina je základem společnosti lidské. Jinak si budou počínati ti, kteří se sílí v Bohu. Čeká na ně národ a Bůh jim odplatí.